

Tájékoztató Intézet
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI
SZAKKÖNYVTÁR

KÖNYVTÁRI

FIGYELŐ

KÜLFÖLDI SZEMLE

TARTALOM

- Brummel, L.: Az országos és regionális központi katalógusok fejlődése 145-161
- Frumin, I.: Jobban bizzunk a könyvtárosban és az olvasókban 162-177
- A könyvtári tanács szervezeti szabályzata 178-180
- TÁJÉKOZTATÓ 181-212
- H I R E K 213-222
- A KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtárába 1961-re megrendelt folyóiratok jegyzéke 223-231

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI
ÉS MÓDSZERTANI
KÖZPONT

BUDAPEST

7. ÉVFOLYAM

3. SZÁM

1961

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ

KÜLFÖLDI SZEMLE

KIADJA

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

7.évf.

1961.

3. sz.

Brummel, L.

AZ ORSZÁGOS ÉS REGIONÁLIS KÖZPONTI KATALÓGUSOK FEJLŐDÉSE

A szerző (1955-ben az UNESCO kiadásában megjelent "Union catalogues" c. kézikönyv írója) az alábbi előadását a FID 26. konferenciáján (1960. július) tartotta. Felhívjuk olvasóink figyelmét a cikk végén közölt bibliográfiára, mely számos magyarra fordított közleményt is tartalmaz. Ezeknél közöljük a fordítás számát is (F ...) jelzéssel, mely alatt a KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtárában megtalálhatók.

Ha erről a témáról általánosan akarunk beszélni, bele kell élnünk magunkat a különböző országok viszonyaiba, mivel - ha egyáltalában lehetséges valamiképpen általános szabályokat felállítani, - igen nagy mértékben az egyes országok viszonyaitól függ, vajon ezek a szabályok alkalmazhatók-e, és ha igen, hogyan. Az ország nagysága természetesen igen fontos szerepet játszik. Szinte magától értetődik, hogy olyan kis országban, mint Hollandia, csak egy országos központi katalógusra van szükség; ha pedig mégis van más központi katalógus is, úgy ezek szakjegyzékek legyenek, ne pedig regionális jellegű katalógusok. Nagy országban viszont fontos lehet a regionális katalógusok hálózata, de csak akkor, ha az egyes tájakon belül a könyvtári szervezet biztosítani tudja ilyen központi katalógus fenntartását és rendes működését.

Az előbb elmondottak alapján talán világos, hogy a "táj" /régio/ kifejezés az adott országon belül viszonylag kis területet jelent. A regionális kifejezést ugyanis úgy is fel lehet fogni, hogy a központi katalógus egy sor ország könyvtárainak állományát tar-

talmazza. És nem csupán olyan világszervezetre lehet ilyenkor gondolni, mint amilyenre valamikor Brüsszelben vállalkoztak. Az ilyen vállalkozások a túlzott idealizmus rosszul sikerült termékei, amikhez még téves szervezési elvek is járultak, és így korai elmulásra vannak kárhozthatva. De még az olyan kisebb méretű vállalkozás is, mint a Besterman terv, amely sok európai országra terjedt ki, keresztülvihetetlen és kudarcra van ítélve. Az ilyen elgondolások tulságosan becsvágyóak és tulságosan költségesek, a siker túl sok beláthatatlan tényezőt mulik, míg ugyanakkor - és ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni - a fejlődés kétségtelenül más irányban halad. A nemzetközi szervezetnek inkább központi katalógusok hálózata-ból kell állnia, amelyben a cél a hatékony együttműködés biztosítása; ennek előfeltétele viszont az érintkezés rendszeres és gyors volta. E cél elérése érdekében, az International Federation of Library Associations /IFLA/ központi katalógus bizottságának megbízásából /Commission on Union Catalogues/ dr. Eugen Egger összeállított egy központi katalógusokról szóló utmutatót, amely - remélem - még az idén meg fog jelenni. Az egyetlen élő példa nemzetközi regionális központi katalógusra, a skandináv államok idegen publikációkat feltáró központi címjegyzéke; itt azonban olyan szervezettel van dolgunk, amelynek működését elsősorban az ezen országok között kiépült szoros kapcsolat biztosítja.

NAGYBRITANNIA

Országos katalógusokra és adott ország határain belül regionális katalógusokra van tehát szükség. Vegyük sorba, milyen példák állnak ezen a téren rendelkezésre. Először a nagybritanniai helyzetet kell megvitatnunk; ez az ország volt ui. az első, amelyik megalkotta azt a regionális katalógusokból álló hálózatot, amely országos központi katalógussal működik együtt. Nagybritanniában a hálózat tudvalevően egy sor regionális katalógusból tevődik össze; a legtöbbjének ezek közül publikált címjegyzéke is van, amelynek másolatait a National Central Library-be juttatják el, ahol a National Union Catalogue /Országos Központi Katalógus/ működik. Amikor 1935-ben J.H.P. Pafford, - akkoriban a National Central Library igazgató-helyettese, - kiadta "Library cooperation in Europe" /Könyvtári együttműködés Európában/ c. könyvét, meg volt győződve róla, hogy a hazájában kialakult rendszer a legjobb. Ez a meggyőződése

nem csupán azon a feltevésen alapult, hogy a központositás, vagy a központositás a könyvtárak országos csoportosításával kombinálva keresztülvihetetlen vállalkozás, hanem azon is, hogy az angol rendszernek megvoltak a maga saját, igen pozitívan értékelhető előnyei.

"A rendszer pozitív előnyei - a már felsoroltakon kívül - nyilvánvalóak és sokrétűek. Az ilyen hálózatban az egyes tájegységeken belül a legtöbb könyvtáros ismeri egymást, ami nagyban és egészben a munka sikerét biztosítja. E személyes ismeretség következtében valószínűen kevesebb tartós nehézség is adódik; ezek a nehézségek ui. általában gyorsan és kielégítően leküzdhetők ott, ahol személyesen könnyen meg lehet vitatni őket. Még ennél is döntőbb talán az a körülmény, hogy a legtöbb könyvtárosnak lesznek némi ismeretei a hálózat más könyvtáiról, természetükről és állományukról, egyes különgyűjtemények létezéséről, tudják, hogy egyes tárgyak szakértői hol találhatóak stb. A legnagyobb előnyt azonban az összes érdekeltek gyors és könnyen létrejövő érintkezése jelenti. Rendelkezésre áll a telefon az üzenetek számára; a könyvtárosok és az olvasók személyes látogatásokat tehetnek, a könyvek szállítása gyors, és annak ellenére, hogy - kivéve, ha a terület nagyon kicsi, - a könyveket és az üzeneteket majdnem kizárólag posta útján közvetítik, mégis sok olyan alkalom fog adódni, amikor más módon is kedvezőbben lehet továbbítani őket; a könyvekért az olvasó személyesen mehet el, vagy küldönc, kerékpár vagy gépkocsi hozhatja; az üzeneteket hasonlóképpen lehet továbbítani, vagy telefonon lehet leadni; az érintkezést tehát még gyorsabbá lehet tenni és legalább olyan olcsóvá, mint a postát." *

A regionális katalógusok országos hálózatának sarokkövét Pafford az országos központban látja, amely országos központi katalógussal rendelkezik; ide továbbítják a regionális hivatalok azokat a kéréseket, amelyeket maguk nem tudnak teljesíteni; e módszer segítségével a keresett mű megtalálható a másik tájegység valamely könyvtárában. Ha tehát a regionális központi katalógus magában foglalja saját tájegysége valamennyi könyvtárának állományát, ha továbbá az országos központi katalógus valamennyi regionális kataló-

* J.H.P. Pafford: Library Cooperation in Europe. London, 1935, 33.p.

gus cédulamásolatait tartalmazza, úgy tökéletesen kiegyensúlyozott hálózat áll rendelkezésre.

Mindezek ellenére nyilvánvalóvá vált, hogy ez a rendszer nem oly tökéletes, mint amilyennek első pillanatra látszik. Rendszeresen visszatérő nehézséget okozott a regionális szervezet finanszírozása; erre a célra ui. helyi forrásokból kellett pénzt szerezni. Másik nagy nehézséget okozott az a körülmény, hogy a körzeteken belül a közművelődési és megyei /County/ könyvtárak jelentik a könyvtárak többségét, s ezekhez egy sor egyetemi könyvtár is járul. A szakkönyvtárak, amelyek pedig oly fontos szerephez jutottak az utóbbi évtizedben, nincsenek benne képviselve, az ő szükségleteik kielégítéséről nem történik általa gondoskodás. Végül, az angol szervezet igen komoly hátrányát jelenti az a tény, hogy a National Union Catalogue csak arról tud felvilágosítást nyújtani, mely közvetben található meg az adott kiadvány; a pontos lelőhelyet csak a regionális központi katalógus tartja nyilván, s ennek alapján állapítható csak meg, melyik az a könyvtár, amelyik a kiadvánnyal rendelkezik. Magától értetődik, hogy a kéréseknek ily módon való elintézése komoly nehézségekbe ütközik. A könyvtárközi kölcsönzés során bekövetkező idővesztés, amelyről annyi panaszt hallani, más okokra is visszavezethető. Ezek között a legnagyobb súlyú tényező az a komoly kiesés, amely az országos és a regionális katalógusokban részint a második világháború és részint az anyagi eszközök hiánya következtében bekövetkezett. A National Union Catalogue ennek következtében korántsem mondható teljesnek, úgy hogy az újabb publikációk lelőhelyeit lajstromok körözése révén kell megállapítani, ami még további idővesztéssel jár. Ez a helyzet vezetett azoknak a különböző tanulmányoknak és jelentéseknek megírására, amelyek között Robert F. Vollans "Library Cooperation in Britain" /Könyvtári együttműködés Nagybritanniában/ /1952/ c. tanulmánya talán a legjelentősebb. Ez a jelentés adott alapot az 1954-ben kiadott "Recommendations on Library Cooperation" /A könyvtári együttműködésre vonatkozó javaslatok/ c. mű megjelentetésére, amelynek nyomán elhatározták, hogy 1958 jan. 1. után a National Union Catalogue az újonnan megjelent angol könyveket nem fogja többé nyilvántartani. Ez a katalógus ennek következtében a jövőben csak az 1958 előtt kiadott angol könyvek, valamint az idegennyelvű könyvek lelőhelyeit tünteti fel. Elhatározták azt is, hogy olyan interre-

gionális könyvbeszerzési tervet dolgoznak ki, amelynek értelmében az angol anyagot tudományágak szerint felosztják az egyes tájegységek között. A kijelölt tudományág angol anyagát az egyes tájegységek teljességre törekedve gyűjtik. 1959. január 1. óta a regionális központok a náluk hiányzó angol anyagért nem a National Union Catalogue-hoz, hanem az illetékes regionális központi katalógushoz fordulnak.

A jövő fogja eldönteni, milyen eredményeket fog hozni ez az új szervezési forma. Az legalábbis remélhető, hogy a National Union Catalogue hiányosságait megszünteti majd. Meg kell említenünk még azt is, hogy a National Central Library "telex"-berendezést szerzett be, hogy meggyorsítsa az összeköttetést a National Union Catalogue és a regionális központok között. Később még visszatérek a berendezés jelentőségére.

FRANCIAORSZÁG

A franciaországi szervezet sokkal újabb keletű, mint az angol, és úgy látszik sok tekintetben ennek példáját követte. 1952-ben vették meg az alapját az országos Catalogue Collectif des Acquisitions étrangères-nek /Külföldi beszerzések kollektív katalógusa/ ez a katalógus a könyvtárak állományába 1952 januárja óta felvett idegen publikációkat regisztrálja. Regionális központi katalógusokat állítottak fel a 16 vidéki egyetemi könyvtárban, amelyek a regionális központ szerepét töltik be. Egy másik vállalkozás az Inventaire des périodiques étrangères reçus en France par les bibliothèques et les organismes de documentation/"francia könyvtárak és dokumentációs szervezetek részére járó külföldi folyóiratok nyilvántartása"/; ez a Bibliothèque Nationale-ban van felállítva. Ezenkívül az egyes megyékben /départements/ vannak jegyzékek, amelyek magukban foglalják a kurrens francia és idegen folyóiratokat. Hogy az Inventaire kizárólag külföldi folyóiratokat regisztrál, szinte magától értetődő, mivel valamennyi francia folyóirat megtalálható a Bibliothèque Nationale-ban, ahol az Inventaire-t vezetik. Nagy tehát a hasonlóság a nagybritanniai megoldáshoz, a különbség csak az, hogy itt sokkal kisebb mennyiségekkel van dolgunk, s ezért nehézségek is ritkábban mutatkoznak.

Egészen más helyzettel állunk szemben a Német Szövetségi Köztársaságban. Ebben az országban a második világháború véget vetett annak a nagy műnek, amelyet a Preussischer Gesamtkatalog jelentett, s amely az első ilyen katalógus volt Európában. Nagy szerencsének mondható, hogy a Frankfurt/Main-ben levő Sammelkatalog megmaradt; annak ellenére is, hogy a résztvevő könyvtárak veszteségei igen tekintélyesek, ennek a Sammelkatalognak 4 millió címleírása még mindig használható. Ezt a katalógust lezárták a háború után, munkáját a hesseni központi katalógus folytatta, egyike azoknak a regionális központi katalógusoknak, amelynek helyettesítésére kellett a korábbi Gesamtkatalogot a Német Szövetségi Köztársaságban. A háború utáni Németországban ezt a megoldást azért választották, mivel a körülmények csak szűk területen tették lehetővé az együttműködést. Tudatára ébredtek azonban annak is, hogy az olyan vállalkozás, mint a Gesamtkatalog, amely nem csupán lelőhelyjegyzékként szerepelt, hanem bibliográfiai feladatokat is vállalt, túl széles alapokon nyugodott, és arra volt kárhozzátva, hogy kudarcot valljon még akkor is, ha nem jön közbe a világháború. Pafford okfejtésére emlékeztető érvek alapján tehát regionális központi katalógusok felállítását szorgalmazták. A Szövetségi Köztársaságban jelenleg 7 ilyen regionális központi katalógus létezik; közülük néhány már befejezést nyert és működik is, míg mások a szerkesztés szakaszában vannak. A Deutsche Forschungsgemeinschaft anyagi támogatásával Stuttgartban, Münchenben, Göttingenben és Hamburgban felállított központi katalógusok közös hálózatot fognak képezni a kölni, a frankfurti és a nyugatberlini központi katalógusokkal; működésük útján megkönnyebbül a keresett kiadvány lelőhelyének megállapítása, és így ezek a katalógusok a könyvtárközi kölcsönzés nélkülözhetetlen segédeszközeivé válnak. Minden egyes katalógus mintegy 2-3 millió címleírást fog tartalmazni.

A fent idézett példák közötti hasonlóságok ellenére, a Német Szövetségi Köztársaságban a helyzet mégis egészen más: itt nincs országos központi katalógus. Nem vitás, hogy ez a körülmény nehézségeket okoz. Mert amíg valamely német könyv lelőhelyének megállapításában segítséget nyújthat a könyv kiadásának helye, a nem német kiadvány esetében rendkívül nehéz eldöntenünk, melyik regionális központi katalógushoz forduljunk; így igen valószínű, hogy időt-

rabló keresés válik ilyenkor szükségessé. A jövő tapasztalatai fogják majd megmutatni, oly súlyosan esnek-e latba e rendszer hátrányai, hogy érdemes olyan rendkívüli méretű vállalkozásba fogni, mint amilyent az országos központi katalógus felállítása jelent.

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Hátra van még az Amerikai Egyesült Államokban lévő helyzet ismertetése. A Washingtonban lévő National Union Catalog /Országos Központi Katalógus/ 12 millió katalóguslapjával köztudomásúan a világ legnagyobb katalógusa. A katalógust 1956 január 1-én lezárták. Ettől a naptól kezdve valamennyi nyomtatvány bennfoglaltatik a kurrensen közzétett "National Union Catalog"-ban, amely a Kongresszusi Könyvtár kurrens betűrendes könyvkatalógusának bővítése. Kb. 400 könyvtár működik közre ennek létrejöttében.

Ezenfelül az Amerikai Egyesült Államokban egész sor regionális központi katalógus létezik; közülük a legfontosabb Philadelphiában, Denverben, Seattleben és Clevelandben működik. Kétségtelenül a "Philadelphia Bibliographical Center and Union Library Catalog" valamennyi között a legfontosabb, nem annyira méretei, mint inkább hatékonysága szempontjából; ezt a központi katalógust veszik a legtöbbször igénybe.

Philadelphia kizárólagosan tájékoztatási központ, ellentétben a Denver-i, a Rocky Mountains tájegység "Bibliographical Center for Research"-ével, amely mint kölcsönző központ is működik. A regionális központi katalógusok eloszlása az Amerikai Egyesült Államokban esetleges jellegű, mivel valójában annak a sok központi címjegyzéknek maradványai, amelyeket a harmincas években a gazdasági depresszió idején alapítottak. Ennek következtében nem is lehet zárt hálozatról beszélnünk; az is érthető tehát, hogy napjainkban olyan vélemény is hallható: a regionális központi katalógusokat egy országos katalógusba kellene egyesíteni. Mégis valószínű, hogy jobb eredményeket lehet elérni a feladatok megosztása révén. Azáltal ui. hogy a központi katalógust adott tájegység méreteire korlátozzák, könnyebbé válik a könyvtárközi kölcsönzés.

ORSZÁGOS VAGY REGIONÁLIS KÖZPONTI KATALÓGUS

Mindazzal, amit eddig elmondottam, azt kívánom bemutatni: az

egy-egy országokban az a probléma, "országos vagy regionális" katalógus felállítására kerüljön-e sor, különféle hangsúlyt, színezetet kap. Nagybritanniában az a törekvés, hogy az országos központi katalógus terhein a regionális központi katalógusok fejlesztésével könnyítsenek. A Német Szövetségi Köztársaságban csak regionális központi katalógusok vannak, s jelenleg nem is gondolnak országos központi katalógus felállítására. Az Amerikai Egyesült Államokról nem lehet azt állítani, hogy ott jól szervezett hálózat áll rendelkezésre, ugyanakkor azonban erős törekvés mutatkozik rá, hogy mindent Washingtonban központosítsanak.

Bár általános szabályokat nem lehet felállítani, mégis sokat lehet - véleményem szerint - tanulni azokból a tapasztalatokból, amelyeket a fentebb említett országokban szereztek. Központi katalógus felállítása elsősorban és mindenekelőtt a józan ész és szervezési képesség kérdése. De annyi központi katalógus van már a különböző országokban, hogy oktalanság volna nem tanulni a mások tapasztalataiból akkor, amikor ujat akarunk felállítani.

Ezeknek a tapasztalatoknak szerzése során egy bizonyos fajta elmélet is kialakult. Ez teret ad ugyan az egyéni kezdeményezésnek is, de maguk a kialakult elvek nem hanyagolhatók el büntetlenül. A legújabb példát erre - mementóként! - Olaszország szolgáltatja. Itt - az igen hiányzó országos központi katalógus felállítása céljából - nagyszabású lyukkártya-rendszert honosítottak meg. Ez a vállalkozás, amelyet a szakértők némi gyanakvással fogadtak, kudarcba fulladt. A költségek túl magasak voltak, a szükséges munkaerők száma túl nagy volt, és így vissza kellett térni a régi, jól bevált módszerekhez, amelyek - a könyvtári katalógusok állapotától függően - sok nehézséggel találhatják magukat szemben.

Nem lehet elég gyakran ismételnünk, hogy mielőtt hozzáfognánk a központi katalógus felállításához, sok időt kell eltöltenünk előkészítésével, s nagy figyelmet kell szentelnünk mindazoknak a tényezőknek, amelyek fontos szerepet játszhatnak az elképzelés megvalósítása szempontjából. A tervezés folyamán felvetődő kérdések döntő módon befolyásolhatják a központi katalógus felállítására és szervezésére vonatkozó elhatározásokat, és ez oknál fogva azt a kérdést is, hogy regionális vagy országos, illetve regionális és országos katalógust állítsunk-e fel.

A felmerülő kérdések közül egyike a legelsőnek a következő: mekkora az a földrajzi terület, amelyre a központi katalógusnak ki kell terjednie? Nagy országban valószínűbb, hogy regionális központi katalógusokat fognak felállítani, míg az olyan országban, amelynek területe nem túl nagy és a közlekedési lehetőségek jók is, s nagy számban is állnak rendelkezésre, országos központi katalógus felállítására fog sor kerülni. És még így sem lehet megalapozott elhatározásra jutnunk, ha nem vizsgáljuk meg egyúttal azt a kérdést is, milyen könyvtárakat vonunk be a központi katalógusba. A Nagybritanniában szerzett tapasztalat arra tanít bennünket, hogy a regionális központi katalógusban résztvevő könyvtárak együttese tulságosan egyoldalú. Ez a tény károsan befolyásolja e katalógusok használhatóságát. Olyan korban élünk, amikor a szakkönyvtárak jelentősége állandóan növekszik, bevonásuk tehát a bármilyen fajta központi katalógusba igen fontos követelmény. Amilyen mértékben halad előre az iparosodás, olyan mértékben válik egyre nehezebbé a lépéstartás a fizika, a kémia és az orvostudomány állandó fejlődésével. Tanulunk annak is, hogy e tudományok alkalmazása is mindinkább specializálódik. Ha a katalógusok lépést akarnak tartani ezzel a fejlődéssel, úgy biztosítaniuk kell a lehető legtöbb szakkönyvtár együttműködését. És ez éppen úgy áll mind a regionális, mind pedig az országos központi katalógusokra.

Mindkét fajta katalógus szempontjából egyformán jelentős a második problémának helyes megoldása: az anonym publikációk, elsősorban a periodikumok külön besorolása. Ez tulajdonképpen ma már nem is probléma, hiszen mindenki megegyezik benne, hogy a periodikumok külön katalógust igényelnek. Az utóbbi években általános gyakorlattá vált, hogy a címleírásokat első szavuk vagy pedig "testületi" szerzőik szerint sorolják be. Ez a gyakorlat az angol nyelvterületen alakult ki, de most már másutt is alkalmazzák. Mivel 1961-ben Párizsban meg fogjuk tárgyalni a katalógizálási szabályok egységesítésének kérdését, tisztában kell lennünk azzal is, hogy ennek milyen hatása lesz a központi katalógusokra.

A külön periodika-katalógusnak még egy előnye van. A periodikumok iránti kérések, amelyeket dokumentálók küldenek a könyvtárakhoz, néha igen speciálisak és körülírtak, még sem mindig olyan pontosak, mint amilyeneknek lenniük kellene. Ez a megállapítás semmi-

képpen sem akar vád lenni a dokumentálókkal szemben. A jelenség inkább a tudósok idézési módjának következménye. Én például a magam részéről tapasztalatból tudom, hogy az ilyen kérések gyakran bibliográfiai kutatást tesznek szükségessé; éppen ezért - az ilyen jellegű kutatás megkönnyítése végett - a központi folyóirat-katalógusnak a lehető legteljesebb bibliográfiai apparátussal kell rendelkeznie. Az ilyen katalógus kezeléséhez valóban megfelelő szakismerettel rendelkező személyzet szükséges.

A CIMLEIRÁSOK ÉS A BEOSZTÁS

A harmadik általános természetű probléma: a bevont könyvtárak katalógusainak állapota. A katalóguscédulák méretének és a katalógizálás módjának egysége a legfontosabb tényező; így válik ui. csak lehetségessé a katalógusok mikrofilmezése, az a módszer, amelyik minden más másolási módszernél előnyösebb. Ha azonban a katalógusok formátuma /a katalóguscédulák mérete, cimleirási mód/ szokatlan, és a katalógizálási rendszer nagy mértékben eltérő, a központi katalógusba való beosztásuk munkaerő és költségkihatás szempontjából is jelentős tényezőként jöhet számításba. Végül rendkívül fontos kérdés a cimleirások elrendezésének problémája. Minden bizonnyal ismert az a rendszer, amely nevét prof. Christian W. Berghoeffernak, a frankfurti Sammelkatalog megalapítójának köszönheti, s amelyik sok figyelmet keltett a háboru utáni években; ezt a rendszert alkalmazták több-kevesebb teljességgel a különböző központi katalógusok. Ha ezt a rendszert alkalmazzák, úgy a cimleirások a vezetéknev szerint lesznek besorolva, míg a keresztneveket vagy kezdőbetűiket nem veszik tekintetbe. Az ugyanazon vezetéknev alatt besorolt cimleirások sorrendjét azután az ezt követő cím dönti el, még pedig nem a cím első szava, hanem egy kiválasztott tárgyi "cimszó" /catchword/. Ily módon a kért kiadvány lelőhelyének megállapítása gyorsabban történhetik. Mégis ez a rendszer oly nagy mértékben különbözik azoktól a módszerektől, amelyeket a betűrendes katalógusok általában alkalmaznak, hogy elfogadása előtt alaposan át kell gondolni azokat a célokat, amelyeknek érdekében a központi katalógust igénybe szokták venni.

Ily módon - ha a fentieket figyelembe véve - valamely nagy országban elhatározzák, hogy központi katalógust állítanak fel, nyitva marad a kérdés, vajon előnyben kell-e részesíteni az országos központi katalógust / - amelyet vagy kiegészítenek vagy sem a regionális címjegyzékek azokban a tájegységekben, ahol ilyen címjegyzékekre szükség van, - / a regionális katalógusok zárt rendszerével szemben / - amelyeknek országos központi katalógus formájában vagy van, vagy nincs koordináló központja - /. Sűrűn lakott országokban, ahol erősen fejlett a könyvtári hálózat, mint például a Német Szövetségi Köztársaságban vagy Nagybritanniában, természetesen a regionális katalógusok hálózatát fogjuk találni. Igen nagy területen, mint pl. az Amerikai Egyesült Államokban csak kevés regionális katalógus van; ezek azonban összeköttetésben állnak az országos katalógussal, amely az új címfelvételek másolatait rendszeresen megkapja tőlük.

Nagy általánosságban hajlamos vagyok azt gondolni, hogy az országos központi katalógus nem nélkülözhető, különösen akkor nem, ha a regionális központi katalógusok száma korlátozott, mivel az országos katalógus felvilágosítást tud adni olyan könyvtárak állományáról is, amelyeket a regionális rendszer nem tár fel. Más kérdés, vajon az országos központi katalógusnak magában kell-e foglalnia a regionális katalógusok teljes anyagának cédula-másolatait. Ez is különféle körülményektől függ. Ha az országos központi katalógust a nemzeti könyvtárban, vagy annak közelében állítják fel, ahol - a törvény szerint - gyűjteni kell mindazt, amit az adott országban ki nyomattak vagy kiadtak, úgy alig szükséges a központi katalógusban megismételni mindazt, ami a nemzeti könyvtár katalógusában már amugy is benne foglaltatik. Az országos központi katalógus anyagát ebben az esetben a korábbi évszázadok nemzeti irodalmi termésére és a külföldi publikációkra lehet korlátozni. Valójában jó néhány ország ezt a gyakorlatot folytatja.

A KÖZPONTI KATALÓGUSOK FELADATAI

Sok függ itt attól a feladattól is, amelynek ellátását az országos központi katalógusra kívánjuk bízni. Lehetséges, hogy ez a katalógus nem egyéb "lelőhelyjegyzék"-nél; lehetséges, hogy a könyvtárközi kölcsönzést hivatott segíteni; vagy végül a nemzeti bibliográfia alapjául szolgálhat. Semmiképpen sem szabad azonban túl sokat várnunk a központi katalógustól. Feladata az, hogy rendszeresen nyilvántartsa a résztvevő könyvtárak új beszerzéseit, és ez gyakran igen nagy feladat. Minden központi katalógusnak küzdenie kell a lemaradás veszélye ellen; feladatát csak részben tudja teljesíteni, ha ez a lemaradás nagy, és fennáll annak veszélye, hogy állandóvá válik. Ha viszont az országos központi katalógus a kölcsönzés közvetítőjének szerepét tölti be, úgy van még egy feladata, amely naponta felvetődik, és amely igen hamar nagy feladattá nőhet. Az olyan kis országban, mint például Hollandia, az országos központi katalógushoz befutó kölcsönzési kérések száma napi 450-500. Ez a szám kb. ötszöröse a háboru előtti napi kéréseknek.

AZ ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS ÖSSZEHANGOLÁSÁNAK PROBLÉMÁJA

Olyan országban, ahol az országos központi katalógus mellett regionális katalógusok is vannak, az olyan külön feladatokat, mint például a gyarapítás koordinálása, a publikációk cseréjének közvetítése és ehhez hasonlók, tanácsos a regionális katalógusokra bízni.

A magam részéről kétlem, hogy a központi katalógus fontos szerepet játszhat ezeken a területeken, és biztos vagyok benne, hogy az országos központi katalógusnak mellőznie kell az ilyen tevékenység vállalását.

Szeptimizmusom a regionális központi katalógusok ilyen lehetőségeit illetően a központi katalógusok terén szerzett sok éves tapasztalatomon alapszik; ez a tapasztalat megtanított rá, hogy a központi katalógus és minden bizonnyal a kisebb regionális katalógusok személyzete is, általában nem elegendő hozzá, hogy ellássa azt a napi munkát, amely a tájékoztatások adásából, a kölcsönzések közvetítéséből, és emellett az újonnan beérkezett cimleírások besorozásából áll. Ha a résztvevő könyvtárak által küldött anyag eljuttatása automatikusan történék, a központi katalógus adminisztrációja meglehetősen könnyű feladat lenne; ezzel szemben éppen ez

az adminisztráció és az ezzel járó levelezés az, ami sok időt és figyelmet igényel. Ettől eltekintve, semmiképpen nem szabad illúziókban ringatnunk magunkat abban a tekintetben, hogy a központi katalógus üdvös befolyása megakadályozza ugyanazon könyv több könyvtár által való beszerzését minden olyan esetben, amikor egy példány is elegendő. Ez megtörténhetik az egyetemi könyvtárak gyarapítása esetében, ha a központi egyetemi könyvtár e tekintetben bizonyos befolyást gyakorol. De tudjuk, gyakran milyen nehéz az együttműködést megteremteni a központi könyvtár és a tanszékek között. Ami meg az új könyvek beszerzését illeti, - és ez az eset a leggyakoribb, - a központi katalógus a rendelés időpontjában nem fogja címüket tartalmazni; ezért lehetetlen bármilyen befolyásról is beszélni. Így ott, ahol van központi katalógus, az is lehetetlen, - legalábbis tapasztalatom szerint, - hogy a gyarapítási együttműködés létrejöhön. A legtöbb, amit az ilyen katalógus néha elérhet az, hogy az egyik könyvtár régebbi állományából egy-egy példány átkerülhet egy másik könyvtárba; ugyanakkor az antikvár-beszerzések tekintetében is haszonnal járhat a katalógus átnézése.

Miután így megindokoltam a központi katalógus felhasználhatóságával szemben táplált kételkedésemet, mégis fel kell hívnom figyelmüket egy olyan területre, ahol a központi katalógusnak az állománygyarapítás tekintetében feltétlenül meg lehet a maga koordináló funkciója. A nemzeti periodika-állomány kiegészítésére gondolkodok, amely a központi periodika-katalógus útján valósítható meg. Hollandiában ez a katalógus azt a feladatot tűzte maga elé, hogy kimutatást vezessen mindazokról a periodikákra irányuló kérésekről, amelyeket nem lehetett az ország egy könyvtárából sem kielégíteni. Ily módon létrejött egy jegyzék azokról a periodikákról, amelyek nem állnak rendelkezésre; e jegyzék feltünteti a cím mellett azt is, ki és mikor kérte a periodikát és annak melyik kötetére volt szüksége. Ha ugyanazt a periodikát ismét kéri, ezt a lapon - ugyanazokkal a részletadatokkal - ismét feljegyzik. Ily módon egy évi ellenőrzés alapján meg lehet állapítani, milyen periodikákat kértek és milyen gyakran, úgy hogy ez valamelyik könyvtár által történő beszerzésüket indokolhatja. Az ilyen irányú döntéseket a könyvtárak közötti közös megbeszélés alapján hozzák. Világos, hogy ez esetben a gyarapítás országos koordinációjával állunk szemben, és az országos központi periodika-katalógus az, amely ebben a legfontosabb szerepet játssza.

Miután ily módon az országos és regionális központi katalógusok néhány kérdését áttekintettem, beszélnem kell e katalógusok egymásközti viszonyáról és együttműködéséről. A regionális központi katalógus a könyvekre és periodikákra vonatkozó tájékoztatás központja és lelőhelyének nyilvántartója, továbbá segítséget nyújthat a kölcsönzésben; mindez természetesen csak azon a területen belül, amelyre a szóbanforgó katalógus kiterjed. Ha a kért publikáció lelőhelyét nem lehet megállapítani, az országos központi katalógushoz kell fordulni. Ez utóbbi vagy informálhatja a regionális központi katalógust a keresett mű lelőhelye felől, vagy elküldheti a kérést egyenesen ahhoz a könyvtárhoz, amelynek állományában a keresett mű megtalálható. Ez utóbbi módszer a gyorsabb, ezért ezt alkalmazzák Hollandiában. Természetesen igen fontos az is, hogy az összeköttetés egyfelől a könyvtárak és a központi katalógusok között, másfelől maguk között a központi katalógusok között gyors legyen; magától értetődik, hogy ennek lehetővé tétele végett technikai segédeszközöket is igénybe kell venni. Ahol a postaszolgálat gyors és jó, ott ez elegendő lesz; a kérésre a válasz ui. néhány napon belül megszerezhető. Annak érdekében, hogy a periodikák lelőhelyét gyorsan meg lehessen állapítani, és rövid úton meg lehessen őket szerezni, a periodikák központi katalógusát gyakran "Union List" - központi címjegyzék - formájában kinyomatják. Ez azonban sok időt igénybevevő és költséges vállalkozás; az ilyen jegyzékek hátránya abban mutatkozik, hogy igen gyorsan elavulnak; ennek következtében állandóan és rendszeresen kiegészítő jegyzékek segítségével kell őket használhatóvá tenni. Természetesen más lehetőségeket is keresnek. Talán meg is lehet találni a megoldást az egyes országos központi periodika-katalógusok címleírásainak mechanikus sokszorosítása, és e másolatoknak a regionális központi katalógusoknál való elhelyezése révén, vagy ha arra szükség van, a nagy könyvtárakhoz való eljuttatása útján. A sokszorosítás különféle módon történhetik; a műszaki fejlődés egyébként is állandóan új módszerek alkalmazását teszi lehetővé. Viszonylag új eljárás, amelynek alkalmazása nem túlságosan költséges: a "tape-typewriter" - szalagírógép - alkalmazása, amelyből 7 fajta gyártmány áll rendelkezésre. Lehet mikrofilmen is sokszorosítani a katalógust és ennek alapján a címleírásokat a nemzetközi méretre felnagyítani. Az utób-

bi években a könyvtárközi kölcsönzés meggyorsítása és a központi katalógusok érdekében mérlegelik a telex alkalmazását is. A telexnek az a nagy előnye a telefonnal szemben, hogy rajta nyomtatott szöveg vehető fel, míg a telefon gyakran szükségessé teszi az egyes címek és szerzők betűzését. Másfelől a telex csak akkor gazdaságos, ha gyakran használják. Természetesen az is szükséges, hogy a könyvtárak belső szervezete a telex útján érkezett kérések azonnali elintézését tegye lehetővé. Bár sok probléma vár még megoldásra ezen a területen, figyelembe kell venni azt a lehetőséget, hogy a központi katalógusok egymás között telex összeköttetésbe kerüljenek; ez a nemzetközi együttműködés szempontjából is új fejlődést indíthat el.*

Az IFLA malmői konferenciáján ezt a kérdést a központi katalógusokkal és a nemzetközi kölcsönzéssel foglalkozó bizottság meg fogja tárgyalni. Ezzel el is érkezünk a nemzetközi együttműködés kérdéséhez. Mivel a nemzetközi kölcsönzések állandóan gyakoribbá válnak, azoknak az országoknak a száma is növekszik, amelyek központi katalógussal rendelkeznek, az országos központi katalógusok nemzetközi jelentősége is állandóan növekszik. Ez az oka annak, - amint azt már előadásom során korábban megemlítettem, - hogy a "Committee on Union Catalogues and International Loans" /a központi katalógusok és nemzetközi kölcsönzések bizottsága/ kézikönyvet szerkesztett központi katalógusok számára, és tervet dolgozott ki, amelynek célja: a központi katalógusok közötti együttműködés megszilárdítása s bizonyos szabályok kidolgozása révén való megkönnyítése. A regionális és országos katalógusok közötti együttműködés tehát - mind a könyvtárak, mind a tudományos kutatók javára - a legjobb úton halad a nemzetközi együttműködés kialakítása felé.

I R O D A L O M

A központi katalógussal kapcsolatos külföldi irodalomból az alábbiakban szemlét közlünk azok számára, akik a kérdéssel részletesebben akarnak foglalkozni. A régebbi (1959 előtti) irodalomból fő-

*Vö.: Wolk, L.J. van der: A távgépiró a tudományos könyvtárak kölcsönző szolgálatában. = Könyvtári Figyelő. 7.évf. 1961. 2.sz. 73-88.p.

Itt említjük meg, hogy a lipcsei Deutsche Bücherei 051.562 szám alatt csatlakozott a távgépiró-/telex-/ hálózathoz. (Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. 7.Jg. 1960. 4.H. 387.p.)

leg olyan címeket közlünk, melyek magyar fordításban is rendelkezésre állanak. (Ezeknél és a frissebb, fordításban meglévő cikkeknel is - a címleírás előtt F jelzet után a fordítási számot tüntettük fel.)

FORDÍTÁSOK

F 2433. BRUMMEL, L.: Az országos és regionális központi katalógusok fejlődése. (The development of national and regional union catalogues.) = [Fédération Internationale de Documentation] 26. conferencia geral. 1-13.p.

F 2345. A [lengyel]Művelődés- és Művészetügyi Miniszter 1957. dec. 30-án kelt rendelete a Külföldi Kiadványok Központi Katalógusáról. (Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 30 grudnia 1957 r. w sprawie Centralnego Katalogu Wydawnictw Zagranicznych.) = Monitor Polski. 1958. 4.no. 15.tétel.

F 2336. BESTERMAN, Theodore: Az európai központi címjegyzék terve. (The European union catalogue project.) = The Journal of Documentation. 14.vol.1958. 2.no. 56-64.p.

F 2257. MAMONTOV, A.V.: Központi helyismereti katalógusok szerkesztése a megyei könyvtárakban. (Organizacija szvodnüh kraevédcseszkih katalogov v oblasztüh bibliotekah.) = Szovetszkaja Bibliografija. 1959. 3/55/.no. 76-82.p.

F 2244. STRAKA, Josef: A központi katalogizálás mai problémái. (Ústřední katalogizace a její současné problémy.) = Knihočnick. 4.roč. 1959. 6.no. 181-184.p.

F 2194. AMBARCUMJAN, V.A.: A külföldi központi katalógusok szervezési elvei és felépítési módszerei. (Principü organizacii i metodü posztroenija szvodnüh katalogov za rubezsom.) = Bibliotekovedenie i Bibliografija za Rubezsom. 1959. 2.vúp. 125-155.p.

F 1981. MACZ, James D.: A távirógép meggyorsítja a könyvtárközi kölcsönzést és a tájékoztató szolgálatot. (Teletype speeds interlibrary loans and references.) = Library Journal. 82.vol. 1958. 9. no. 1325-1329.p.

F 1960. JANJI, Neda - VERDINI, Silvana: Mechanográfia alkalmazása az olasz könyvtárak Központi Katalógusában. (La mécanographie appliquée au catalogue collectif des bibliothèques italiennes.) = Revue de la Documentation. 25.vol. 1958. 2. no. 50-51. p.

F 1894. BJÖRKBOM, Carl: Néhány gondolat a központi katalógusról és a könyvek lelőhelyéről általában, különös tekintettel a AK-ra. (Nagra tankar om samkataloger och boklokalisering i allmänhet och AK i synnerhet.) = Biblioteksbladet, 42.ärg.1957 9.no. 589-596.p.

F 1846. WILKENS, Erik: Központi katalógus lyukkártyákkal. Példa a lyukkártya-technika alkalmazására a közművelődési könyvtárakban. (Zentralkatalog mit Lochkarten. Ein Beispiel für die Anwendung der Lochkartentechnik im Öffentlichen Büchereisen.) = Bücherei und Bildung. 1957.9.Jg. 6. H. 273-276.p. illusztr.

F 1531. FELICE OLIVIERI SANGIACOMO, Laura de: Az egyetemenk intézeti könyvtáraink kollektív katalógusa. ("Catalogo collettivo" delle biblioteche degli istituti universitari.) = Accad.Bibl. Italia. 22. ann. 1954. 5/6.no. 462-466.p.

F 1371. MICHEL, Paul-Henri: A központi katalógusok kérdése. (Pour la réalisation des catalogues collectifs.) = Libri. 5. vol. 1954. 2. no. 162-171.p.

F 1330. GOLDSPIK, F. M.: A National Central Library 1952.márc. 1-től, 1953. febr. 28-ig. (The National Central Library, 1st March, 1952. to 28th February, 1953.) = Aslib Proceedings. 6.vol. 1954. 2. no. 129-130.p.

F 1212. CZERNIATOWICZ, Janina: A központi katalógusokról. (O katalogach centralnych) = Bibliotekarz. 21.rok. 1954. 2.no.49-52.p.

F 788. BOURGEOIS, Pierre: A központi katalógusok célja és rendszere. (Zweck und Aufbau der Gesamtkataloge.) = Das Antiquariat. 8. Jg. 1952. 13/18.no.

C I K K E K
EREDETI NYELVEN
1960

British Union-Catalogue of Periodicals. = Aslib Proc. 12.vol. 1960. 1. no. 38-39.p.
Az Angol Központi Polyóirat-Katalógus.

BUNN, R. M.: Survey of requests received in the South-Eastern Regional Library Bureau. = Libr.Ass.Rec. 62.vol. 1960. 2.no. 53-54.p.

Könyvek lelőhelyének megállapítására irányuló kérések statisztikája a Dél-Keleti Körzet Könyvtári Központjában.

DAVID, Charles W.: The National Union Catalog:1952-1955.Imprints - a publication in early prospect. = Libri.10. vol. 1960. 2.no. 162-164.p.

A [Library of Congress]Központi Katalógusa 1952-1955. évi kötetének küszöbönálló megjelenése.

SCHEFFLER, Hildegard: Der geplante Zentralkatalog der Literatur zur Geschichte des Sozialismus und der deutschen und internationalen Arbeiterbewegung. = Zbl. Bibl. 1960. 3.H. 205-206.p.

A szocializmus története, valamint a német és nemzetközi munkásmozgalom irodalmának tervbevetett központi katalógusa.

1959

British Union-Catalogue of Periodicals. Fourteenth annual report of the council for the year ended 31st march 1958. = Aslib Proc. 11. vol. 1959. 1.no. 23-25.p.

A Brit Központi Periodikakatalógus (BUCOP). A Tanács tizennevedik évi jelentése az 1958.március 31-vel záródó évről.

CZERNIATOWICZ, Janina: Union catalogues in Slavonic countries. = Libri. 9.vol. 1959. 4.no. 329-346.p. Bibliogr. 344-346.p.

Központi katalógus a szláv országokban.

EGGER, E.:The importance of union catalogues for underdeveloped countries. = Unesco B.Lib.13.vol. 1959. 10.no. 233-234.p.

A központi katalógusok jelentősége az elmaradott országok szempontjából.

FIRSZOV, G.G.:Ústřední katalogizace v SSSR. = Knihovnik. 4.rod. 1959. 10. no. 302-307.p.

Központi katalogizálás a Szovjetunióban.

FELICE OLIVIERI, Laura de : Le catalogue collectif en Italie. = Libri. 9.vol. 1959. 1.no. 54-62.p.

A központi katalógus szerepe Olaszországban.

MEARNS, David C.: To be enduring: the National Union Catalog of Manuscript Collections. = Coll.Res.Lib. 20.vol. 1959. 5.no. 341-346.p.

Ki kell tartanunk a Kéziratgyűjtemények Országos Központi Katalógusa mellett.

SARACENI, Bianca Fantini: Appunti per il catalogo unico. = Accad.Bibl.Italia. 27.ann. 1959. 1/2.no. 77-84.p.

Megjegyzések a központi katalógus kérdésének vitájához.

SHEPARD, Martha: Union catalogue of the National Library of Canada. = Ann. Libr.Sci. 6.vol. 1959. 2.no. 56-59.p.
A kanadai Nemzeti Könyvtár Központi Katalógusa.

1958 előtt

CZERNIATOWICZ, Janina - GRUSZECKÁ, Janina: Centralne katalogi. = Biuletyn Instytutu Bibliograficznego. 1957. 3.no. 77-221.p. Bibliogr. 197-204.p.
Központi katalógusok.

EGGER, Eugen: Die Gesamtkataloge in Europa. Stand - Probleme. = Libri. 7.vol. 1958. 4. no. 309-320., 323-324.p.
Központi katalógus Európában.

EGGER, Eugen: Gesamtkataloge. Aufbau und Organisation eines Gesamtkataloges im Hinblick auf die Benutzung. = Libri. 6.vol. 1956. 97-170.p.

Központi katalógusok.Központi katalógus felépítése és szervezése a felhasználás tekintetbe vételével.

FRUMIN, I.

JOBBAN BIZZUNK A KÖNYVTÁROSBAN ÉS AZ OLVASÓKBAN

A szovjet könyvtáros folyóirat, a Bibliotekar' FRUMIN, I. tollából cikket közölt Több bizalmat a könyvtáros és az olvasó iránt címmel. /1960. 1.no. 25-30.p./ A cikk több fontos állománynyilvántartási, könyvtártechnikai kérdést vet fel és néhány eddigi eljárás módosítására tesz javaslatot. A lap szerkesztősége e javaslatokat a könyvtárosok és az olvasók széles nyilvánossága elé tárta és kérte a hozzászólásokat. A cikk, melyet az alábbiakban kivonatossan közlünk, igen élelénk visszhangot váltott ki a könyvtárostársadalom körében. A hozzászólásokat a Bibliotekar' 1960. évi 5. száma /54-56.p./, 1960. évi 6. száma /42-45.p./, 1960. évi 7. száma /49-51.p./ közölte. A vitát az 1960. 9. száma 39-41. oldalain közölt kiértékelő összefoglalás zárja le, mely rámutat arra is, hogy az említett vitaindító cikk csak kezdet s nem meríti ki a felülvizsgálatra szoruló összes kérdéseket. A lap szerkesztősége reméli, hogy a könyvtárosok és a tudományos kutatók további új javaslatokkal fognak jelentkezni, hogy még jobban elősegítsék a szovjet könyvtárügy további megjavítását. A fenti problémával kapcsolatban foglal állást M. Polubojarinov, a Központi Statisztikai Igazgatóság Művelődésügyi Osztályának helyettes vezetője is a Bibliotekar' 1961. 1. számában /57-58.p./ megjelent cikkében.

A Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának "Az ország könyvtárügyének helyzetéről és megjavításának módjairól" szóló határozata kiemelte a könyvtárak tevékenységének egynemely pozitív momentumát, s ugyanakkor rámutatott arra, hogy munkájuk tartalma és színvonala még sok tekintetben nincs összhangban a kommunista társadalom építésének feladataival. Növelni kell a könyvállomány forgási sebességét és 2-3 éven belül meg kell szervezni minden község, min-

den család könyvellátását.

Az SzKP KB-nak fenti határozatát a könyvtárosról való nagyfokú gondoskodás és az a törekvés hatja át, hogy a munkája könnyebbé váljék. A Párt Központi Bizottsága utasította a vezető párt- és szovjet szerveket, hogy gondoskodjanak a könyvtárak megfelelő helyiségekkel, butorzzattal és kellő felszereléssel való ellátásáról. A művelődésügyi minisztériumoknak és kiadóvállalatoknak javasolták, hogy szervezzék meg az újonnan megjelent könyvek központi katalógizálását és szakozását. Felhívták a figyelmet arra is, hogy sok nagykönyvtárban vontatottan halad előre a könyvtári munkafolyamatok gépesítése és automatizálása.

Ésszerűsítsük az állománynyilvántartást

Ma az a legfontosabb, hogy minél nagyobb mértékben mentesítsük a könyvtárost a technikai folyamatoktól, hogy minél több ideje maradjon az olvasóval való közvetlen foglalkozásra.

Sok technikai folyamatot ésszerűsíteni kell, hatályon kívül helyezve a ma már elavult szabályokat. Vizsgáljuk meg elsősorban az állománynyilvántartás kérdéseit.

Brosurák nyilvántartása

Kezdjük a brosurák nyilvántartásával; ezeket rendszerint a különböző kampányok alkalmából szerzik be nagy példányszámban. A kampány elmúlik, e kiadványok nagy része elveszti jelentőségét és - mint elavult anyagot - törölni kell az állományból. Miért kell tehát bevezetni ezeket a fő leltárkönyvbe, és 2-3 hónap múlva jegyzőkönyvet készíteni törlésükről?

Mint tudjuk, "A könyvtári technika minimuma" 6. kiadásának megjelenéséig az időleges jelentőségű brosurákat nem vették fel a könyvtár alapvető állományába, nem irták be a leltárkönyvbe, hanem egyszerűsített formában beirták "Az időleges jelentőségű brosurák nyilvántartó füzeté"-be. A ma érvényben lévő szabályoknak megfelelően ezeket a brosurákat is fel kell venni a leltárba. Ez bonyolulttá teszi munkáját és tulterheli a leltárkönyvet. Be kell vezetni tehát a régi rendet - az időleges jelentőségű brosurákat, valamint a 2 Rubelnél olcsóbb, tömegesen közreadott kiadványokat egyszerűsített

módon kell nyilvántartásba venni. A törlést is maximálisan le kell egyszerűsíteni és megkönnyíteni.

Periodikumok nyilvántartása

Nagyon bonyolult a folyóiratok és a hírlapok nyilvántartásának módja is. A folyóiratok idejében történő beérkezésének ellenőrzését egy speciális füzet ill. kartoték segítségével végzik. Minden folyóiratot be kell vezetni a leltárkönyvbe: az ugynevezett "vastag" folyóiratokat számonként írják be, azonnal beérkezésük után, míg az ugynevezett "vékony" folyóiratokat több számból álló összefűzött kötetek formájában veszik leltárba. Megjegyzendő, hogy a "Minimum" egyetlen kiadásából sem derül ki, mit kell érteni "vastag" folyóiraton és hány folyóirat számból kell állnia az ugynevezett "vékony" folyóirat-kötetnek. Végül negyedévenként, félévenként, avagy évenként egyszer /az előfizetett folyóiratok számától függően/ jegyzőkönyvet készítenek, amelynek adatait beírják a sommás nyilvántartás könyvébe. Mennyivel egyszerűbb lenne ennél, ha a folyóiratnyilvántartó füzet /ill. kartoték/ szolgálna az időszakos kiadványok alapvető és egyetlen nyilvántartó dokumentumául. Ha ezt a folyóiratnyilvántartó füzetet, ill. kartotékot még két-három, az előfizetési év lezárása után kitöltendő hasábral /pl.: bekötve; a kötetek száma; törölve/ kiegészítenék, könnyen megállapítható lenne, hogy egy-egy folyóiratból hány számot, ill. kötetet, hányféle folyóiratot rendelt a könyvtár és hány maradt meg az év végére.

Az állomány értékének nyilvántartása

Sok munkát és gondot okoz a könyvállomány értékének nyilvántartása, jóllehet semmiféle gyakorlati jelentősége nincs.

Valóban, mit is jelent gyakorlatilag a könyvtár állományának együttes értéke! Az állomány egyrészt többet ér, mint a könyveken feltüntetett és a leltárba bevezetett árak összege, mert ehhez az összeghez még hozzá kell tenni a szállítási, a könyvek kötésére és feldolgozására fordított költségeket. Egyes kiadványok az idő múlásával értékesebbé válnak, bibliográfiai ritkaságként szerepelnek.

De nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a könyvnek a leltárkönyvbe bevezetett ára csupán a könyv beszerzésére fordított

összeget, nem pedig a könyv igazi értékét fejezi ki. A közművelődési könyvtárak anyaga gyorsan elhasználódik, jelentős értékvesztést szenved, de mindez nem tükröződik a nyilvántartásokban. A könyvtárosnak tehát olyan állományért kell anyagilag felelnie, melynek értéke nem felel meg a valóságnak.

A pénzügyi hatóságoknak meg kell magyarázni, hogy a könyvtári könyvek, jóllehet ugyancsak a nép tulajdonát képezik és megóvandók, lényegesen különböznek az anyagi javak többi fajtájától. Itt az ideje, hogy hatálytalanítsuk "A könyvtári technika minimuma" c. utasítás alább következő 47.§-át: "A sommás nyilvántartási könyvben lévő, a könyvtári állomány értékét kifejező, adatoknak összhangban kell lenniük a könyvelés adataival".

Elavult nyilvántartási formáink fetiszizálják az egyes nyomdai egységek értékét, anélkül, hogy figyelembe vennék tartalmát és beszerzésének idejét. Ennek következtében a könyvtárak polcain mesterségesen megóvnak erkölcsileg elavult, szükségtelen kiadványokat, melyek csupán terhelik a könyvraktárakat és akadályozzák a munkát. Helyesen állapították meg Ja. Alekszandrov a következőket: "A könyvállományt gyakran a raktári egységek száma szerint értékelik, anélkül, hogy figyelembe vennék az anyag tartalmát. Ennek a mechanikus eljárásnak eredményeképpen sok olyan elavult anyag gyűlt össze a könyvtárakban, melyek elvesztették tudományos, ill. gyakorlati értéküket".^{1/}

Itt az ideje, hogy felvessük az ismeretlen okoknál fogva elvesztett könyvek egyszerűsített törlésének kérdését is. A szovjet ill. külföldi könyvtárak tapasztalatai azt mutatják, hogy bármilyen legyen is a könyvállomány nyilvántartása és raktározási rendje, mindig akad "nyom nélkül" elvesztett könyv. Helytelen lenne, ha ezért a könyvtárost tennék felelőssé. Célszerűnek tartanánk bizonyos "káló" engedélyezését.

Nem tartjuk szerencsésnek a "Minimum" alább következő utasítását /46.§. 2.megjegyzés/: "Azoknak a kiadványoknak az értékét, amelyeket ingyen küldenek a könyvtárnak, és nincs rajtuk feltüntetve

^{1/} Alekszandrov, Ja.: Biblioteki- vaznoe zveno ideologicseszkoj rabotü. /A könyvtár - az ideológiai munka fontos láncszeme/. = "Kommunist". 1959. 14.sz. 84.p.

ár, oldalanként 2-5 kopekes áron kell meghatározni".

Teljesen helyesen járt el az OSzSzsZK Felsőoktatásügyi Minisztériuma, amikor azt az utasítást adta a hálózatához tartozó könyvtáraknak, hogy a díjtalanul érkező és ár feltüntetése nélkül megjelent kiadványokat ár nélkül kell beírni a leltárkönyvbe. Ha a kiadvány elvesz, bizottság állapítsa meg az olvasón behajtandó összeget. Az OSzSzsZK Felsőoktatásügyi Minisztériumának ezt az utasítását ki kell terjeszteni az ország valamennyi könyvtárára.

Célszerű lenne, hogy ugyanilyen bizottság állapítaná meg azoknak az elveszett könyveknek térítési árát, amelyeknek értéke az utóbbi években csökkent. Abban az esetben, ha nyilvántartó füzetet vezetünk az elvesztett könyvek helyébe beadott könyvekről, nincs szükség arra, hogy külön jegyzőkönyvet készítsünk az állományból törölt könyvekről és külön jegyzőkönyvet az olvasók által beadott könyvekről. A nyilvántartó füzet hivatalos okmány, melynek lapjai számozva vannak. Tartalmazza az olvasókra, az általuk elvesztett és pótlásképpen beadott kiadványokra vonatkozó összes szükséges adatokat.

Az olvasóktól átvett könyveknek a leltárkönyvbe való beírásakor a következő bejegyzést eszközölhetjük: "A ...sz. könyv pótlására". A leltárkönyvnek abba a rovatába, amelyben az elvesztett régi könyv szerepel, azonnal beírhatjuk: "Pótolva ...számu könyvvel". Ami a sommás nyilvántartást illeti, a szükséges bejegyzéseket ugyanugy megtehetjük negyedévenként, ahogy jelenleg is történik a füzetek összesítései alapján, anélkül, hogy erre a célra még külön okmányokat készítenénk. A jegyzőkönyv száma helyett hivatkozhatunk az elvesztett könyvek helyébe átvett könyvek nyilvántartó füzetének sorszámára.

Leltározás

Az állománynyilvántartás legarchaikusabb fejezete a leltározás. Az új beszerzéseket csak zsinórral összefűzött és bélyegzőkkel hitelesített, számozott oldalú könyvekbe lehet vezetni.

Reformra azonban ezen a téren is lehetőség van.

Figyelemre méltó a Német Demokratikus Köztársaság könyvtárainak tapasztalata: az NDK-ban már egy sor közművelődési könyvtár áttért a kartotékokon történő leltározásra: az új beszerzéseket cédu-

lákon tartják nyilván. Ez a kísérlet olyan sikeresnek bizonyult, hogy a Német Demokratikus Köztársaság Művelődésügyi Minisztériuma mellett működő Központi Könyvtártudományi Intézet ajánlotta valamennyi járási könyvtárnak, hogy 1959-től térjenek át a leltározásnak erre az új formájára.

Magától értetődik, nem ajánljuk, hogy ezt a tapasztalatot gépiesen átvegyék könyvtáraink. Közművelődési könyvtáraink munkarendje nagymértékben különbözik a Német Demokratikus Köztársaság közművelődési könyvtáraiban alkalmazott munkarendtől.

Nem kevesebb figyelmet érdemel nagy tudományos könyvtáraink az a módszere, hogy a leltározást jegyzőkönyv formájában végzik; ennek a lényege az, hogy a beérkezett könyvküldeményekről leltári jegyzéket készítenek gépen írott jegyzőkönyv formájában. Az év végén ezeket a jegyzőkönyv formájú jegyzékeket bekötik.

Köztudomásu, hogy az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériumának felügyelete alá tartozó közművelődési könyvtárak a könyvbeszerzési hitelkeret 60 %-át a könyvtárellátók útján használják fel. A könyvtárellátók és a könyvesboltok a könyvtárakba küldött könyvszállítványokhoz számlát és szállítólevelet csatolnak és ez utóbbiban feljegyzik a könyv címét, a példányszámot, a könyv árát és a küldemény együttes értékét. Miért nem válhatna ez a szállítólevél az állomány leltározásának alapjává?

Abban az esetben, ha a kereskedelmi vállalat /könyvtárellátó, könyvesbolt/ egyidejűleg könyvet és brosurákat is küld, két különálló szállítólevelet kell kiállítani. A kereskedelem köteles a megrendelőnek számlát és szállítólevelet küldeni, s mi csupán azt kérjük, hogy a szállítólevelet pontosan, a könyvek leltározásának céljára alkalmas formában írják /vagy írógépen gépeljék/.

Hogyan kell, véleményünk szerint, leltározni az állományt?

A könyvtáros a szállítólevél kíséretében érkezett könyvszállítvány átvételekor mindenekelőtt azt vizsgálja, hogy valamennyi könyv megvan-e, nincsenek-e közte sérült könyvek. Amennyiben minden rendben van, az új beszerzéseket bevezetik a sommás nyilvántartás könyvébe és minden könyvre rávezetik a sorszámot /leltári számot/. Ugyanezeket a számokat írjuk a szállítólevél megfelelő tétele mellé is. A szállítóleveleket a beérkezés sorrendjében rakjuk le, dossziékba.

A dosszié borítójának verzóján felsoroljuk a benne lévő szállítóleveleket és az első, illetve az utolsó leltári számot. Az ajándékba kapott könyveket a szokásos módon kell beszámozni és az anyagról jegyzőkönyvet felvenni. A szállítólevél és a sommás nyilvántartás könyve teljesen elegendő ahhoz, hogy biztosítsuk a könyvek egyedi nyilvántartását, és képet kapjunk az állomány összetételében végbemenő változásokról. A könyvtárosnak tehát nem kell külön leltárkönyvet vezetnie. 1-2 év múlva a szállítólevelek beköthetők, s így leltárkönyvet kapunk.

Valaki felhozhatná azt a kifogást, hogy a leltárkönyvnek a szállítólevelek összességével való helyettesítésére irányuló kísérletek már 30 évvel eselőtt is napirenden voltak, de nem jártak eredménnyel.

Valóban a huszas években született ilyen ésszerűsítési javaslat, de ez nem járt eredménnyel. A könyvkereskedelmi hálózat akkor még rendezetlen állapotban volt, a könyvtári kollektorok akkor voltak születőben. A könyvkereskedők között több magánkereskedő is volt. A könyvtárosok jelentős részének szakképzettsége igen alacsony volt. Ma már a helyzet gyökeresen megváltozott. A közművelődési könyvtárak egyetlen könyvszállítója az állami könyvkereskedelmi hálózat, elsősorban a könyvtárellátók. A könyvtárosok szakképzettsége nagymértékben emelkedett.

Állományellenőrzés

Szeretnénk néhány szót szólni az állomány ellenőrzéséről is.

Ha a könyvtárban nem került sor rendkívüli eseményekre, az állományellenőrzésnél rendszerint csak jelentéktelen veszteség derül ki. Vajon érdemes-e a könyvvállványokon lévő könyvek számának megállapítása érdekében annyi pénzt fordítani az ellenőrzésre és jelentős időre megfosztani a lakosságot attól, hogy a könyveket használja.

Célszerű lenne tehát hatálytalanítani a könyvállomány rendszerellenőrzését. Állományrevíziót csupán rendkívüli esetekben, külön engedély, ill. a művelődési osztály utasítása alapján kell tartani.

Bélyegzés

Tudjuk, hogy minden beérkező könyvet két helyen kell lebélyegezni /a címlapon és a 17.lapon/ és a leltári számot a tasakra is rá kell vezetni. Felmerül a kérdés, miért kell ezeket a műveleteket kétszeresen, sőt háromszorosan elvégezni. Az az indokolás, hogy a bélyegzőnek és a leltári számnak a könyv szövegében való feltüntetése megnehezíti a könyvtár vagyonának eltulajdonítását, nem állta ki az idők próbáját. De lehet, hogy ez a művelet annyira egyszerű, hogy nem is érdemes beszélni róla? A helyzet nem így áll. Példaképpen közöljük az alábbi számítást.

1958-ban, a Moszkva város művelődésügyi igazgatóságához tartozó közművelődési könyvtárak átlagosan 5,8 ezer új könyvet kaptak. Ha nem kellene a könyvre még egy leltári számot rávezetni és még egy bélyegzőt rányomni, a könyvtáros évente 12.000 művelettől /2 x 5,8 ezer/ mentesülne. Ha egy művelet elvégzésére mindössze 20 másodpercet számítunk, egy év alatt több mint 60 órát, vagyis majdnem 8 munkanapot takarítunk meg. Vajon csekélység ez?

De egyébként is, hogyan követelhetjük meg az olvasótól, hogy figyelmesen bányázzon a könyvvel, amikor maga a könyvtáros hosszú leltári számot ír a könyvbe és bélyegzőt nyom rá, mellyel nem egyszer elcsufítja a nyomtatott szöveget.

Fel kell hívunk a figyelmet ezekre a minden tekintetben felesleges műveletekre.

Szavazzunk bizalmat a szovjet olvasónak

Hazánknak a kommunista társadalom intenzív építése időszakába való belépését az jellemzi, hogy nagymértékben emelkedett népünk kulturális színvonala, fejlődött kommunista öntudata. Minden lépésen az új, a haladó, az élenjáró megnyilvánulásaival találkozunk. A közrendre már nem is annyira a rendőrség, mint inkább a népi ellenőrök ügyelnek. Széleskörű polgárjogot nyertek a társadalmi bíróságok. Sok könyvesbolt lehetővé tette a vásárlók számára, hogy maguk válogassanak a polcokon. Bevált a szovjet könyvtárak százaiban bevezetett szabadpolcos kölcsönzési rendszer. Vajon nem arról tanuskodik-e mindez, hogy a szovjet ember, a szovjet olvasó a legna-

gyobb bizalomra érdemes.

Sajnos azt kell mondanunk, hogy ezek a szempontok egyáltalán nem tükröződnek a közművelődési könyvtárak jelenleg érvényben lévő használati szabályaiban. A könyvkölcsönzés az olvasók iránti bizalmatlanságból táplálkozó felesleges formalitásokkal jár.

Tolvajok az olvasók?

Ne tévesszük szem elől, hogy az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériumának felügyelete alá tartozó könyvtárakban 1957-ben majdnem 850 millió kötetet kölcsönöztek; ha a kölcsönadott könyveknek egy ezreléke elvész, ez évente kb. egy millió kötetet tesz ki. Magától értetődő tehát, hogy minden intézkedést meg kell tenni a társadalom könyvvagyonának megóvása érdekében. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden könyvtárost és minden olvasót potenciális könyvtolvajnak kell tekintenünk és minden lépésen óvatossági, elővigyázatossági szabályokat, paragrafusokat kell felállítanunk. A baj az, hogy egyes jogszabályok komplikálttá teszik sok ezer becsületes ember - olvasó és könyvtáros - életét és korántsem riasztják el a tényleges tolvajokat, ill. a szájtátókat.

Az aláírogatásról

Az olvasó önrizetét bántó és a könyvtáros munkáját nagyon megnehezítő intézkedések közé tartozik "A könyvtári technika minimuma" 78.§-ának rendelkezése, mely kimondja: "Az olvasó a könyv átvételét a törzslapon eszközlött aláírásával köteles igazolni. A könyv visszaadásakor a könyvtáros a visszavétel tényét bejegyzi az olvasó törzslapjába".

Kinek van szüksége erre az aláírásra? Mennyi értékes idő megy ezzel veszendőbe. Ezt különösen akkor érezzük, amikor sokan várnak arra, hogy könyvet cseréljenek. Az Októberi Forradalom után több mint 20 évig jól megvoltunk e procedura nélkül!

Különösen nevetségesen hat "Az olvasó aláírása" c.rovat a gyermekkönyvtár /ill. a gyermek-osztály/ olvasóinak törzslapján. Vajon elképzelhető-e, hogy a kis első osztályos nebulókat bírólag felelősségre vonják és éppen az aláírásuk fog okmányszerű bizonyítékul szolgálni? Bátran kimondhatjuk, hogy jogilag semmi jelentősé-

ge nincs annak, hogy az olvasó aláírásával igazolta a könyv átvételét. A rendbontó ellen a bírósághoz benyújtandó keresetnek nem elegendő az aláírás. Az az összeg, amelyre kereset adható be a rendetlen olvasón való behajtás végett, rendszerint alacsonyabb a bíróság tárgyalási alapjául szolgáló minimumnál. Ha pedig a társadalmi bíróságnál tennék folyamatba az ügyet, elegendő a könyvtáros bejelentése és nincs szükség az olvasó aláírására.

Az aláírás eltörlése a következő előnyökkel járna: megjavulna a könyvtáros és az olvasó közti viszony, megszilárdulna a kölcsönös bizalom, lehetővé válnék, hogy az olvasó /a könyvtár tagja/ - akadémizáltatása esetén - rokonát, szomszédját vagy barátját küldje a könyvtárba, ill. telefonon kérje kölcsön a könyvet és küldesse lakására, meggyorsulna a kiszolgálás folyamata, egyszerűbbé válna a könyvtári technika.

A jótállási nyilatkozatok

Az olvasók száma nagymértékben emelkedne, ha eltörölnék a pénz-biztosítékot és a jótállási nyilatkozat megkövetelését. Az érvényben lévő szabályok értelmében a főiskolák és a technikumok diákjai, továbbá a munkaerőtartalékok iskoláinak tanulói csak akkor iratkozhatnak be a könyvtárba, ha tanintézetük tanulmányi osztályától jótállási nyilatkozatot hoznak. A 16 évnél fiatalabb ifjúságok az üzem vezetőségétől, ill. a szakszervezeti üzemi bizottságtól kell vigyenek jótállási nyilatkozatot. Mi teszi indokolttá, hogy a szakszervezeti bizottság vállalja a felelősséget a fiatal munkás-olvasóért, és ugyanakkor a könyvtár mentes a felelősségtől. Miért van az, hogy a munkásszálláson lakó munkás-ifjútól, illetve internátusban lakó diaktól követelnek jótállási nyilatkozatot, de ugyanakkor azoknál, akik állandó lakópai az adott helységnek, nem ragaszkodnak ilyen formákhoz?

Krupszkaja elmondta, hogy Lenin elégedetlen volt a párisi városi könyvtárak szabályaival, melyek megkövetelték, hogy a könyvek idejében történő visszaadásának biztosítására a lakásadó gazda köteles jótállási nyilatkozatot adni.

Letéti díj

Már bonyolultabb azoknak a személyeknek a könyvtárba való beiratkozása, akik ideiglenesen tartózkodnak az adott városban - kiálláson, üdülésen, gyógykezelésen stb. vannak ott. Ezeket a személyeket csak akkor veszik fel a könyvtár tagjai közé, ha 30 rubel összegű pénzbiztosítékot fizetnek be. Célszerű lenne tapasztalat céljára kipróbálni azt az eljárást, hogy egyes könyvtárakban minden polgár ingyen kölcsönözhetne könyvet otthoni olvasásra, függetlenül attól, hogy hol van illetékességi helye.

Lehet, hogy már megvan minden feltétel ahhoz, hogy felszámoljuk azokat az akadályokat, amelyek gátolták a lakosságot a közművelődési könyvtárak kölcsönzési szolgálatának igénybevételében. A betét összegét haladéktalanul 10-15 rubelre kell csökkenteni.

Pénzbírságok

Nem lehet szó nélkül elmenni a bírságok és a pénzbüntetés mellett sem. A késedelmi díjak fizetésének az a célja, hogy fegyelmezze az olvasót és nem pedig az, hogy bevételi forrásul szolgáljon a könyvtár számára. A pénzbírság behajtása pénzügyi művelet, mely bonyolultabbá teszi a könyvtár munkáját és megrontja a könyvtáros és az olvasó közti viszonyt.

Világos tehát, hogy ebben a tekintetben is felül kell vizsgálni a könyvtár-használati szabályokat. A könyvkölcsönzés határidejét legalább 15-20 napra kell felemleni. Ezenkívül meg kell oldani azt a kérdést is, hogy az olvasók egyszerre több könyvet kölcsönözhesse-
nek.

Véleményünk szerint pénzbírságot csak azoktól az olvasóktól kellene szedni, akik nem reagálnak a kölcsönvett könyvek visszaszolgáltatására vonatkozó felszólításra. Ezekről az adósoktól azonban célszerű lenne beszédni azoknak a munkadíját is, akiket hozzájuk küldenek a könyvekért. Célszerű lenne megengedni a késedelmes olvasóknak, hogy a büntetés helyett olyan könyveket ajándékozzanak a könyvtárnak, melyek alkalmasak az állományba való felvételre.

Több bizalmat az olvasó és a könyvtáros iránt, több megbecsülést a szovjet emberek iránt - ez korunk parancsoló szava.

A VITA

Frumin vitaindító cikkét alaposan megvitatták a járási, városi és megyei könyvtárosok értekezletein. A Bibliotekar' szerkesztőségébe több mint 200 hozzászólás érkezett kollektívaktól és egyénektől egyaránt. A hozzászólásokban több mint 4000 ember véleménye tükröződik. A vita országos jellegét mutatja, hogy 36 megyéből és 9 autonóm köztársaságból érkeztek levelek. De reagált a cikkre 13 szövetséges köztársaság is. Beérkezett annak a tanácskozásnak az anyaga is, amelyet a Bibliotekar' szerkesztősége hívott egybe a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma Könyvtári Főfelügyelőségével, az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériumának Könyvtárosztályával és az Állami Lenin Könyvtárral karöltve.

A Bibliotekar' szerkesztősége a beérkezett hozzászólások egy töredék-részét közzé is tette. Az 1960. 5.számban /54-56.p./ egy járási, egy gyermekkönyvtáros és egy főiskolai könyvtáros észrevételeit közli a felesleges kimutatások és nyilvántartások kérdésével kapcsolatban. A Kazan-i Építőmérnöki Főiskola könyvtárosa javasolja, hogy mellőzzék az oktatási és kiállítási célokat szolgáló plakátok, diagrammák, ábrák, fényképek nyilvántartásba vételét. Elég ha a könyvtáros az anyagot a szállítólevélen átveszi, hiszen bizonyos idő múltán törölni kell az állományból, mert elvesztette időszerűségét.

A.Szeligerszkij, /Bibliotekar'. 1960. 6.no. 42-43.p./ Lenin-grád főiskolai könyvtárainak példájára hivatkozva kifejti, hogy a bonyolult feldolgozási eljárás miatt a könyvtárak dolgozóinak 1/4-e, sőt 1/3-a csak ezzel foglalkozik; ha az egyéb nyilvántartási munkákat stb. is felszámítjuk, a munkaidő 50 százaléka szervezési és technikai folyamatok végzésével megy el. A Párt Központi Bizottságának határozata alapján rövidesen megvalósul a központi osztályozás és központi katalogizálás, tehát csupán a nyilvántartást és az állományellenőrzést kell egyszerűbbé és olcsóbbá tenni. Szerinte a szállítólevelek alapján történő leltárba vétel nem teszi egyszerűbbé a leltározást. Ugyanakkor kifejti, hogy a leltárkönyv nem alkalmas az állomány-ellenőrzésre, mert a könyvtárak zöme szakrendi raktározást alkalmaz. Javasolja, hogy a könyvtárakban próbálják ki a cédula-leltárt. Szükségesnek tartja annak pontos meghatározását, hogy mi a folyóiratnyilvántartás leltári alapegysége; erre a célra

a "kiadói egység" fogalmának bevezetését javasolja. - A könyvválomány értékét csak a gazdasági hivatalnak kell nyilvántartania, nem a könyvtárosnak.

Krasznodar-megye, szlavjanszki Járás könyvtárának dolgozója rámutat arra, hogy feltétlenül egyszerűsíteni kell az olvasótermek kölcsönzésének technikáját is. - A szabadpolc rendszer bevezetése folytán az olvasó- és könyvkölcsönzési normák elavultak /a jelenleg még érvényben lévő normák szerint a járási könyvtárban egy dolgozóra 750 beiratkozott olvasó és 1500 kölcsönzés esik/. - Feltétlenül szükség van arra, hogy a járási könyvtárakban módszertani előadói státust rendszeresítsenek.

A Szaltükov-Scsedrin Könyvtár munkatársai azt javasolják, hogy a brosurákból csak egy-egy példányt kell felvenni a leltárkönyvbe. Helyeslik az elveszett könyvek törlésének egyszerűsítését, az aláírás mellőzését, a kölcsönzési határidő meghosszabbítását. - Nem értenek egyet Fruminnal abban, hogy nincs szükség rendszeres állományrevízióra. Szükségesnek tartják továbbá a bélyegzést és a leltári szám feltüntetését is a könyvön. Helyesnek tartanak ha Frumin javaslatait kipróbálnák egy városi, ill. egy járási, községi és gyermek-, valamint egy szakszervezeti könyvtárban. - Ugyancsak kívánatosnak látszik a könyvtári statisztika egyszerűsítése. - A könyvtári munka egyszerűsítése problémájának megoldása a könyvtári munkafolyamatok gépesítésében és automatizálásában keresendő.

A Bibliotekar' 1960. 7.számának 49-50.oldalain az ufaí Gyermekkönyvtár vezetője szól hozzá Frumin cikkéhez és hangsulyozza, hogy a gyermekeknek a könyvtárba való beírásakor nem kell megkövetelni a szülők jótállási nyilatkozatát. Ugyanakkor nem tartják szükségesnek a kölcsönzési időtartam egyöntetű meghosszabbítását, hanem azt javasolják, hogy a könyvtárosnak differenciáltan kell ebben a kérdésben eljárnia. A leltárkönyveket továbbra is meg kell tartani, a bélyegzőt pedig csupán két helyen kell rányomni a könyvre. Felül kell vizsgálni a könyvtári munka normáit. Ugy vélik, hogy az olvasótermekben nem kell nyilvántartani a folyóirat és hírlapforgalmat.

A brjanszki megyei könyvtár módszertani munkatársa elmondja, hogy az elavult irodalom leírásáról szóló jegyzőkönyvet a járási végrehajtó bizottságnak is jóvá kell hagynia; de ez sokszor nem

jár sikerrel, mert, nem értvén, hogy miért kell ilyen nagymennyiségű könyvet törölni, megtagadják a jóváhagyást. Azt javasolja, hogy a törlési jegyzőkönyvet egy állandó, a könyveket jól ismerő, a város különböző könyvtárainak képviselőiből álló bizottságra kell bízni.

A cikk megvitatása során felmerül olyan javaslat is, hogy az olvasói törzslapból törölni kell a következő rovatokat: nemzetiség, hol és milyen minőségben dolgozik, hivatali cím.

A cseljabinszki megyei könyvtárban tartott megbeszélés során kiderült, hogy Frumin egyes javaslatai még koraiak. Célszerű lenne pl. az egységes könyv- és brosuranyilvántartás módosítása. Hangsúlyozták a könyvtári munka gépesítésének és automatizálásának fontosságát. Utkin, a cseljabinszki megyei könyvtár helyettes igazgatója, ismertette az egyik angol könyvtárban alkalmazott állományellenőrzési módszert. A Lenin Könyvtárnak és a Moszkvai Könyvtárosképző Főiskolának néhány kísérleti könyvtárat kellene megjelölnie, ahol a javasolt ujtításokat kipróbálnák.

Amit már megoldottak

Milyen következtetéseket vonhatunk le a hozzászólások és a vita eredményeiből? A javaslatok egy része azóta már meg is valósult a gyakorlatban. Vonatkozik ez elsősorban a könyvtár-használati szabályokra. Már hatályon kívül helyezték pl. a jótállási nyilatkozatot, a pénzbiztosíték szedését stb. Sikertült elérni, hogy a személyazonossági igazolvány, vagy az ezt helyettesítő más okmány felmutatása elegendő ahhoz, hogy a jelentkező a könyvtár olvasójává váljék. A kölcsönzési határidőt 2 hétben állapították meg; az egy alkalommal egyszerre kölcsönözhető könyvek számát ötre emelték. Hatályon kívül helyezték a kölcsönzési határidő túllépése esetén fizetendő bírságot.

A Könyvtári technika minimuma most készülő új kiadásában is már figyelembe veszik azokat a javaslatokat, amelyek Frumin cikkének megvitatásával kapcsolatban elhangzottak.

Megoldatlan problémák

Melyek azok a javaslatok, amelyek még nincsenek gyakorlatilag megoldva? Az első a könyvvállomány nyilvántartása. Egyöntetű vélemény szerint feltétlenül egyszerűbbé kell tenni a folyóiratok nyilvántartását, mellőzve azok leltárkönyvbe való felvételét. Az általános vélemény szerint elég, ha csak a könyv beérkezésének, illetve törlésének tényét jegyezzük fel a nyilvántartó kartoték lapjaira. Egyszerűsíteni kell továbbá a brosurák nyilvántartását is. A többség véleménye szerint a brosurákat nem kell leltárkönyvbe vagy más füzetbe beírni, hanem csupán egy külön kartotékba bevezetni, mely egyttal a brosurakatalógus feladatát is betölti. A kartotéklap egyik oldalán a brosuracímleírása, a hátlapján a példányok sorszáma szerepelne. A kiiktatásnál egyszerűen törölni kell a megfelelő számot. Amennyiben a brosurát valamennyi példányát leírjuk, kiemeljük a kartotékcédulát és megsemmisítjük. Ezáltal feleslegessé válik a leltári bejegyzés, valamint beérkezési, illetve törlési jegyzőkönyv stb. készítése.

Nagy meglepéssel vették a könyvtárosok Fruminak azt a javaslatát, hogy a számviteli nyilvántartásokból törölni kell a könyv árát. Ennek az intézkedésnek az indokolása nem is annyira a felesleges irkafirkálás megszüntetése, hanem inkább a könyvtáros anyagi felelősségének enyhítése. E kérdés pozitív megoldásához azonban a pénzügyminisztérium hozzájárulása szükséges. Remélhető, hogy ez a hozzájárulás megtörténik és a Könyvtári technika minimumának 9. kiadása már ezzel a módosítással jelenik meg.

Kissé eltérő a hozzászólók véleménye a szállítólevelek alapján történő leltárbavételről. Az ellene felszólalók száma jelentősen meghaladja a javaslat támogatóit. Elvileg nem tartják elfogadhatónak, mert ugymond igen nehéz a könyvterjesztő vállalatnál helyesen kitöltött szabványos szállítóleveleket kapni úgy, hogy azok változtatás nélkül leltári lapok céljára is felhasználhatók legyenek. A járási könyvesboltokban beszerzett könyvek esetében pedig merőben lehetetlenség.

Szóljunk a cikk szerzőjének arról a javaslatáról is, hogy hatályon kívül kell helyezni a kölcsönvett könyv átvételekor megkövetelt aláírást. A gyermekkönyvtárak dolgozói egyhangulag követelik

az aláírás mellőzését. A javaslat ellen felszólalók egyet értenek ugyan azzal, hogy az aláírás sok időt vesz igénybe és bonyolulttá teszi az olvasóval való kapcsolatot, de félnek, hogy a rendetlen emberek nem adják vissza a könyveket. Egyes könyvtárak már régen megszüntették az aláírást. Az olvasók úgy nyilatkoztak, hogy az aláíratás mellőzése a bizalom jele és méltó kiegészítése az egyre terjedő szabadpolc-rendszernek. Így a könyvtárosoknak több idejük marad arra, hogy nemcsak a könyvespolcok mellett beszélgessenek az olvasókkal, hanem az otthoni olvasásra való kölcsönzésnél is; a kölcsönzés technikája ui. mindössze abból áll, hogy a könyvtáros kiemeli a könyvből a könyvkártyát és behelyezi az olvasó törzslapjába. A kölcsönadott könyveknek a törzslapba való bejegyzése a kölcsönzési órákon kívüli időben történik. Ugyanakkor vezetik rá a könyvkártyára a raktári számot.

A cikk és a beérkező hozzászólások több másodrendű kérdést is felvetettek, így pl. azt, hogy hány helyen kell lebélyegezni a könyvet, hány törlési jegyzőkönyvet kell felvenni stb.

A könyvtárosok rámutattak arra, hogy a Könyvtári technika minimuma háboru utáni kiadásainak egyik igen súlyos hiányossága éppen abban van, hogy a szóbanforgó utasítás "maximális" követelményeket támaszt. Mi indokolja pl. azt, hogy a közművelődési könyvtárak csak kölcsönzési határidő szerint sorolhatják be az olvasók törzslapjait. A jelenleg érvényben lévő utasítások minden típusú könyvtárra - tehát a kisebb községi és a nagyobb városi, gyermek- és letéti könyvtárakra egyaránt - ugyanazokat a módszereket és eljárásokat igyekeznek érvényesíteni.

Végül szóljunk néhány szót a kikisérletezésről. Miért nem lehetne pl. a jól szervezett könyvtárellátók közelében lévő könyvtárakban kipróbálni a szállítólevél alapján való leltárbavételt? Érdemes volna néhány könyvtárban bevezetni a kartoték formájában való állománynyilvántartást is. Ismételjük tehát, hogy a könyvtárügy területén is alkalmazni kell az új, értékes javaslatok gyakorlatban való kipróbálását.

A KÖNYVTÁRI TANÁCS SZERVEZETI SZABÁLYZATA

A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma 1956. június 29-én rendeletet adott ki a köz-
művelődési könyvtárak mellett létesítendő
könyvtári tanácsról. A rendelettel kapcsolat-
ban az elmúlt évek során a szovjet szaksaj-
tóban néhány tájékoztató és instruktív jel-
legű cikk jelent meg.*Az alábbiakban a taná-
csok szervezeti és működési típus-szabályza-
tát közöljük:

1/ A könyvtári tanács a könyvtári munka kollektív irányítá-
sának társadalmi szerve és a dolgozók által gyakorolt ellenőrzés
egyik eszköze.

2/ A könyvtári tanács előmozdítja a Kommunista Párt utmuta-
tásainak megvalósítását, amelyek a könyvtárak munkájának minőségi
megjavítására, valamint arra irányulnak, hogy minden könyvtár a
politikai, tudományos-műszaki, mezőgazdasági, szakmai ismeretek,
és az általános műveltség, ill. ezek tömeges propagálásának haté-
kony központjává válják, és segítse a pártszervezeteket a dolgo-
zók kommunista szellemű nevelésében. A könyvtári tanács úgy irá-
nyítja a munkát, hogy a könyvtár aktívan propagálja a kommunizmus
széleskörű építésének programját, megvilágítsa a Kommunista Párt
és a szovjet kormány politikáját és határozatait, s a könyvek szé-
leskörű felhasználásával minden szovjet emberben kifejlessze a
kommunista tulajdonságokat.

3/ A könyvtári tanács szoros kapcsolatban áll a Párttal, a

* SZEMENOVA, G.: Kak organizovat' rabotu bibliotecsanogo szoveta. =
Bibliotekar'. 1957. 8.no. 50-54.p.
Bibliotecsnyj szovet-organ obscseszvennoszti. = Bibliotekar'.
1960. 5.no. 5-6.p.
VJAHIREV, : Bolse vnimanija bibliotecsnyim szovetam. =
Bibliotekar'. 1960. 9.no. 63.p.

tanácsai, szakszervezeti és ifjusági szervezetekkel. Széles körben bevonja munkájába a tanácsokat, a szakmai és a komszomol aktívákat, a pedagógusokat, s az ipar és a mezőgazdaság különböző ágainak azokat a szakembereit, akik úgy tudják megszervezni a könyvtárak munkáját, hogy az szoros kapcsolatban legyen a gazdasági és kulturális építés és a dolgozók kommunista szellemben való nevelése feladataival, összhangban a gazdasági körzetek, vállalatok, intézmények termelő és tudományos munkatervével.

4/ A könyvtári tanács

- terveket dolgoz ki a lakosság könyvvel való ellátására és arra, hogy a könyvek eljussanak minden egyes családba;
- mozgósítja a társadalmat, hogy aktívan résztvegyen a könyvtár munkájában és a könyvek propagálásában; elősegíti a fiókkönyvtárak, letéti könyvtárak és kölcsönző-állomások létrehozását;
- segíti a könyvtári könyvek társadalmi terjesztőit; a könyvtár olvasóiból - az állomány szakterületei szerint - szekciókat és csoportokat szervez;
- meghallgatja a csoportok, szekciók, valamint a letéti könyvtárak vezetőinek, könyvpostásoknak, a könyvtári tanács tagjainak, valamint a könyvtár igazgatójának a tervteljesítésről szóló beszámolóját;
- megvitatja a könyvtár munkatervét és beszámoló jelentését;
- elősegíti a könyvállomány összetételének megjavítását, megvitatja a kiadói terveket, megvizsgálja a tervezeteket, az állománygyarapítás tematikáját és a könyvtár rendeléseit; segítséget nyújt az elavult anyag törlésének munkájában;
- intézkedéseket tesz a könyvtár anyagi és műszaki bázisának megszilárdítására és a könyvtári munka megjavítására; javaslatokat terjeszt a társadalmi szervek, illetve a felügyeleti hatóságok elé; amennyiben a könyvtár munkája nem megfelelő, felveti az illetékes szervezetek előtt a könyvtári vezetőség megerősítésének kérését;
- emeli a könyvtári dolgozók szakképzettségét: résztvesz a különböző tanácsadások, előadások és technikai minimum-tanfolyamok megszervezésében;

- javaslatot tesz a könyv legjobb propagandistáinak megjutalmazására;

- olvasói faliújságot ad közre;

- megszervezi a tanács tagjainak ügyeletét a könyvtárban.

5/ A könyvtári tanács tagjait az évvégi beszámoló gyűléseken választják a legjobb olvasókból és aktivistákból; a választás nyílt szavazással történik s a megválasztás egy évre szól.

A könyvtári tanács létszámát a könyvtár nagysága és feladatai szabják meg.

6/ A könyvtári tanács saját kebeléből elnököt, elnökhelyetteseket és titkárt választ.

a/ A könyvtári tanács elnöke irányítja a tanács munkáját, tanácskozásokat szervez, ellenőrzi a szekciók, a csoportok és az egyes tagok tevékenységét.

b/ A könyvtári tanács munkáját a titkár tartja nyilván; értesíti a tagokat az ülésekről, jegyzőkönyvet vezet a megbeszélésekről és figyelemmel kíséri a határozatok végrehajtását.

7/ A könyvtári tanács beszámol munkájáról az olvasók és a helyi lakosság összejövetelein.

8/ A könyvtári tanács szükség szerint, de havonta legalább egyszer összeül.

Eredeti cím: Polozszenie o szovete biblioteki.
Megjelent: Bibliotekar' (Moszkva). 1960. 2.no. 63.p.
OSZK ford.sz.: 2449.

TÁJÉKOZTATÓ

A SZOVJET KÖNYVTÁRÜGY - A PÁRTHATÁROZAT UTÁN

KONDAKOV, I. : Pervüe itogi. =
Bibliotekar' (Moszkva). 1960. 9.no.7-10.p.
Az első eredmények.- A könyvtárügyre vonatkozó párthatározat végrehajtásának eddigi eredményeiről.

A cikk beszámol
azokról az eredmények-
ről, amelyeket a szov-

jet könyvtárak, a könyvtárügy helyzetére és színvonalának emelésére vonatkozó 1959.évi párthatározat megjelenése óta elértek.

A határozat a Lenin Könyvtárat bizta meg azzal, hogy az ország könyvtárainak /a műszaki könyvtárakat kivéve/ módszertani gondozója legyen. Ennek megfelelően a Lenin Könyvtár koordinálja munkáját más felügyeleti hatóságok központi könyvtáraival, a könyvtárosképző főiskolákkal, a Könyvkamarával stb. Közös erővel elkészült 115 nagy könyvtár, ill. bibliográfiai intézmény és könyvtárosképző főiskola tudományos módszertani bibliográfiai munkájának összesített távlati terve, melyet megvitattott a könyvtárügyi tanács; a könyvtártudomány és a bibliográfia elméleti kérdéseinek kidolgozására országos, köztársasági és megyeközi értekezleteket hívtak egybe; ilyen volt pl. a bibliográfia kérdéseivel foglalkozó országos konferencia. Ezeknek az értekezleteknek anyagát ki is adják.

Egyre erősödik a közművelődési könyvtáraknak nyújtott segítség; a Lenin Könyvtár egy sor módszertani és bibliográfiai utmuta-

tót adott ki a munka tartalmának javítására; fokozott mértékben halad egyes elméleti kérdések kidolgozása; előkészítették a "Lenin a könyvtárügyről" c. kiadványt, kiadták Krupszkaja cikkeinek gyűjteményeit - "A könyvtárügyről" és "Az önképzésről" c. alatt. A Lenin Könyvtár képviselői résztvettek az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériuma mellett létesített szakbizottság munkájában, mely tervezetet dolgozott ki a közművelődési és műszaki könyvtárak hálózati kérdéseinek rendezésére. A Könyvtár osztályozási táblázatot adott ki a közművelődési, a gyermek- és iskolai könyvtárak számára; nagymértékben meggyorsult a szovjet könyvtárak osztályozási sémájának kidolgozása; folyamatban van a cimleirési szabályok második kiadásának előkészítése. A Szaltükov-Scsedrin Könyvtárral, a Tudományos Akadémia Könyvtárával és a Könyvkamarával karöltve készül az orosz könyvek 60 kötetes központi katalógusa /1708-1957/. /Az első 2 kötet 1961-ben jelenik meg./

A Lenin Könyvtár a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári Főfelügyelőségével és Kiadói Főigazgatóságával, valamint az Össz-szöveteségi Könyvkamarával együtt szabályzatot dolgozott ki a könyvek központi osztályozására és katalogizálására vonatkozóan. De sok központi kiadó - technikai nehézségekre hivatkozva - huzza-halasztja ennek az intézkedésnek a végrehajtását. Az ügyet csupán a Goszpolitizdat, a Szel'hozgiz, a Geografiz és a Goszlitizdat tette magáévá. Kötelezték magukat, hogy 1961.julius 1-től kezdődően a könyveket szakjelzettel látják el és a címlap verzóján, illetve a könyv utolsó lapján, az impresszum adatok előtt - közlik az annotált katalóguscédula mását. Ami a könyvhöz mellékletként csatolandó nyomtatott annotált cédulákat illeti, sajnos, a központi kiadók elvetették ezt az elgondolást. Pedig néhány vidéki kiadó, pl. a habarovszki, a novoszibirszki, és mások, leküzdve a nehézségeket, sikeresen végzik ezt a munkát. Ugy látszik a Könyvtári Főfelügyelőségnek szigorubban meg kell követelnie a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma 1959.október 10-én kelt utasítása végrehajtását.

A Lenin Könyvtár szabályzat-tervezetet dolgozott ki központi, köztársasági és megyei könyvcserre alap megszervezésére. A Könyvtár nagy segítséget nyújt a többi könyvtár állományának gyarapításához. 1960 első felében pl. az ország 112 városába küldött többszáz ezer könyvet saját tartalék-, illetve főlépcsődény állományából. Különb-

sen sok anyagot küldött a könyvtárak helyismereti állománya számára.

A Lenin Könyvtár nagy mértékben fejlesztette az ajánló bibliográfiát. Az utóbbi időben több aktuális probléma bibliográfiáját adta ki különböző olvasó-csoportok számára. Ez azonban mind kevés, ezért remélik, hogy a távlati bibliográfiai terv elkészítése, valamint több központi, általános és szakkönyvtár bevonásával lehetővé válik az ajánló bibliográfiák számának és minőségi színvonalának emelése. Ezzel kapcsolatban a Lenin Könyvtár Tudományos Módszertani Osztálya - egyéb központi könyvtárakkal karöltve - kidolgozta az ajánló bibliográfiák készítésének módszertanát, mely megvitatásra kerül az ajánló bibliográfia kérdéseinek szentelt országos tanácskozáson. (A tanácskozásról rövid ismertetést közlünk lapunk e számának 214. oldalán)

Ahhoz, hogy a könyvtárakat, lapszerkesztőségeket, a rádiót, a televíziót, a központi vezető intézményeket és szervezeteket gyorsabban és operatívabban tájékoztassák a könyvujdonságokról, tiznaponként "Gyorstájékoztatót" adnak ki az új könyvekről.

A párthatározatok értelmében a Lenin Könyvtár hivatott módszertani segítséget nyújtani az ország gyermek- és iskolai könyvtárainak is. Evégett a Könyvtár szoros kapcsolatot teremtett a Komszomol Központi Bizottságával, az Uttörő Szervezet Központi Tanácsával, az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériumával. Elkészült a gyermekek és a gyermekek olvasását irányító vezetők számára szóló bibliográfiai összesített távlati terve. A Gyermekkönyvek Házával együtt illusztrált katalógus készül a kisiskolások részére.

A könyvtárosok szakképzettségének emelése céljából a Lenin Könyvtár az OSzSzSzk Művelődésügyi Minisztériumával karöltve számos tanfolyamot és szemináriumot rendezett; elkészült a tanterv és tanmenet a falusi és járási könyvtárosok havi tanfolyamai számára.

Első ízben készült tanterv és program a községi és városi társadalmi könyvtárosok szemináriuma számára. Vezérfonal készül a letéti könyvtárak, a könyvtári tanács tagjai és a könyvpostások számára. Ezek 1961-ben jelennek meg. /PS/

A ZENTRALBLATT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN OLVASÓI KONFERENCIÁJA

Die erste Leserkonferenz des Zentralblatts für Bibliothekswesen. = Zbl. Bibl. 74.Jg. 1960. 6.no. 401-421.p.

A Zentralblatt für Bibliothekswesen első olvasói konferenciája. Lipcse, 1960. szept. 17.

A folyóirat 40 olvasóját hívta meg a szerkesztőség a Deutsche Bücherei a folyóirat előtt álló problémák

megbeszélésére. A referátum /Werner Dube tartotta/ hibáztatta, hogy eddig kevésbé érvényesültek a szerkesztésben a szocialista könyvtárpolitika alapelvei, majd vázolta a fő feladatokat. A szocialista pártosságnak kell érvényesülnie a szerkesztésben, a lap ideológiai alapja pedig a marxizmus-leninizmus. Állandóan figyelemmel kell lenni a Németország kettészakítottóságából adódó különleges helyzetre. Nagyobb helyet kell biztosítani a Szovjetunió és népi demokráciák könyvtárügyének. Növelni kell a lap hatását a tudományos könyvtárak életében. - Mindezek érdekében 1961-től áttérnek a havi megjelenésre és átszervezik a szerkesztési munkát.

A beszámoló Jaroslav Drtina és Othmar Feyl hozzászólását közli.

/PI/

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI KUTATÁSOKRÓL

FAIR, Ethel M.: Wanted: more research. = Coll.Res.Libr. 21.vol. 1960.6. no. 471-475.p.

Mennél több kutatómunka: ez az, amire szükség van [a könyvtártudományi doktori értekezések területén].

Az amerikai könyvtáros egyetemek doktori disszertációinak témáit vizsgálva a cikkíró arra a következtetésre jut, hogy tematikailag szűk területen mozognak. Több "tisza", elméleti kutatásra van szükség. Tulságos hangsúly esett eddig a gyakorlatra. Néhány területet ajánl példaképpen a kutatás számára: olvasói szokások a nemzetiségtől, fajtól vagy vallástól függően. Annak elemzése, hogy a környezet mennyiben ösztönöz vagy távoltart az olvasástól. Tanulók olvasása az irodalom, szépművészetek stb. terén. Egyetemi hallgatók /elsőévesek és felsőbb évesek/ olvasásának elem-

zése. Az olvasás kapcsolata a szellemi egészséggel. Az olvasási szokások elemzése olyan kultúrkörnyezetben, ahol kevés az olvasnivaló. Az ujság- és folyóiratolvasók elemzése. A kiadványok tartalmi elemzése.

A természet- és műszaki tudományok területén már folyamatban vannak ilyen tartalmi vizsgálatok, de még csak kezdeti stádiumban. Méltó lenne, hogy az irodalmi stílus elemzésével a könyvtárosok is foglalkozzanak: lényeges ui. a könyvtárosoknak is többet tudni arról az anyagról, amely a könyvtárakban van.

Mindent összefoglalva szerző hiányolja annak mélyebb megértését a könyvtárosok részéről, hogy mi történik az emberekkel a könyvtárban? Tehát az olvasó pszichológiai vizsgálatát és az irodalom elemzését. /HM/

A KÖNYVTÁRÜGYRŐL MEGJELENT LENINI RENDELETEK NEGYVENEGYEDIK ÉVFORDULÓJA

Szorokaletie Leninszkih dekretov
o bibliotecsnom dele i bibliografii. =
Szov.Bibliogr. 1960. 6/64/.no. 90-93.p.
A könyvtárügyről és a bibliográfiáról
kiadott lenini dekrétumok negyvenedik év-
fordulója.

1960.december
14-16-án ült össze
az a tudományos ü-
lés, amelyet a Nép-

biztosok Tanácsa könyvtárügyi és bibliográfiai rendeletei megjelenésének negyvenedik évfordulója alkalmából tartottak. Az ülésen a Lenin Könyvtár, Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, Össz-Szövetségi Könyvkamara, az Állami Nyilvános Tudományos-műszaki Könyvtár, valamint a moszkvai és leningrádi könyvtárosképző főiskolák vettek részt.

Az ülést N.F.Gavrilov, a Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma Könyvtárügyi Főfelügyelőségének vezetője nyitotta meg. Ezután számos előadás és hozzászólás hangzott el, amelyek a negyvenéves rendeletek alapvető jelentőségét hangsúlyozták. Ezek a rendeletek Leninnek a könyvtárügyről és bibliográfiáról vallott nézeteit testesítették meg. O.Sz.Csubarjan a könyvtárügy központosításáról tartott előadást.

Az első hozzászóló F.Ja.Lihovid volt, aki a falusi és kolhoz könyvtárak ügyének szemszögéből tárgyalta a kérdést, a következő felszólaló N.N.Drozdowa pedig a járási és falusi könyvtárak állományának minőségi megjavításáról szolt. Ennek eszközei lehetnének: az állományok újból való elosztása a könyvtárak között, az állománygyarapítás terén a koordináció, a helyi irodalom rendszeres gyűjtése stb. A.A.Hrenkova a módszertani irányítás rendszeréről szolt hangsúlyozva, hogy a módszertani irányítás legfontosabb lenini elvei: a könyvtárak differenciált segítése típusuknak megfelelően és a tudományos könyvtárak segítése a közművelődési könyvtárak irányában. Rámutatott a módszertani irányítás elméleti kérdései kidolgozásának fontosságára is.

Az ülés második felét a szovjet bibliográfia fejlesztése kérdéseinek szentelték az 1920.junius 30-i lenini rendelet megvilágításában. N.N.Kuharkov a Szovjetunió világszerte elismert nemzeti bibliográfiai hálózatáról tartott előadást, melyet ez a rendelet hívott életre. Az Össz-szövetségi Könyvkamara - a szovjet nemzeti bibliográfia központi intézete - létesítésekor, 1920-ban, csak egy kiadvánnyal rendelkezett, a Knizsnaja letopisz'-szel; ma a szovjet nemzeti bibliográfia rendszerében tizenöt, időszakosan megjelenő bibliográfiai kiadvány van. R.Ja. Zverev a szövetségi és autonóm köztársaságok állami bibliográfiai tevékenységének fejlődéséről tartott előadást hozzászólásában. R.Ja.Zverev beszolt a Szovjetunió egész területét behálózó könyvkamarák munkájáról és a szovjet retrospektív nemzeti bibliográfia kérdéséről.

M.A. Briszkman az 1920.junius 30-i rendelet politikai jelentőségét világította meg. Ez a rendelet alapozta meg azt az irányzatot, amely a bibliográfiát az általános politikai és népművelési célok szolgálatába állította. Ezután a bibliográfia különböző fajairól, a szak-, ajánló-, helyismereti-, kritikai- és másodfoku bibliográfiáról szolt, valamint a hiányosságokról és a legközelebbi feladatokról.

Végül J.K. Kirpicseva a könyvtárügyi és bibliográfiai ismeretek propagandájáról és az olvasókkal ebből a szempontból való foglalkozásról beszolt és hangsúlyozta, hogy a bibliográfiai ismeretek népszerűsítésének módszertanát is ki kell dolgozni. /ML/

GEORG SCHNEIDER EMLÉKEZETE

(1875-1960)

JESSEN, Hans: Georg Schneider. =
Zbl.Bibl. 75.Jg. 1961. 1.H. 14-15.p.
Georg Schneider. - Nekrológ.

HARNACK, Axel von: Georg Schneider.
1876-1960. = Z.Bibl.Bibliogr. 7.Jg. 1960.
3.H. 298-300.p.
Georg Schneider. 1876-1960. - Nekrológ.

1960.január 21-én,
életének 85.évében halt
meg Göttingenben Georg
Schneider, ez a külföldön
is széles körben
ismert és nagyrabecsült

német könyvtáros.

A Boroszlói Egyetemen végzett kiterjedt történeti és filológiai tanulmányokat. Első tudományos próbálkozása, a "Finanzielle Beziehungen der florentinischen Bankiers zur Kirche 1285-1304" /A firenzei bankárok pénzügyi kapcsolatai az egyházzal 1285-1304/ már mutatják későbbi műveinek jellemző jegyeit: a tudományos pontosságot, amely liberális szkepticizmussal, az ötletekben való gazdagsággal s bizonyos neolatin példákon iskolázott stilussal párosul.

Fényes egyetemi pálya várt volna rá. Az anyagi okokból választott könyvtárosi foglalkozás azonban valódi hivatásává lett. A boroszlói, majd a berlini egyetemi könyvtárba került; 1918-tól pedig az akkori berlini királyi könyvtárban /a későbbi Preussische Staatsbibliothek-ban/ dolgozott. 1945.februártól 1946-ban történt nyugdíjazásáig a göttingeni egyetemi könyvtárban szolgált.

A tollat azonban haláláig nem tette le a kezéből. Könyvtáros-nemzedékek nőttek föl mellette és tanultak tőle. Már 1907-ben megkezdte könyvtártudományi előadásait. Ez az ún. "Schneider-Kurse" lett egyrészt a berlini, másrészt a göttingeni könyvtárosiskola alapjává.

Irodalmi hírnevét első nagy művével, a "Handbuch der Bibliographie"-val /A bibliográfia kézikönyve, 1.kiad.: 1923., 4. bőv. kiad.: 1930./ s az ezt kiegészítő "Einführung in die Bibliographie"-val /Bevezetés a bibliográfiába, 1930./ alapozta meg. Ezt a művet orosz, görög, angol nyelvre is lefordították. Nemcsak írójának szerzett ez a mű nemzetközi hírnevet, hanem a bibliográfiának is tekintélyt a tudományos életben. Hogy ma a könyvtáros a bibliográfiát és

ennek gyermekét, a dokumentációt, mint saját tudományát műveli, ez talán Schneider könyvének legnagyobb érdeme. A feldolgozás módjában, a száraz anyagot elevenné tevő stílusban pedig talán egyetlen utódja sem multa felül.

Aki azonban Schneidert figyelmesen olvassa, azt is észre kell vegye, hogy ez a szorgalmas bibliográfus mégis bizonyos lenéző mosollyal illeti saját tevékenységét, azzal a bölcs mosollyal, amely a tudós munkálkodás közepette sem téveszti soha szem elől az életet és az embert.

Másik nagy művében, az 1951-1953-ban megjelent "Schlüsselliteratur"-ban az irodalomtudomány egyik kevés figyelemben részesült területét tárta fel. Ez a könyve az egyetemes irodalomtörténetírásnak lesz nélkülözhetetlen segédeszköze. A jövő kutatásai kiegészíthetők, helyesbíthetők megállapításait. Munkája azonban több, mint alapvetés: ihletés. /MÁ/

KÖZPONTI KÖNYVRAKTÁRAK

ORNE, Jerrold: Storage and deposit
libraries. = Coll. Res. Libr. 21. vol. 1960.
6. no. 446-452., 461. p.
Központi könyvraktárok.

A könyvtári együtt-
működés megvalósításá-
nak a központi raktáro-

zás területén még csak kezdeti megvalósulási formái vannak Amerikában. Szerző áttekinti ezeket: Hampshire Interlibrary Center, New England Deposit Library és a Midwest Interlibrary Center intézményeit. Itt a felgyült könyvanyag számára kellett többlethelyet biztosítani. A háború folyamán felmerült a könyvanyag biztonságosabb helyen való tárolásának a szüksége is.

Ezután szemügyre veszi a tényleges szükségleteket. Az átlag közművelődési könyvtárnak államonként vagy tájanként olyan központi raktárra volna szüksége, ahová ritkán használt állományát egy példányra selejtezve úgy tudná elhelyezni, hogy azért használni lehessen. Így a közművelődési könyvtár állománya könnyen használható, egyszinten tartott, szolgáltató állomány lenne. Ugyanigy a kisebb főiskolai és egyetemi könyvtáraknál is számolni lehetne olyan optimális nagyságú állománnyal, amelynél kb. ugyanannyi régi anyag men-

ne a központi raktárba, amennyi új bekerül. Ha így alakulnának a dolgok, ez lassanként automatikusan olyan teljes állomány kialakulásához vezetne a központi raktárban, amely ugyan nehezebben hozzáférhető, de mégis hozzáférhető.

Más a helyzet a nagy közművelődési és a nagy tudományos könyvtárak esetében. Itt nehezebb megállapítani, hogy mi az az anyag, amelynek állandóan kezűben kell lenni. Igen fontos kérdés itt a teljes, egyetemes állomány iránti felelősség. Az USA-ban csak 5 könyvtár van, amely a teljesség igényével gyűjti a világon bárhol megjelent irodalmat: Library of Congress, Harvard, Yale, Univ. of California és Univ. of Illinois. Még a Library of Congress esetében is anakronisztikus ma már a teljesség igénye. Szerző szerint az USA egészére nézve azonban nem anakronisztikus igény az összes megjelent kiadványok gyűjtése. Itt azonban szemléletbeli változásra volna szükség. Felveti ez a könyvtári tulajdonjog problémáját is: szükséges volna, hogy a könyvtári anyag teljesen nemzeti tulajdonba menjen át. A gyors távközlési és másolási eljárások segítségével bármelyik tároló raktárban elhelyezett egyetlen példány hozzáférhetővé válnék bármelyik könyvtár olvasója számára. /HM/

KÖNYVTÁROSKÉPZŐ FŐISKOLA SZIBÉRIÁBAN

IVANOVA, L. A. : Szibíri - szovj
bibliotecsnuj insztitut. = Szov.Bibliogr.
1960. 6/64/.no. 98-99.p.

Önálló könyvtárosképző főiskolája van
Szibériának.

A szovjet ha-
talom évei alatt
Szibériában és a Tá-

vol-Keleten a könyvtárak széles hálózata fejlődött ki, amelyek közül sok óriási könyvállománnyal rendelkezik. Különösen az Amur vidékének könyvtárai végeznek nagyarányú tájékoztató szolgálatot. Ezekben a könyvtárakban tájékoztató központokat létesítettek, ahol tanárok, egészségügyi dolgozók, mezőgazdasági szakemberek tartanak állandó ügyeletet.

Régebben a falusi könyvtár könyvkölcsönző állomás volt, ma átalakult olyan helyé, ahol levelező hallgatók, a mezőgazdaság fáradságos munkássai keresnek feleletet gyakorlati vonatkozású prob-

lémáikra. Éppen ezért van szükség ezekben a könyvtárakban szakképzett, széles műveltségű könyvtári dolgozókra.

Az altáji és krasznojarszki határterületeken, a burját autonóm köztársaságban, a novoszibirszki területen nagyon kevés a szakképzett könyvtáros. A moszkvai és leningrádi könyvtárosképző főiskolák képtelenek ezeket az igényeket kielégíteni. Ezért létesítette a kormány a Kelet-szibériai Könyvtárosképző Főiskolát Ulan-Ule városban, a Burját Köztársaságban. Az első évre a 180 helyre 375 jelentkező volt és 1961-ben megnyílik a levelező tagozat 160 hallgatóval. A Főiskola Könyvtárát a Lenin Könyvtár, a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár, valamint a moszkvai és leningrádi könyvtárosképző főiskolák állítják össze. Ez az új Ulan-Ule-i Főiskola fogja ellátni Szibériát és a Távol-Keletet szakképzett könyvtárosokkal. /ML/

KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK DOLGOZÓINAK KÉPZÉSE A NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁGBAN

KLUTH, Rolf: Die Ausbildung für den bibliothekarischen Dienst an öffentlichen Büchereien. = Bücherei u. Bildung. 13. Jg. 1961. I. H. 1-8. S.

Könyvtárosképzés a közművelődési könyvtárak számára.

A cikk első részében kifejti, hogy a modern könyvtárosnak milyen kvalitásai le-

gyenek. Az általános követelményeken kívül most már szükséges, hogy ne csak a vezetőnek, hanem a beosztottnak is legyen szervezőképesség, értsen a takarékos és észszerű gazdálkodáshoz, gondolkozzék önállóan, legyen gyakorlati érzéke, de hivatásának szellemi oldala se szoruljon háttérbe. Jó emberismerőnek kell lennie, de ugyanakkor a könyveket is ismernie kell. Nagy általános műveltség és az irodalom egy részének beható ismerete szükséges ahhoz, hogy az irodalom nagy részét futólag áttekintve is értékelni tudja. Végül, de nem utolsósorban a nyilvános szerepléshez is kell értenie. Ezeket a tulajdonságokat kell kifejlesztenie a könyvtárosképzésnek.

A következő kérdés: milyen alapképzés szükséges ahhoz, hogy valaki könyvtáros lehessen. Az NSzK-ban ez általában az érettségi, elméletben ez alól van kivétel, de a gyakorlatban ritkán.

Az NSzK-ban a könyvtárosiskola 3 éves /1952 óta, azelőtt 2 éves volt/, ennek elvileg fele elmélet és fele gyakorlat, a valóságban azonban az elméleti és gyakorlati képzés különbözőképpen oszlik meg. Berlinben megpróbálták az elméletet és a gyakorlatot szorosabban összekapcsolni. Itt minden félévben van elmélet is és gyakorlat is, csak egyszer az elméleti, máskor a gyakorlati képzésen van a hangsúly. Kétszer negyedéves összefüggő gyakorlat is van a képzés folyamán. Ez jónak látszik, de csak Berlinben, ahol sok könyvtár van és viszonylag kislétszámúak az osztályok.

Felmerül a kérdés, hogy az elmélet mit tartalmazzon. Semmi-képpen sem korlátozódhat könyvtártanra, hanem feltétlenül szükséges irodalomismeret, pszichológia, szociológia. Az irodalomismeretbe beleértve a szakirodalom ismeretét is. Ezenkívül tudományismeretet is tartalmaznia kell az elméletnek. Helyesnek tartja a szerző, ha a három év tanulmányi időből két év jut az elméletre, ennek fele könyvtártan, másik fele az előbb felsorolt, a szerző által "szellemi alapo-zás"-nak nevezett tárgyakból álljon.

A szerző szerint fontos, hogy már a könyvtárosképzés során a hallgatók a könyvtárvezetést is megtanulják, részint azért, mert az iskolából kikerülve lehetnek kisebb könyvtárak vezetői, részint mert esetleg később válnak vezetőkké, de egyébként is hasznos, ha ismerik a könyvtárak vezetésének elvi és gyakorlati kérdéseit.

Végül azt a gondolatot veti fel a szerző, hogy a közművelődési és a tudományos könyvtáraknak állandóan közelebb kell egymáshoz ke-rülniük és így e két könyvtártípus számára a képzésnek is hasonló-nak kell lennie. /BA/

AZ UNESCO KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRI STATISZTIKÁI

Public library statistics. =
Unesco B.Lib. 15.vol. 1961. 1.no. 4-6.p.
Közművelődési könyvtári statisztikák.

A cikk a világ
közművelődési könyvtá-
raira vonatkozó sta-

tisztikai adatokat közli, az UNESCO rendelkezésére álló legutolsó
adatok alapján. Közművelődési könyvtár alatt a nagyközönségnek szánt

könyvtárat érti, még abban az esetben is, ha a nagyközönség valamilyen speciális kategóriájának /gyermek, munkások, katonák, betegek, rabok stb./ szolgálatában álló könyvtárról van szó.

A táblázatban betűrendben felsorolt 96 ország legtöbbjéről az 1958-as adatokat közli, néhány országról - ennek híján - a régebbi, de 1952-nél nem régebbi adatokat. Az Egyesült Arab Köztársaság neve mellett megjegyzi, hogy csak az Egyiptomra vonatkozó adatok állnak rendelkezésre. "Kínai Köztársaság" alatt minden megjegyzés nélkül, de a számadatokból világosan kivehetően a Csangkaisek féle "Kínai Köztársaságot" érti. A Kínai Népköztársaság adatai nem szerepelnek. - A magyarázó jegyzetekkel sűrűn megtűzdelt táblázat a következő adatszoportokat tartalmazza: 1/ közművelődési könyvtárak száma, 2/ állomány, 3/ forgalom /kötetben/, 4/ olvasók, 5/ beiratkozott kölcsönzők.

A nagyobb számú /100-nál több/ könyvtárral rendelkező országok közül a következők adnak mind az öt kérdésre választ: Csehszlovákia, Fülöp-szigetek, Jugoszlávia, Thaiföld. Az első számoszlopban találjuk - a közművelődési könyvtár fogalmának különféle értelmezése következtében - a legtöbb magyarázó jegyzetet. Még a szocialista országok adatszolgáltatásában sincs egyöntetűség. Románia, amely 18 501 könyvtárával számszerűségben a második helyen áll, a jegyzet szerint a szakszervezeti könyvtárak, kulturotthonok, tsz-ek könyvtárainak adatait is belefoglalta a közölt számokba. Bulgária, Lengyelország, Magyarország és az NDK a jegyzetben külön közli a szakszervezeti könyvtárakra vonatkozó több-kevesebb adatot. Csehszlovákiánál csak azt a megjegyzést találjuk, hogy a közölt számokban nincsenek bent a szakszervezeti könyvtárak, katonai-, kórház-, börtön-könyvtárak adatai. A Szovjetuniónál nincs jegyzet, de a közölt adatokból megállapíthatóan /137 609 könyvtár, 752 millió kötetten felüli állománnyal/ a közművelődési könyvtár fogalmát az UNESCO által megadott tág értelmezésben veszi. /Forgalmi adatokat nem közöl./ Ellenben: Franciaország például mindössze 43 felső kategóriába sorolt városi könyvtár adatait jelenti, megjegyezve, hogy van ezenkívül mintegy 500 általános típusú városi könyvtára és - a falusi lakosság ellátására - 21 nyilvános kölcsönző állomása. Anglia csak a közművelődési könyvtári hálózatok számát /559/ közli, a többi szám ezek adatainak összesítése. Svájc 122 könyvtárat jelent, meg-

Jegyezve, hogy e számban nincs benn "a több ezer népkönyvtár, gyermekkönyvtár, kórházkönyvtár stb." Belgium csak "az 1921-es törvény" hatálya alá tartozó 2462 könyvtár adatait közli, megjegyezve, hogy sok, hivatalosan el nem ismert közművelődési könyvtár működik még az országban, nagyszámu olvasóval. Brazília csak a minimálisan 1000 kötetes állománnyal rendelkező könyvtárakat jelenti. Egyes országok minden magyarázó jegyzet nélkül közlik a feltűnően alacsony számokat /pl. Japán: 760 könyvtár, Kanada: 873 könyvtár/.

Leginkább a skandináv országok adatszolgáltatása látszik összehangoltnak. - Az állományra, forgalomra stb. vonatkozó adatokkal kapcsolatban több helyütt találjuk azt a megjegyzést, hogy a közölt számok a bejelentett könyvtáraknak csak egy részére vonatkoznak.

Leghiányosabb az adatszolgáltatás az olvasók, illetve beiratkozott kölcsönzők számozolópában. Albánia, Belgium, Magyarország, Románia stb. csak az olvasók számát közli, Anglia, az Egyesült Államok, Dánia, Finnország, Svédország, Svájc, a két Németország stb. csak a beiratkozott kölcsönzőkét.

Magyarország 1958-as adatai: 4.360 könyvtár, 7 721 000 kötet állománnyal, 3 793 000 kötet forgalommal, 775 000 olvasóval. - Jegyzetben: van ezenkívül 4.228 szakszervezeti könyvtár, 3 704 000 kötet állománnyal, 4 933 000 kötet forgalommal, 682 000 olvasóval./MÁ/

AZ IZRAELI NEMZETI KÖNYVTÁR

SHUNAMI, Shlomo: Israel's library pioneer. = Libr.J. 85.vol. 1960. 20.no. 4111-4113.p.

Israel könyvtári uttörője. - S.H. Bergmann professzor, az Izraeli Könyvtár megalapítója.

S.H. BERGMANN professzor 75. születésnapja alkalmából emlékezik meg a könyvtár jelenlegi igazgatója az izraeli

Nemzeti Könyvtár kezdeti éveiről. A könyvtár alapját az a gyűjtemény alkotta, amelyet dr. Joseph CHAZANOVITZ orosz orvos még az első világháború előtt kialakított. Ez a gyűjtemény héber-nyelvi könyvekből állt, hiányoztak azonban az európai nyelveken írt leg-
alapvetőbb munkák. BERGMANN, a könyvtár 1920-1935 közötti igazgatója, könyvbesszerzésre fordítható pénz hiányában, sajátkesüleg írt

levelekben hívta fel a szerte a világon élő zsidóság figyelmét a zsidó nemzeti könyvtár fontosságára, s kérte könyvadományait. Kezdeményezését rendkívüli siker koronázta: olyan mennyiségben gyarapodott évről évre a könyvtár állománya, amely a világ legnagyobb könyvtárainak évi beszerzését is megközelítette. Az eredeti kis épülethez idővel öt bérelt épület csatlakozott, míg végül a Scopus-hegyen megépült a könyvtár új épülete.

A rendkívül megduzzadt állomány katalogizálására és osztályozására BERGMANN az amerikai osztályozási rendszert választotta. Az USA-ból hívott szakképzett könyvtárosokkal s külföldön kiképzett izraeli könyvtárosokkal az állományt mintaszerűen feltárta, s a könyvtárat, amely később a Nemzeti és Egyetemi Könyvtár nevével vette fel, Közép-Kelet legnagyobb könyvtárává fejlesztette. Megalapította a Kirjath Sepher /Könyvek Városa/ c. izraeli nemzeti bibliográfiai folyóiratot, mely a hazai kiadványok mellett, a világon bárhol megjelenő zsidó tárgyú, vagy héber betűkkel nyomtatott könyvet is feldolgozza. Az arabokkal való megértő kapcsolata révén még ezek érdeklődését és megbecsülését is sikerült a könyvtár iránt felkeltenie, illetve biztosítani; 1928-ban az El Aksa Könyvtár részéről azzal a kéréssel fordultak hozzá, hogy a Nemzeti Könyvtár legyen az arabok segítségére egy korszerű arab könyvtár felállításában. /BZ/

KELET-NIGÉRIAI MINTAKÖNYVTÁR

OKORIE, Kalu: A chance to read in Eastern Nigeria. = Libr.J. 85.vol. 1960. 20.no. 4100-4103.p.
Olvasási lehetőség Kelet-Nigériában.

Az Unesco a Kelet-Nigéria-i kormánnyal való megállapodás alapján mintakönyvtárat lé-

tesített Kelet-Nigéria székhelyén, Enuguban. A megállapodás értelmében a kormány kötelezte magát, hogy az 1957-61. évig terjedő szakaszban legalább évi 35 000 dollárt fordít a könyvtárra, s gondoskodik megfelelő épület emeléséről. Az Unesco viszont a maga részéről vállalta egy év időtartamára a könyvtár szervezése és megindítása céljából egy szakértő rendelkezésre bocsátását, az öt év idő-

tartamára évi segély folyósítását, s a mintakönyvtár személyzete számára külföldi ösztöndíjak juttatását.

A mintakönyvtár megnyitásáig Enugu közvetlen környékén, mintegy 100 mérföldnyi körzetben, könyvbusszal látták el a könyvkölcsönzést. A korszerűen felszerelt könyvbussz, polcain 1500-2000 felnőtt- és gyermekkönyvvvel látta el körzetét. Az első év végén 1935 olvasót /ebből 1225 felnőttet és 710 gyermeket/ tartottak nyilván.

A mintakönyvtár új épületének megnyitására 1959. március 9-én került sor. Kezdeti állománya 16 692 kötet volt, ebből 10 477 kötet esett a felnőttek, 3975 kötet a gyermek-, 2422 kötet pedig a segédkönyvtárra. 1960 januárjában az állomány már kb. 26 000 kötetet tett ki. A mintakönyvtár működésének első 10 hónapja alatt 4989 felnőtt és 1069 gyermek-olvasó iratkozott be. A könyvforgalom a felnőtteknél 50 192, a gyermekeknél 16 208 könyvre rugott. A felvilágosító szolgálatot 32 633 olvasó vette igénybe. Érdekes jelenség, hogy a felnőttek érdeklődése eleinte kizárólagosan közgazdasági, politikai jellegű könyvekre irányult, a regény-irodalom terén semmi kereslet sem mutatkozott. /BZ/

INDIA EGYETEMI KÖNYVTÁRAI

MOOKERJEE, Subodh Kr.: University
libraries of India. = IASLYG Bulletin.5.
vol. 1960. 4.no. 148-154.p.
India egyetemi könyvtárai.

Az indiai egyeteme-
mek a függetlenség i-
dején kezdtek nagymé-

retekben fejlődni. 1857-ban csak három egyeteme volt Indiának /Calcutta, Bombay, Madras/, ma 34 van. Az egyetemek különféle jellegűek. A legnagyobb a Calcutta-i egyetem, melyet 1857-ben alapítottak, de könyvtára csak 1870-75-ben létesült. Ez a minőségileg és mennyiségileg leggazdagabb egyetemi könyvtár. Naponta 14 órán át van nyitva és 7-800 könyvet ad ki 300 olvasónak. Módszerei azonban elavultak.

Több újabb egyetemi könyvtárba bevezették a szabadpolcos rendszert. Vannak olyan egyetemi könyvtárak is, ahol a raktárban vannak kutatóasztalok a tanárok és a kitüntetéssel vizsgázott hallgatók számára.

Az egyetemi könyvtárakban a katalógusok különböző felépítésűek és nem mindenhol megfelelő minőségűek, aminek az oka az, hogy egyes egyetemi könyvtárakban nincs a katalógus-készítéshez kellően képzett személyzet és a könyvtár vezetője sem szentel kellő figyelmet a katalógus fontosságának. Hasonlóképpen nem működik megfelelő módon a legtöbb egyetemi könyvtárban a tájékoztató szolgálat, aminek ismét személyzeti okai vannak. Nagyon sokat tehet a személyzet helyes irányu befolyásolása terén a könyvtár vezetője. Hiányosság az is, hogy kevés könyvtáros tudja az európai és indiai nyelveket. Ezen a szerző szerint a nyelvpótlék rendszerével lehetne legjobban segíteni, ami ösztönzően hatna. Ehhez viszont az kell, hogy a fellettes hatóságokat meg tudjuk győzni a könyvtár szükségleteinek jelentőségéről.

Az egyetemi könyvtáraknál nincs még egységesen szabályozva a személyzet státusa, a fizetés és a képezés. A legtöbb helyen pl. az egyetemi könyvtár vezetőjének személyénél fontosabb szempontnak tartják azt, hogy tudós, vagy akadémikus legyen, mint hogy könyvtári szakképzettséggel rendelkezzen.

Az egységes osztályozási és címléírasi rendszer hiánya mellett számos más megoldatlan kérdés is van. A szerző azt javasolja, hogy az egyetemi könyvtárak személyzete alakítson saját szakmai egyesületet vagy az Indian Library Association /Indiai Könyvtár Egyesület/, vagy az Indian Association of Special Libraries and Information Centres /Az indiai szakkönyvtárak és tájékoztató központok szövetsége/ égisze alatt.

Megoldandó kérdés az egyetemi könyvtárak specializálásának, profilizálásának kérdése is, mert e könyvtárak aránylag kis állománya mellett egy-egy könyvtár legfeljebb egy tárgyban tudja állományát szakosítani.

Ujabbán központi katalógusok létesítését is kezdték, regionális alapon. Nagy segítséget fog jelenteni az indiai nemzeti bibliográfia is.

Felmerül az a kérdés is, hogy az egyetemi könyvtárak szolgáltatásukat a nagyközönségre is kiterjesszék-e. Ennek a kérdésnek eldöntését az illető egyetemi könyvtárra és arra az államra kell bízni, amelyben az egyetemi könyvtár működik. /ML/

KÉT NEMZETKÖZI KÖNYVTÁRSTATISZTIKAI KIADVÁNYRÓL

BOURGEOIS, Pierre : Library statistics. = Unesco B.Lib. 15.vol. 1961. l.no. 1-3.p.
Könyvtári statisztikák.

A cikk a nemzetközi könyvtári statisztika jelentőségével

vel, lehetőségeivel foglalkozik, nem hallgatva el e vállalkozás nehézségeit sem. Ismerteti az UNESCO-nak és az IFLA-nak ezen a területen végzett munkáját és a jövőre vonatkozó terveit.

Az UNESCO társadalomtudományi osztályának statisztikai részlege 1952 óta közöl évente kulturális statisztikája keretében könyvtárstatisztikai adatokat.^{/1/} Külön kiadványban 1959-ben közölte első ízben az UNESCO e területen végzett munkája eredményeit.^{/2/} Ez a kiadvány fogyatékoságai ellenére is értékes dokumentum, - érdemes rendszeres időközönként hasonló publikáció megjelentetése. Éppen az az egyik értéke, hogy felfedi az ilyen statisztika összeállításának nehézségeit, amelyeket eddig talán nem láttak elég világosan. - A kiadvány közli az UNESCO által javasolt definíciókat. Ezeket az IFLA statisztikai bizottságában többször megvitatták. Konzultálni akarják az IFLA tagegyesületeit s ennek eredményeit az IFLA 1961-es ülésén fogják megvitatni.

Az egyes országok könyvtári statisztikáinak egyetlen kiadványban való megjelentetése - még ha ezek különböző sémák szerint készültek is - nagyon sokat mond annak, aki tud a számok között olvasni. A számadatokat természetesen kommentárral és magyarázó jegyzetekkel kell ellátni, hogy összehasonlíthatók legyenek.

A legnagyobb értéke e kiadványnak, hogy olyan átfogó képet ad a világ könyvtáiról, amilyen egyetlen más kiadványban sem található. Az UNESCO-t és az IFLA-t tevékenységük irányítása szempontjából elsődrendűen érdeklik ezek az adatok, amelyek különösen beszédesek lesznek, ha egymás után következő több kiadás adatait lehet majd összehasonlítani. A kiadvány a jövő könyvtártörténet-írása számára is kitűnő segédeszköz lesz. Nagy kár, hogy nincs ilyenféle dokumentumunk legalább az európai országok XIX.századi könyvtárügyéről. Az országos statisztikák egymás mellé állítása remélhetőleg ösztönözni fogja az egyes országokat, hogy tökéletesítsék statisztikáikat.

tikai adatszolgáltatásukat. - Végül a könyvtári statisztika fontos kiegészítője a világ könyvterméséről, a könyvtárközi kölcsönzésről és a központi katalógusokról készült nemzetközi statisztikáknak, és ezekkel együtt nélkülözhetetlen segédeszköze a világ könyvtárai közötti együttműködés jobb megszervezésének.

Az UNESCO-nak - az IFLA- közreműködésével - e vállalkozás továbbfejlesztésében úgy kell eljárnia, mint a világ könyvterméséről készített statisztikák esetében, vagyis szakértőket hívni össze a kérdés tanulmányozására. Az általuk megfogalmazandó javaslatokat azután elfogadásra az UNESCO közgyűlése elé terjesztenék. /MÁ/

/1/ Basic facts and figures. Illiteracy, education, libraries, museums, books, newspapers, newprint, film, radio and television. Paris, Unesco.

/2/ Statistiques sur les bibliothèques. Paris, 1959, UNESCO. 134 p. /Rapports et études statistiques./ - Bibliogr. 132-134.p.

Bevezetőben közli a különböző könyvtártípusoknak és a statisztikai bizonylatokban szereplő fogalmaknak az UNESCO által javasolt értelmezését /definiációját/. A statisztika két részből áll: Az első rész országonként közli a kérdőívekre adott válaszok feldolgozásának eredményét. A második rész tartalmazza a tulajdonképpeni nemzetközi statisztikai táblázatokat. A kiadvány a könyvtárakat - rendeltetésük szerint - az alábbi 5 csoportba osztja: 1/ nemzeti -, 2/ egyetemi -, 3/ iskolai -, 4/ szak- és 5/ közművelődési könyvtárak.

BERLINBEN VAGY MARBURGBAN HOZZÁFÉRHETŐBB-E A NÉMET KÖNYV ?

Lügen haben kurze Beine. Erklärung der Deutschen Staatsbibliothek. = Bibliothekar (Berlin). 14. Jg. 1960. 10. H. 1093-1094. p.

A hazug embert hamarabb utoléri, mint a sánta kutyát. - A Deutsche Staatsbibliothek nyilatkozata a "Welt am Sonntag" c. nyugatnémet lap állításával kapcsolatban.

A "Der Bibliothekar" ismerteti a Deutsche Staatsbibliothek nyilatkozatát a "Welt am Sonntag" c. nyugatnémet lap állításával kapcsolatban.

A nyugat-német lap szerint a Marburgban lévő nemzeti könyvtár "mindenki számára hozzáférhető", míg a Deutsche Staatsbibliothekben mintegy 600 000 kötet "hozzáférhetetlen", 250 000 kötet pedig a zárt kiadványok osztályán van, s így ugyancsak "hozzáférhetetlen".

Az igazság ezzel szemben az, hogy a Deutsche Staatsbibliothek állományához tartozó s Nyugat-Németországban jogtalanul visszatartott 1 800 000 kötet könyv nagy része - pénz- és helyhiány miatt - fel sincs állítva s a marburgi kastély pincéjében romlik, pusztul. Ami a 600 000 kötet "hozzáférhetetlen" könyvet illeti, ez az anyag nem a Deutsche Staatsbibliothek állományához tartozik, hanem az ennek épületében elhelyezett "Régi tudományos állomány központja" /a magyar Könyvelosztóhoz hasonló, de önálló intézmény/ folyamatosan feldolgozásra és szétosztásra kerülő anyaga, amely a tudományos könyvtárakban ugyancsak hozzáférhetővé válik. A Zárolt kiadványok tára nem 1/4 millió, hanem az 1959-es évi jelentés adatai szerint 80 204 kötetet tartalmaz, s tudományos kutatás céljaira ugyancsak megtekinthető.

Hamis adatokat közöl a "Welt am Sonntag" a Deutsche Staatsbibliothek állománygyarapításával kapcsolatban is. Az igazság az, hogy az új beszerzések /1959-ben összesen 750 000 IM összegben/ 54 %-a Nyugat-Németországból és a kapitalista államokból való, s ezek a könyvek ugyancsak az olvasók rendelkezésére állnak. Korlátozás csak a kimondottan uszító, rosszindulatu könyvek tekintetében áll fenn.

Hamis az a megállapítás is, hogy a Deutsche Staatsbibliothek évenként mindössze 150 000 kölcsönzési térítvényt kezelt, A helyes adat: 323 971 kéréslap elintézése. - A nyilatkozat végül rámutat, hogy a Deutsche Staatsbibliotheknek 1960-ban 5 800 000 márka költségvetési keret állt rendelkezésére. A világ sok országából 448 intézménnyel áll cserekapcsolatban. 1959-ben 20 292 német és külföldi folyóirat járt a könyvtárba. /MÁ/

VÁLOGATÁS NÉLKÜLI KÖNYVVÁSÁRLÁS

The "Get'-em-all" theory of book buying. = Libr.J. 85.vol. 1960. 17.no. 3387-3393.p.

A válogatás nélküli könyvvásárlás elmélete.

A Free Library, Philadelphia kezdeményezte, hogy a legfontosabb kiadókkal meg-

állapodást kötött: valamennyi kiadványukból külön rendelés nélkül

még a könyv kereskedelmi forgalomba kerülése előtt egy műszaki példányt szállítanak. A cél, hogy az olvasó minél előbb feldolgozva megkapja a könyvet, a könyvtár részére pedig lehetőség nyílik, hogy a további szükséges példányokat már a könyv ismeretében rendelje. A példányokat a kiadók nagy engedménnyel /egyes esetekben 70 %/ szállítják, viszont a könyvtár köteles mindent megtartani, illetve megvásárolni. A Free Library szerint nem kerül többre az, hogy felesleges könyveket is meg kell vásárolni, mivel a megtartottakhoz igen olcsón jutnak hozzá.

Nagyobb hálózatok, kisebb könyvtárak kooperációs alapon egy sor kiadóval kötöttek hasonló egyezményt. Egyszerűsítési adminisztrációjukat is: nem kell a megjelenést figyelemmel kísérni, egyenként rendelni. A számlát is évente egyszer kapják meg.

Nagyobb egyetemi könyvtárak is un. "állandó rendeléssel" biztosítják egyes könyvkiadók szakkönyveit. Itt előzetesen megvizsgálják, hogy a kérdéses kiadó kiadványai milyen %-ban voltak, illetve lennének szükségesek a könyvtár állományában. Ebben az esetben is az olcsóbban kapott könyv, az egyedi rendelésekkel kapcsolatos munka megtakarítása, a gyorsaság ellensúlyozza a néhány százalékban feleslegesen beérkező könyvet. /F/

Harvard's position on blanket orders and en bloc purchases. = Libr.J.86. vol. 1961. 2.no. 146-148.p.

The get'em-all theory of bookbuying c. cikkhez hozzászólás.

A Harvard University nem él a válogatás nélküli vásárlás gyakorlatával a Farmington

Plan-tól eltekintve. Az évi gyarapodás 45 000 kötetből mindössze ha 500 került ilyen módon a könyvtárba. A válogatás felelőssége alól ez nem mentesíti a könyvtárosokat.

Az en bloc vásárlás a 20.század elején elég nagy arányú volt, amikor a Harvard gyűjteményeit gyorsan növelte. Általában azonban minél nagyobb egy gyűjtemény, annál kevésbé gazdaságos az egy tételben történő vásárlás. A kivétel, ha egy újabb oktatási-kutatási terület irodalmát kell kialakítani. /F/

EGYETEMI KÖNYVTÁRAK ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁSA

THOMPSON, Lawrence S.: The dogma of book selection in university libraries. = Coll.Res.Lib. 21.vol. 1960.6.no. 441-445.p.

A könyvválogatás dogmája az egyetemi könyvtárakban.

A könyvkiválasztás alapvető funkció minden könyvtárban.

Szerző azonban megkér-

dőjelezi a válogatás szokásos módszerét: a címenként egyenként történő válogatást. 1/ Senki sem illetékes minden területen a művek egyenkénti elbírálására. 2/ Valamiféle szelekciónak azonban érvényesülnie kell a könyvkiadás óriási mennyisége miatt. 3/ Egyetlen könyvtár sincs abban a helyzetben, hogy beszerezze, feldolgozza és raktározza mindazt, ami megjelenik. 4/ Ki képes előre megmondani, hogy a jövő kutatás számára mi lesz fontos?

Amerikai és európai példákat hoz fel, milyen értékes gyűjtemények jöttek létre egyes specializált területeken a teljességre való törekvés folytán. Szerző szerint a könyvválogatási politika inkább azt döntse el, melyek legyenek azok a területek az egyetemi könyvtárban, amelyeket a teljesség igényével gyűjt, természetesen a nemzeti állománygyarapítási tervvel koordináltan. Az egyenként, címenként történő könyvválogatás dogmája szerinte nem hozott jelentős eredményeket az egyetemi könyvtárakban, mindamellett részterületeken ez sohasem lesz megszüntethető. Emellett azonban döntő sullyal az egyes területeken teljességre kell törekedni. /HM/

KÖNYVTÁRI KALAUZ A TELEVIZIÓ KÉPERNYŐJÉN

HERTEL, Robert R. - FAGERBURG, Dorothy S. - SMITH, Ralph L. : TV library instruction. = Libr.J. 86.vol.1961.1.no. 42-46.p.

Bevezetés a könyvtár használatába - televízióval. - Az Illinois State Normal University kísérlete.

Érdekes kísérletről számol be a Library Journal 86.vol. 1961. 1. száma /42-46.p./. Az Illinois State Normal University /Illinois állam

Tanárképző Egyeteme/ elsőéves hallgatóinak száma az utóbbi évek folyamán úgy megduzzadt, hogy a gyakorlatban lehetetlenné vált a tantervben előírányzott 3 órás "könyvtárlátogatás és könyvtári ismeret-

tek" c. bevezető kollégium megtartása. Kísérletet tettek a kollégiumnak televízió útján való pótlására. 200 angolszakos elsőéves hallgatót négy csoportba osztottak. Az első csoport mindhárom előadást televízión keresztül hallgatta, a második csoport csak az első két előadást, a harmadikat a szokásos módon, a harmadik csoport szintén csak az első két előadást, a harmadikat egy másik nagy csoportban elvegyülve a szokásos módon, végül a negyedik /kontrol-/ csoport mindhárom előadást a hagyományos módon. Az előadások megkezdése előtt és után mind a négy csoporttal tesztekét végeztettek.

Az első televíziós előadás első fele végigvezette a hallgatót a könyvtáron, második felében pedig a cédula-katalógus használatát és a cédulák besorolásának módját mutatta be. Utána a hallgatók kis gyakorlati feladatot kaptak. - A második előadás tárgya a segédkönyvek - mind általános, mind pedig szakjellegű segédkönyvek - használata volt. Minden tárgyalt segédkönyv megjelent a televízió ernyőjén.

A harmadik előadás tartására csak néhány nap elteltével került sor; közben ugyanis a segédkönyvekre vonatkozó gyakorlati feladatokat kellett a hallgatóknak megoldaniuk. Az előadás megkezdése előtt beszámoltak a második előadás anyagáról. Az óra hátralevő része a periodikumok mutatóinak megismertetésére és használatának módjára vonatkozott. Befejezésül a hallgatók házi feladatot kaptak.

Lényeges különbség az egyes csoportok tudásfoka között nem mutatkozott: azok a hallgatók, akik televízión keresztül nyertek bevezetést a könyvtár használatába, nem maradtak el a könyvtárlátogatást valóban végző társaik mögött. A hallgatók kétharmada szerint még érdekesebb is volt az előadásnak ez az újszerű módja. - A tapasztalatok felhasználásával az egyetem most rendszeresíteni kívánja ezeket az előadásokat.

A cikkben nagyon érdekesen számol be tapasztalatairól az előadások tanár-speakere és a televízió vezetője. Mindkettőjüket szinte lázba hozta az előadásnak ez a szokatlan módja, s arra irányuló törekvésük, hogy - lekötve a hallgatók figyelmét - pótolni tudják az élő szó, az előadó és hallgató közötti közvetlen kapcsolat va-

rázsát. Érdeklődésre tarthat még számot, hogy az egyetemnek didaktikai célokat szolgáló külön rádió és televíziós adóállomása van; ez az állomás bonyolította le a kísérletet. /BZ/

NÉGEREKNEK TILOS KÖNYVTÁRAK

ESTES, Rice: Segregated libraries.
= Libr.J. 85.vol.1960. 22.no. 4418-4421.

P. Négereknek tilos könyvtárak.

A Library Journal

1960. szeptember 1-i szá-
ma két hirt közölt. Az e-
gyiknek címe: "A Virgi-

nia-állambeli Danville a közművelődési könyvtárak bezárása után ma-
gánkönyvtár felállítását tervezi", a másik, "Books for Ghana" cím-
mel arról számol be, hogy egy massachusetts-i könyvtár-csoport 1000
könyvből álló gyűjteményt kíván a ghana-i könyvtáraknak küldeni.

"Segregated libraries" /"Négereknek tilos könyvtárak"/ címen a
L.J. karácsonyi száma - ennek a két hirnek egymás mellé állításával
- rámutat arra a szemforgató magatartásra, amelyet az amerikai tár-
sadalom tanusít: egyfelől eltűri, hogy a déli államokban egyes vá-
rosok inkább bezárják közművelődési könyvtáraikat, semmint eleget
téve a törvénynek, a néger lakosságot is könyvhöz juttassák, másfe-
lől azonban egy táv li, ismeretlen ország néger lakosságát könyv-
ajándékban részesítik. A könyvtáros-világ felhördül, ha egy-egy
könyvet valamely könyvtár, ilyen vagy olyan okból, kirekeszt állo-
mányából, de szava sincs hozzá, ha más színű adófizető állampolgá-
rok nem léphetik át egyes déli államokban a könyvtárak küszöbét. A
cikkíró az ALA-t teszi elsősorban felelőssé ilyen kérdésekben tanu-
sított passzivitásáért. Felhívja a figyelmet reá, hogy részben a
meggyőzés eszközével, részben pedig - ha ez nem vezetne eredményre
- az állami, illetve federatív segély megvonásával juttassák a „seg-
regációs”könyvtár-vezetőségeket jobb belátásra.

A cikkíró felfogását a L.J. szerkesztője "The silent subject"
/"A néma állampolgár"/ szerkesztőségi cikkében /1960.22.sz. 4436-
4437.p./ teljes egészében osztja, és javaslatait erőteljesen támo-
gatja. /BZ/

EGYRE TÖBB AZ IDŐSEBB OLVASÓ

HAAN, Gertrude: Service to senior citizens. = Libr.J. 85.vol. 1960. 22.no. 4434-4435.p.

Könyvtári szolgáltatások az idősebb olvasók számára.

A statisztikusok megállapították, hogy az Amerikai Egyesült Államokban a 65 éven felüli koru egyének száma naponta mintegy 1100-zal, így évenként kb. 400 000-rel gyarapszik. Az átlagos életkor kitolódása következtében 1975-ben több mint 20 millió 65 éven felüli állampolgárra lehet számítani, szemben a jelenlegi 15 millióval, vagy az 1900. év 3 milliójával. Ez annyit jelent, hogy míg az egész lakosság gyarapodása 32 %-ot fog 1975-ben kitenni, addig a 65 éven felüliek száma 47 %-os növekedést mutat majd.

A fentiek előrebocsátásával a Grand Rapids-i /Michigan/ Közművelődési Könyvtár egyik vezető tisztviselője beszámol azokról a szolgáltatásokról, amelyeket intézete korosabb olvasóinak nyújt /havonként könyvjegyzéket küld lakásukra, amiből választhatnak; az otthonukat elhagyni nem tudó öregeknek kiküldi a kért könyveket; könyvmegbeszéléseket tart bevonásukkal; kiállításokat rendez számukra főként olyan tárgyakból - festményekből, kézimunkákból stb. - amelyeket idős emberek készítettek stb/. /BZ/

FIATAL OLVASÓK IZLÉSÉNEK VIZSGÁLATA - "KATALÓGUS - TESZT" SEGÍTSÉGÉVEL

LÉVI-BRUHL, Odette J. : Enquête sur les goûts de lecture des adolescents par le "Nouveau test du catalogue". = B. Bibl.France. 5.ann. 1960. 9/10.no. 321-366.p.

Ankét a fiatalok olvasói ízléséről az új katalógus-teszt (vizsgálat) segítségével.

A probléma megoldása sürgős - mondja a szerző /egy párizsi közművelődési könyvtár igazgatója/ - mert a gépesítés fokozódásával egyidejűleg számolni kell a munkaidő csökkentésével. Fontos, hogy az így felszabaduló időt a fiatalok jól használják fel. Hogyan lehetne a comicc-hoz szokott fiukat, az érzelgős regényeket olvasó lányokat

jó olvasmányokra kapadni? S hogyan lehetne kitapogatni, mi érdekli őket, mikor ezzel maguk sincsenek tisztában vagy nem tudják kifejezni?

Számos ankétot folytattak le már ilyenféle kérdésekről: melyik a 3 /vagy 5, vagy 10/ kedvenc könyved? vagy: milyen fajta könyveket szeretsz legjobban? Valamennyi ilyenféle ankét három közös hibában szenvedett: 1/ az olvasmányok sokfélesége miatt nem eredményezett statisztikailag kiértékelhető adatokat; 2/ az olvasmányok kiválasztása a véletlentől függ: a családi vagy iskolai könyvtár összetételétől, és így egészen más válaszokat is kaphatnánk, ha a fiataloknak alkalma lett volna más könyveket olvasni; 3/ a válaszok nem mindig őszinték, mert a fiatalok gyakran imponálni akarnak az ankétot végző tanárnak vagy könyvtárosnak.

Szerző e hibák elkerülése céljából olyan vizsgálati módszert dolgozott ki és próbált ki a gyakorlatban, amelyik igyekszik kiküszöbölni ezeket a hibákat.

Tramer svájci pszichológustól származik az ún. katalógus-teszt gondolata. Gyakorlatban a berni egyetemen alkalmazták igen szép eredménnyel fiatalokúak lélektani vizsgálatára. Az új katalógus-tesztet könyvtári célokra, egy könyvtárosokból, tanárokból és pszichológusokból álló bizottság támogatásával, szerző dolgozta ki. Ez pedig a következő:

Ugyanazt a kb. 400 címből álló címjegyzéket adják oda valamennyi fiúnak és lánynak. A címeket szerző nélkül közlik, hogy a szerző kiléte ne befolyásolja a fiatalokat. Olyan címeket válogattak össze, amelyek lehetőleg minél jobban kifejezik a könyv tartalmát; szükség esetén a címet fiktív alcímmel egészítik ki. A hangsúly tehát a címen van, nem a könyv értékén. Az a cél, hogy valamennyi kikérdezett fiatal lehetőleg azonos feltételek között végezze a válogatást.

A címek fele regény, fele ismeretterjesztő mű. A regényeket 9 csoportba osztották /társadalmi, történeti stb. regények/, az ismeretterjesztő műveket 11 tárgykörbe. Arra is igyekeztek, hogy a két nagy könyvcsoportban párhuzamosan alcsoportokat hozzanak létre, s valóban, azt tapasztalták, hogy az a fiatal, aki a regények közt a társadalmi regények iránt érdeklődik, ilyesféle könyveket keres az

ismeretterjesztő művek közt is. Mind a regények, mind az ismeretterjesztő művek közül 10-10 művet kell a fiatalnak kiválasztania.

A címjegyzék 1-1 példányát kiosztják a fiatalok közt, s megmagyarázzák annak jelentőségét: a kérdőív nem a tanároknak, hanem a könyvtárosoknak készült. Ez az első ilyesféle vizsgálat Franciaországban. A fiatalok közreműködését kérik a könyvtárosok, hogy az ő válaszaik alapján minél jobb ifjúsági könyvtárakat tudjanak összeállítani valamennyi ifju francia olvasó számára. Válaszaikat tehát egészen őszintén, de társaikkal szemben érzett felelősségük tudatában adják meg. A címjegyzék mellé üres lapot is mellékelnek. Erre írják rá születésük évét és azt, hogy hányadik osztályba járnak. Nevet nem kell feltüntetni. - Három kérdésre kell választ adni. A címjegyzékben szereplő művek közül 1/ melyik 10 regényt szeretné leginkább olvasni, 2/ melyik 10 ismeretterjesztő mű érdekelne legjobban és 3/ melyik 10 művet olvastad már és tetszett neked a legjobban. E válaszokra összesen 40 percet adnak. Ezután még egy negyedik kérdést tesznek fel: soroljátok fel azokat a könyveket, amelyek nem szerepelnek ebben a címjegyzékben, de amelyekről úgy gondoljátok, hogy meg kellene lenniük egy ifjúsági könyvtárban. E könyvek számát a teszt nem korlátozza.

A katalógus-vizsgálatokat 14 és 18 év közötti fiatalok között végezték. Már eddig is igyekeztek különféle iskolatípusokat összeválogatni /gimnázium, tanítóképző, iparitanuló iskolák, utóbbiak között a Renault-művek versenyvizsgával felvett tanonciskolája/, de tervezik más iskolatípusokra, pl. javítóintézetekre való kiterjesztését is. Azután meg akarják vizsgálni vidékenként, Párizsban pedig a különböző negyedek szerint a különbségeket, a falu és a város szerinti differenciálódást stb. A vizsgálatok eredményeinek feldolgozása során a legkülönbélebb összehasonlításokra nyílik lehetőség. Lehet vizsgálni a fiatalok izlésének differenciálódását nemek, életkor, kulturális környezet, lakónegyed, iskolatípus szerint. Meg lehet a válaszokból állapítani a tanárok, az iskolatársak illetve barátok, a mozi, a divatos könyvek stb. hatását. A vizsgálatok kiterjesztésével /esetleg külföldön is/ és az eredmények mélyebb elemzésével a katalógus-teszt értékes eszköz lehet az ifjúsági könyvtárak országos, sőt nemzetközi szintű ujjászervezésében, sőt szociológiai tanulmányokhoz is alapvető eszköz lehet.

A cikk a továbbiakban példaként részletesen ismerteti az eddigi vizsgálódások feldolgozásából nyert bizonyos eredményeket és mellékletként közöl több táblázatot, így pl. arra vonatkozólag, hogy a különbözőféle regény-csoportok hogyan oszlanak meg a különböző iskolatípusok között. /100 regény közül hány társadalmi, történeti, utópisztikus stb. regényt kértek a gimnazisták, tanítóképzősök, kereskedelmi iskolások, iparitanuló iskolások?/ A harmadik kérdésre adott válasz /már olvasott és kért művek/ hogyan oszlanak meg nemek, korosztályok, iskolatípusok stb. szerint? Melyek a leggyakrabban keresett szerzők /negyedik kérdés/ fiuknál, lányoknál stb?

A katalógus-teszt során azt tapasztalták a könyvtárosok, hogy a fiatalok általában lelkesen vettek részt a kérdések megválaszolásában. Érdeklődtek a vizsgálatok eredményének gyakorlati hasznosításáról.

Az egyik iparitanuló iskola növendékei megkérdezték, van-e remény arra, hogy a kért könyvek meglesznek egyszer az intézet könyvtárában. A meglévő könyvtár ui., valószínűleg "kegyes adományozók jóvoltából", egyáltalán nem a fiatal tanoncoknak való könyveket tartalmazott. A katalógus-teszt eredményeinek az alapján új címjegyzéket állítottak össze és ennek alapján beszerzik a megfelelő műveket. Ennek eredményeképpen az olvasók száma ötszörösére nőtt. Újabb hitel biztosításával és újabb könyvek beszerzésével az olvasók száma megtízszereződött, úgyhogy most már külön könyvtári helyiségről is kell gondoskodni.

Egy ifjúsági művelődési házban végzett kísérlet sikerei pedig felvetették az ilyen intézmények szolgálatába állítandó mozgókönyvtárak /bibliobusz/ gondolatát.

A katalógus-teszt eredményeképpen eddig két címjegyzéket állítottak össze, az egyiket fiúk, a másikat lányok számára, amely alapállománya lehet az ifjúsági könyvtáraknak. Szerző reméli, hogy ez a vizsgálati módszer hamarosan országos szintű vizsgálatokra fog vezetni és lehetővé teszi korunk ifjúságának jobb megértését, s ezen keresztül a differenciáltabb és jobb olvasószolgálatot az ifjúsági könyvtárakban. /MÁ/

MIKROFILM ÉS MIKROKÁRTYA – SZOLGÁLTATÁS A SZOVJET KUTATÓKNAK

KREMENECKAJA, A.V. – LEV, D.I.:
New methods for presenting bibliographical information in the USSR. = Unesco B. Libr. 15.vol. 1961. 1.no. 28-30.p.
Új eljárások bibliográfiai felvilágosítás adására a Szovjetunióban.

A cikk szerzői a Szovjet Tudományos Akadémia Szibériai Osztálya Tudományos és Műszaki Könyvtárának két

olyan újabb tájékoztatási szolgálatáról számolnak be, amelyek a bibliográfiai tájékoztatással egyidejűleg az eredeti publikáció reprodukcióját is rendelkezésre bocsátják.

Az egyik eljárás: kis nemzetközi méretű katalóguscédulával azonos méretű tasak rectójára rányomtatják a közlemény cimleírását, szakjelzetét és sorszámát, a tasak verzójára pedig a könyvtár nevét és címét. A tasakba beteszik az eredeti publikáció negatív mikrofilm másolatát. A szolgáltatásra előfizető így a közleményt mikrofilm leolvasóval is elolvashatja, másolatot is csináltathat róla. A tasakban tárolt mikrofilmeket pedig kartotékban rendezheti, a szakjelzetek szerint. Ezt az eljárást főleg szűkebb szakterület iránt érdeklődő egyes személyek vagy könyvtárak tájékoztatására lehet alkalmazni. A könyvtár kísérletképpen egyenlőre az ultrahang ipari felhasználása tárgyköréből való publikációkat dolgozza így fel, annyi példányban, ahányan erre a tárgykörre előfizettek. 1959-ben vezették be ezt a szolgáltatást.

A másik eljárás: rövid cikkek kevéssé kicsinyített másolatának mikrokártyán való szétküldése. A 75 x 125 milliméteres mikrokártyán kb. 5-6-szoros kicsinyítésben négy átlagos nagyságu /203 x 288 milliméteres/ folyóirat-oldal fér el. Ezt a kicsinyítést a különféle célokra használt közönséges kézinagyítókka l is el lehet olvasni. A nemzetközi méretű katalóguslap rectójára fotomechanikus eljárással rávezetik a cikk címét, idegennyelvű cím esetén ennek fordítását is, s ha szükséges, az annotációt, továbbá a cikk szakjelzetét és a sorszámot. A verzóra ráragasztják az eredeti cikknek mintegy 5-6-szoros kicsinyítésben készült fényképmásolatát. Ha a cikk 4 lapnál hosszabb, a folytatást további katalóguslap vagy lapok verzójára ragasztják. Ezeknek a kiegészítő lapoknak a rectóján már csak a szakszám és a

sorszám szerepel. - A könyvtárnak erre a szolgáltatására 1960 óta lehet előfizetni, egyelőre két szakterületen. Ezek: a gépipar, mintegy 3500, és a műanyagok, kb. 4000 tájékoztatási adat évente.

Ha a kísérlet sikerrel jár, a szolgáltatást a többi feldolgozott szakterületre is ki akarják terjeszteni. /MÁ/

A TUDOMÁNYOS DOKUMENTÁCIÓ ÉS TERMINOLÓGIA AZ UNESCO 1961-1962. ÉVI PROGRAMJÁBAN

Scientific documentation and terminology in the 1961-1962. programme of Unesco. = Monthly Bulletin on Scientific Documentation and Terminology. 1960.11/12. no. 3-6.p.

A tudományos dokumentáció és terminológia az Unesco 1961-1962.évi programjában.

Az Unesco közgyűlése 1960. november 14- december 15. között tartotta Párizsban tizenegyedik ülését. Ezen

a tudományos dokumentáció és terminológia kérdésével kapcsolatban elhatározta, hogy

1/ továbbra is támogatja a tagállamokat és az illetékes nemzetközi szervezeteket tudományos és műszaki dokumentációs központok felállítására, illetve fejlesztésére irányuló törekvésükben,

2/ továbbra is elősegíti a bibliográfiai tevékenységet, ezen belül a tudományos referáló és fordító központok működésének összehangolását, a terminológia szabványosítását.

Az Unesco 1961-1962.évi munkáját különösképpen a következő területekre fogja összpontosítani:

az illetékes szervekkel kapcsolatban megvizsgálja, indokolt lenne-e az 1963. vagy az 1964. év folyamán a tudományos dokumentáció tárgyában az 1949. évihez hasonló konferencia összehívása;

az International Advisory Committee on Bibliography, Documentation and Terminology /Bibliográfiai, Dokumentációs és Terminológiai Nemzetközi Tanácsadó Bizottság/, - amely az 1961. évvel kezdődően az

eddig International Advisory Committee for Documentation and Terminology in Pure and Applied Science /a Tiszta és Alkalmazott Természettudomány Dokumentációjának és Terminológiájának Nemzetközi Tanácsadó Bizottsága/, továbbá az International Advisory Committee on Bibliography /Bibliográfiai Nemzetközi Tanácsadó Bizottság / munkakörét fogja betölteni, - a természettudományos bibliográfia és dokumentáció problémáit részleteiben is meg fogja vizsgálni;

meg fogja vizsgálni, miképpen lehetne a fordítás, referálás és terminológia terén folyó munka eredményességét növelni;

kiadja a nemzeti, regionális és nemzetközi dokumentációs szervezetek címjegyzékét;

soknyelvű brosurában arra vonatkozóan nyújt majd tájékoztatást, miképpen lehet tudományos dokumentációs központokat olyan országban létesíteni, ahol eddig hiányoztak;

előkészíti a természettudomány és a műszaki tudományok terén működő referáló szervezetek felmérését;

megállapodást kíván létrehozni a tudományos folyóiratok címének egységes rövidítése terén;

megvizsgálja olyan előzetes kísérlet végzésének lehetőségét, amely főként a referáló lapok szerzői és tárgymutatóinak gépi berendezéssel /lyukkártyák és offset-nyomás/ való gyors másolási eljárására irányul;

megvizsgálja, hogyan kerülhet sor olyan nemzetközi címjegyzék közzétételére, amelyik - a közbeeső idő minimálisra csökkentésével - a lefordított tudományos cikkek jegyzékét adja;

folytatja a terminológia szabványosítása terén megkezdett munkát; az úrkutatás területébe vágó, mintegy 50 000 kifejezést tartalmazó hatnyelvű szótárt fog közzétenni;

az többnyelvű szótárak bibliográfiaiáját naprakész állapotban fogja tartani;

Bibliography, Documentation and Terminology címen kéthavonként megjelenő folyóiratot fog közzétenni; ez a kiadvány az angol nyelvű Monthly Bulletin on Scientific Documentation and Terminology és a négy nyelvű Bibliographical News c. folyóiratot lesz hivatva pótolni;

Összeállítja - tudományszakonként csoportosítva - a kiválóbb tudósok világjegyzékét;

Összeállítja az automatikára vonatkozó könyvek és cikkek általános bibliográfiáját, s elkészíti az

a következő műveket teszi közzé: 1/ a tudományos irodalom színvonalának emelésére irányuló művek bibliográfiája, 2/ a tudományos osztályozásban és kódolásban alkalmazható általános kategóriák vizsgálata /francia és angol nyelven, E. de Grolier előkészítésében/, 3/ a fejlődésnek induló országok könyvtárainak fokozottabb mérvű támogatása /M. Bastardie szerkesztésében/. /BZ/

TRANZLITERÁCIÓ NEMZETKÖZI SZABVÁNYOSÍTÁSA

FRONTARD, R.: Les codes de translittération et leur normalisation internationale. = B. Bibl. Unesco. 15. vol. 1961. 2. no. 85-89. p.

Transzliterálási szabályzatok és nemzetközi szabványosításuk.

Az ISO /International Standards Organization = Nemzetközi Szabványügyi Szervezet/ első szab-

vány-ajánlása ezen a területen: a cirill betűs szövegek latin betűkre való betű szerinti átírása /transzliterálása/. /ISO/R 9. 1955./ A szabvány szövegét megelőző bevezetésben Meyriat fogalmazta meg igen világosan a transzliterálási szabványok kidolgozásában követendő elveket. Szerencsés gondolat, hogy az ISO ezeknek az elveknek a gyakorlatban való alkalmazhatóságát ezen a viszonylag egyszerű feladaton kezdte meg, s ezáltal is megkönnyítette nemzetközi keretekben való elfogadásukat.

A legegyszerűbb s egyuttal legsürgősebb feladat éppen e szabvány elkészítése volt. A latin ábécét használó országokban rohamo-

san nő a cirill betűs kiadványok könyvtári és dokumentációs feldolgozásának szükséglete. Következő feladatként a már transliterált szöveg rekonstituálásának szabványosítását vette tervbe az ISO. Nincs azonban egyelőre szó a latin betűs szöveg cirill betűkre való átírásának nemzetközi szabványosításáról. Az ISO-nak, amely eddig szisztematikusan a nem-latin betűs írásoknak latin betűkre való átírására korlátozta a problémát, nyilvánvalóan ki kell szélesítenie működésének eddigi kereteit. - Természetesen az első feladat megoldása is újabb és újabb problémákat vet fel.

A görög ábécéről latin ábécére való átírás szabványosítása is még a viszonylag könnyű feladatok közé tartozik. Az ujgörög és ógörög szövegek transliterálásának közös nevezőre hozása jó példa arra, hogy a transliterálás elve hogyan segít legyőzni a fonetikai nehézségeket. - Ellenben új problémát vet fel a magánhangzókat nem jelölő írásoknak, - amilyen a héber, arab, - a transliterálása. Itt a transliterálás automatikus jellegének szabályát csak egy, magánhangzókkal és egyéb írásjelekkel kiegészített szövegből kiindulva lehet alkalmazni, következésképp csak az illető nyelvet jól ismerő személy tudja elvégezni. Az ISO 1960. júniusi konferenciáján súlyos viták után fogadták csak el egyes résztvevők az ISO eredeti transliterálási alapelveitől való ilyen eltérést. Felvetették a nem-szótagoló nyelvek problémáját. Elsősorban a kínai nyelvre gondolnak, amelynek publikációs tevékenysége rohamosan növekszik. A kínai szöveg "transzliterálásáról" természetesen szó sem lehet. Az ISO-nak, amely úgy hitte, hogy végérvényesen elvetette a transzkripció /hangzás szerinti, tehát fonetikus/ elvét, újra foglalkoznia kell ezzel a problémával. Cikkíró felveti a kérdést: minek a két fogalmat ilyen élesen elhatárolni, hiszen a transliterálás voltaképpen nem egyéb, mint a transzkripció egyik speciális formája.

A transliterálás nemzetközi sikerének kétségtelenül van egy nagy haszna: megszabadította az átírást azoktól a vég nélküli fonetikai vitáktól, amelyek eleve meddőségre ítélnék minden nemzetközi szabványosítási kísérletet. Másrészt viszont cikkíró óv attól, hogy az ellenkező végletbe essünk és a transliterálás "sérthetetlen" elvéhez való merev ragaszkodással akadályozzuk a nemzetközi szabványosítás végső céljának elérését: az emberek egymásközötti megértésének elősegítését. /MÁ/

H I R E K

EURÓPAI FORDITÁSI KÖZPONT

1960. október 12.-én 12 nyugat-európai ország, valamint az USA és Kanada képviselői egyhanguan elhatározták, hogy európai fordítási központot létesítsenek a kelet-európai országok tudományos termésének megismertetésére. A központ székhelye a delfti /Hollandia/ műszaki főiskola könyvtára. Feladata, hogy a/ biztosítsa az állandó összeköttetést az egyes országok fordítási központjai közt, b/ naprakész nyilvántartást vezessen és időszaki kiadványban tájékoztasson a rendelkezésre álló fordításokról, c/ gyűjtse a kereskedelmi forgalomba nem kerülő fordításokat.

Az USA vállalta, hogy megküldi a központnak szakfolyóiratait és szakkiadványait. Évenként mintegy 18 ezer bibliográfiai tétel, 3500 nyomtatásban megjelent fordítás és 8000 mikrofilm megküldésére is ígéretet tett.

A központ elsősorban az oroszról angolra, franciára és németre fordított természettudományos és műszaki szövegek megismerésére, illetve megküldésére összpontosítja erejét. Később esetleg a társadalomtudományokra és a kínai, japán, valamint más, "nehezebben hozzáférhető" nyelvekből készült fordításokra is kiterjeszti tevékenysége területét.

A kereskedelmi forgalomba nem kerülő fordításokat a központ mérsékelt áron bocsátja a nagyközönség rendelkezésére. Az ár a másolat előállítás költséget fedezi és hozzájárul az intézmény fenntartásához. /Bulletin de l'Unesco a l'Intention des Bibliothèques. 15.vol. 1961. 2.no. 112.p./

Az Unesco össze akarja állítani a mikro-kiadók teljes jegyzékét, beleértve azokat a könyvkiadókat is, amelyek a mikrotechnikát is felhasználják kiadói tevékenységükben, továbbá azokat a könyvtárakat, társaságokat és intézményeket, amelyek kiadványaik egy részét mikromásolat formájában jelentetik meg. Ellenben nem kerülnek a jegyzékbe azok a fényképeszeti vállalatok, amelyek maguk nem publikálnak, csak rendelésre készítenek mikromásolatot, sem az olyan könyvtárak és társaságok, amelyek csak saját használatukra készítenek mikromásolatot, de azt nem terjesztik kereskedelmi uton.

A jegyzék a mikromásolat va-

lamennyi formáját /tekeres, mikrolap, mikrokártya stb./, sőt a xerox-másolatokat kiadó intézményeket is tekintetbe veszi.

/Bulletin de l'Unesco a l'Intention des Bibliothèques. 15.vol. 1961. 2.no. 112.p./

GÉPESITETT TÁRGYMUTATÓ KÉSZÍTÉS

Az Unesco felvette 1961-1962-es programjába annak a kérdésnek tanulmányozását, hogyan lehetne felhasználni a gépi eljárásokat /lyukkártyát és offset-et/ a szerzői és tárgymutatók készítésében /reprodukálásában./ Bulletin des Bibliothèques de France. 6.ann. 1961. 3.no. 138.p./

SZOVJETUNIÓ

BIBLIOGRÁFIAI TANÁCSKOZÁSOK A SZOVJETUNIÓBAN

Az ajánló bibliográfiáról

A Szovjetunió Művelődésügyi Minisztériuma, az OSzSzsZK Művelődésügyi Minisztériuma és az Állami Lenin Könyvtár közös rendezésében értekezletet hívtak egybe az ajánló bibliográfia kérdéseinek megvitatására. A konferencia fő referátumát I.P. KONDAKOV, a Lenin Könyvtár igazgatója tartotta "Az ajánló bibliográfia szerepe az önművelés és az egyé-

niség sokoldalú fejlesztésének szolgálatában" címmel. A két konferátum címe: "Az ajánló bibliográfia szerepe az ipari termelés segítésében", illetve "Az ajánló bibliográfia szerepe a mezőgazdasági termelés segítésében".

A vitában mintegy negyvenen vettek részt. A résztvevők az ország központi, köztársasági, határterületi, megyei, városi, járási és községi könyvtáraiból,

illetve a szakszervezeti, műszaki és katonai könyvtárakból, valamint a könyvtárosképző főiskolák és a könyvtárügyi sajtó képviselőiből kerültek ki.

*

A bibliográfiai tájékoztató munkáról

Az ajánló bibliográfiai értekezéslet után a bibliográfiai-tájékoztató munkával kapcsolatos kérdéseket vitatták meg a konferencián, ahol mintegy hatszázan vettek részt a köztársasági, háttérterületi, megyei, és nagyobb szakkönyvtárak részéről; képviselték magukat továbbá a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának könyvtári hálózatához tartozó könyvtárak, a szövetséges köztársaságok akadémiai könyvtárainak dolgozói, a főiskolák, szakszervezetek, technikumok és könyvtárosképző főiskolák könyvtárainak küldöttei, végül az Össz-szövetségi Könyvkamara és a szövet-

séges köztársaságok könyvkamarájának, az Össz-szövetségi Műszaki-Tudományos Tájékoztatói Intézetnek és a szaksajtónak képviselői.

A fő referátum címe: "A könyvtárak bibliográfiai-tájékoztató munkájának összehangolásával kapcsolatos feladatok", tartotta: F.Sz. ABRIKOSZOVA, a Lenin Könyvtár igazgatóhelyettese. Az egyik koreferátum a könyvtárak bibliográfiai-tájékoztató munkájáról szólt, a másik a bibliográfiai és könyvtári ismeretek propagandájának kérdését ölelte fel. Az értekezésleten beszámoltak a társadalomtudományok, a technika, a mezőgazdasági tudományok terén folyó bibliográfiai tájékoztató munka helyzetéről. Az értekezéslet munkájában résztvett a Szovjetunió művelődésügyi minisztere E.A. FURCEVA is, és beszédet tartott. /Bibliotekar'. 1961. 3.no. 63-64.p./

HARMINC ÉVES A KRUPSZKAJA KÖNYVTÁROSKÉPZŐ FŐISKOLA

1960-ban ünnepli a leningrádi Krupszkaja Könyvtárosképző Főiskola fennállásának harmincadik évfordulóját.

A Főiskolát N.K. KRUPSZKAJA kezdeményezésére létesítették Leninnek a könyvtártan és bibliográfia kérdésében adott útmutatásainak megvalósítására. Az Intézet fennállása óta a szakképzett

könyvtárosok és bibliográfusok ezreit bocsátotta utra. Egyedül az Össz-szövetségi Könyvkamarában a Főiskola 90 volt növendéke dolgozik jelenleg. A volt növendékek százai dolgoznak a könyvtárak bibliográfiai osztályain és a szövetséges köztársaságok könyvkamaráiban.

A Főiskola tudományos kol-

...kijelentékeny szerepet játszik a szovjet bibliográfia elméletének és módszertanának fejlesztésében. Tanárai aktív részt vesznek az Össz-szövetségi Könyvkamara tevékenységében és a Szovetszkaja Bibliografija c. folyóirat munkatársai között is szerepelnek. /Szovetszkaja Bibliografija. 1960. 6.no./

A gorkiji Gépkocsigyár
Központi Műszaki Könyvtára

nagy érdemeket szerzett a gyár új műszaki értelmiségének kialakításában. A gyár ifju ujitói ma is igen sűrűn látogatják a könyvtárat és tanulmányozzák a különböző találmányok és szabadalmak leírásait. A szolgálatot teljesítő bibliográfusok készséggel segítik az olvasókat, a könyvtár tapasztalt fordítói pedig készséggel lefordítják az idegen nyelvű folyóiratok cikkeit. A könyvtár nemcsak saját állományát bocsátja az olvasók rendelkezésére, hanem kívánságukra megrendeli a szükséges könyveket a tudományos társulatoknál, kutatóintézeteknél és kiadóknál, illetve meghozatja Moszkva, Leningrád, Kijev, Minszk és más nagyvárosok könyvtáraiból. Műszaki periodikát szereznek be Angliából, Franciaországból, Németországból. A könyvtár két évvel ezelőtt megnyílt szabadalmi tára már kb. 2200 szabadalmi leírást tartalmaz. A könyv-

állomány 150 000 kötet. A gyár műhelyeiben husz letéti könyvtár működik. A könyvtár látogatóinak száma naponta mintegy 300 fő. A könyvtár a gyár egyes osztályainak, műhelyeinek kívánságára annotált tájékoztató közlönyöket küld a műszaki és egyéb tudományos irodalomról. Ezen felül szakfordításokat is készítenek a külföldi folyóiratokból. Hetente ötször műszaki könyvismertetést tartanak a gyár hangos híradó-jában. /Bibliotekar'. 1961. 3.no. 20.p./

1959-ben annyi példányban nyomtak a Szovjetunióban könyveket, hogy 100 főre 555 könyv jutott. 1965-ben a kiadandó könyvek összpéldányszáma eléri az 1,6 milliárdot.

A Szovjetunióban 1959-ben 4029 folyóiratot adtak közre, együttesen 700 millió példányban. Egyes folyóiratok /igy pl. a Kreszt'janka, Rabotnica, Ogonek, stb./ egy-egy száma több millió példányban jelenik meg.

1959-ben a Szovjetunióban összesen 10 600 hirtlap jelent meg 67 nyelven. /Bibliotekar'. 1960. 11.no. 10., 14. p./

A Moszkvai Városi Ifjusági Könyvtár fonotékát szervezett. Állományában több mint 650 hanglemez - köztük szép számmal mikrobarázdás is - van. Ezek zömmel klasszikus zenei alkotások - szimfóniák, orosz és külföldi zeneszerzők operái, stb.

A fonotéka népszerűsége állandóan emelkedik és ma már több mint 500 használója van. A hanglemezek megnövekedett forgalma mellett emelkedett a zeneszerzők alkotó munkásságával foglalkozó könyvek kölcsönzési forgalma is. /Bibliotekar' /Moszkva/. 1961. 2.no. 63. p./

1960 december végén zajlott le Sztalinabaddban a tadzsik könyvtárosok első kongresszusa. A kongresszust megyei, városi és járási értekezletek előzték meg. A kongresszus megbeszéléseinek tárgya a Tadzsik Köztársaság könyvtárügyének további fellendítése volt. Behatóan megvitatták a szabadpolc-rendszer bevezetését és hangsúlyozták a könyvtári tanácsok jelentőségét a könyvtárak munkájában. /Bibliotekar' /Moszkva/. 1961. 2.no. 63.p./

A tbiliszi-i Gogebasvili Pedagógiai Könyvtár most ünnepelte fenn-

állításának harmincadik évfordulóját. A könyvtár a moszkvai Usinszkij Pedagógiai Könyvtár után a Szovjetunió második legnagyobb ilyen jellegű könyvtára. Állománya mintegy félmillió kötet. A könyvtárat nemcsak Gruzia pedagógusainak ezrei, hanem az egész Kaukázuson-tuli vidék nevelelői, oktatói használják. /Bibliotekar' /Moszkva/. 1961. 2.no. 63. p./

A Habarovszki Határterület Lazo járásának negyven községi könyvtárosa megszervezte a könyvek árusítását a könyvtárban. Így az olvasóknak nem kell a járási székhelyre utazniok, hogy megvásárolják a szükséges könyveket. A könyvterjesztő rendszeresen megküldi a könyvtáraknak a szépirodalom, a politikai, a mezőgazdasági stb. irodalom újdonságait. A negyven községi könyvtáros rövid idő alatt több mint kétezer könyvet adott el az olvasóknak. /Bibliotekar' 1961. 2.no. 63.p./

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG

KURT FLEISCHHACK NYUGALOMBA VONULT

1961. január 1.-én vonult nyugalmába Kurt FLEISCHHACK, a lipcei Deutsche Bücherei főigazgatója. - 1915-ben lépett a volt könyvkereskedősegéd a könyvtár szolgálatába. A Deutsche Bücherei főfeladata akkor a kurrens nemzeti bibliográfiák kiadása volt, a könyvkiadók által önként beszolgáltató példányok alap-

ján. A bibliográfia volt FLEISCHHACK könyvtári működésének is legfőbb területe. Elsősorban neki köszönhető az az állandó fejlődés, amit a Deutsche Bücherei által kiadott bibliográfiák szerkesztésében tapasztalhatunk. FLEISCHHACK felismerte a bibliográfiának, többek között az ajánló bibliográfiának is, az NDK gazda-

sági, kulturális és tudományos életében való jelentőségét. 1957-ben, 65. születésnapján, az NDK kormánykintüntetéssel jutalmazta munkásságát. Nyugalomba vonulása után a Deutsche Bücherei története megírásának akarja szentelni idejét, folytatva a főigazgatói székben is elődjének, UHLENDÄHL-nak munkáját. /Der Bibliothekar. 15.Jg. 1961. 2.H. 117-118.p./

A drezdai műszaki főiskola könyvtárának kérésére tudományos tanácsadó testület alakult a könyvtár mellett a főiskola tiz fakultásának egy-egy képviselőjéből. A testület a könyvtárat állománygyarapítási kérdésekben fogja tanácsokkal ellátni. /Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. 7. Jg. 1960. 3.H. 294. p./

Otto GROTHEWOHL, az NDK miniszterelnöke, 1960. augusztusában gazdag ajándékot adott át a Deutsche Staatsbibliothek-nak. Az ajándékba adott művek közt van többek közt Liszt Ferencnek egy zenei kézirata /Dante "Isteni színjáték"-áról irt szimfóniájához készített vázlatok/. /Zentralblatt für Bibliothekswesen. 75.Jg. 1961. 1.H. 36.p./

A drezdai Műszaki Főiskola Könyvtára 1958-ban megszervezte ún. "futárszolgálat"-át /Kurrierdienst/.

A szolgáltatásban részesülő üzemi és kutatóintézeti szakkönyvtáraknak /amelyek száma ma már 46/ futárkocsi hordja szét a kiadványokat /jelenleg havonta mintegy 1400 kötet könyvet és 300 mikrofilmet/. A mintegy 50 külföldi folyóirat körözésével mentesítik a könyvtárakat, hogy saját maguk fizessenek elő e folyóiratokra. /Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie. 7.Jg. 1960. 4.H. 387.p./

A Német Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézete szakkönyvtárának mintegy 2760 kötet, a dokumentációra vonatkozó szakkönyvből álló állománya van. A 230 kurrens folyóiratnak körülbelül a fele dokumentációs és könyvtártudományi vonatkozású. Gazdag gyűjteménye van a könyvtárnak különnyomatokból, prospektusokból, egyes folyóirat-számokból, uti beszámolókból, katalógusokból stb., amelyeket az átvilágítható lyukkártya rendszer szerint tartanak nyilván. /Zentralblatt für Bibliothekswesen. 75.Jg. 1961. 1.H. 37-38.p./

A Deutsche Staatsbibliothek 1961. novemberben ünnepli fennállásának 300. évfordulóját. A jubileumra ünnepi kiadvány /emlékkönyv/ készül és kiállítást rendeznek "A Deutsche Staatsbibliothek tegnap és ma" címen. Az egyhetes program keretében könyvtárlátogatás és kirándulások mellett előadások hangzanak el "A könyv-

tár és a tudomány a szocializmusban" problémáról. Összesen 12 rendezvény lesz a következő témáról: A Deutsche Staatsbibliothek szerepe a szocialista tudomány, kultúra és technika fejlesztésében és a könyvtárak közötti nemzetközi kapcsolatok ápolásában." /Der Bibliothekar. 15.Jg. 1961. 2.H. 220. p./

NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG

A BONNI ORGAZDA

A Német Demokratikus Köztársaság zenei könyvtárainak képviselői 1960. november 18.-án tartott közgyűlésükön egyhanguan tiltakoztak Schmid-Görg professzornak, a bonni Beethoven Archivum igazgatójának eljárása ellen. A professor a Deutsche Staatsbibliothek igazgatójának adott válaszában megtagadta a könyvtárból 1951. májusában ellopott és a bonni Beethoven Archivumban elhelyezett fontos zenei kéziratok visszaadását, holott a tettest maga a nyugat-német rendőrség leplezte le. Schmid-Görg professor tudott a lopásról, ezt azonban a zenei szakemberek előtt 9 éven át elhallgatta. Eljárása példátlan a tudomány történetében. - Az NDK zenei könyvtárosai követelik az ellopott kéziratok azonnali visszajuttatását jogos tulajdonosának, a berlini Deutsche Staatsbibliothek-nak. /Der Bibliothekar, 15.Jg. 1961. 3.H. 332-33. p./

Sok panasz hangzott el bel-és külföldön egyaránt a német könyvekben ujabban egyre jobban elszaporodó sajtóhibák miatt. Még tekintélyes kiadók-nál megjelent könyvekben is akad sajtóhiba. Nemrég pedig olyan esetről adott hírt a sajtó, hogy a paciens majdnem meghalt egy orvosi könyvben lévő sajtóhiba miatt./Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel. Frankfurt a. M. 17. Jg. 1961. 34.no. 465.p./

"Vigyázat! Könyvtolvajok!" címen figyelmeztet az Észak-német Könyvkiadók és Könyvkereskedők Egyesülete a hamburgi könyvkereskedésekben ujabban rendkívül nagy mértékben elharapózott lopásokra. A tettesek többnyire 20-24 év körüli fiatalemberek, akik rendszerint kettessel követik el a könyvvásárlásnak álcázott lopást. A cikk kioktatja a könyvkereskedőket, hogyan értesítsék a rendőrséget a tolvajok leleplezésekor. /Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel. Frankfurt a.M. 17.Jg. 1961. 29.no./

A frankfurti Börsenblatt a "Darmstädter Echo" c. nyugat-német lap 1961. jan. 19.-i száma után cikket közöl a magyar könyvkiadásról. Megjegyzi a cikk, hogy mivel a magyar könyvkiadói politikát elsősorban nem üzleti szempontok vezetik, sok könyvet igen alacsony áron tudnak kiadni. /Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel. Frankfurt a.M. 17.Jg. 1961. 24. no. 406.p./

AUSZTRIA

A grazi Akademische Druck- und Verlagsanstalt tervbe vette az összes régibb német nemzeti bibliográfiák ujrayomását. Heinsius, Kayser, Hinrichs', Georg bibliográfiáira, valamint az 1916-1943 között megjelent Deutsches Bücherverzeichnis kötetire előfizetést hirdetett. Előfizetni lehet kötetenként vagy az egész vállalkozásra. Ha a kiadóállalatnak sikerül ezt a tervet megvalósítani, számos régi és új könyvtár számára nyílik alkalom, hogy bibliográfiai kézikönyvtárának hiányait pótolja. /Zeitschrift für Bibliothekwesen und Bibliographie. 7.Jg.1960. 3.H. 297.p./

KANADA

A Canadian Library Association /Kanadai Könyvtáros Szövetség/ az 1960/61. év folyamán nagyarányu adatfelvételt és elemzést készít a kanadai könyvtárak mai helyzetéről. A felvett három szakaszban végzik: 1/ a jelenlegi állapotokra vonatkozó adatok gyűjtése és táblázatokba foglalása, 2/ a könyvtárügy helyzetének összefoglalása, 3/ javaslatok a könyvtárügy megjavítására. 1961. június 18-25-én tartja St Andrews-ban a CLA évi konferenciáját. Azt remé-

lik, hogy erre az időpontra a felmérés és átfogó program készítése befejeződik. /Library Journal. 85.vol. 1960.20.no. 4121.p./

KUBA

A Fidel Castro kormány az 1961. évet "A nevelés évé"-nek nyilvánította. Az analfabétizmus leküzdésére több mint egy millió ábécés könyvet nyomnak az állami nyomdában. Ezen kívül felhívták a pedagógusokat, hogy vállalják önként a nagy kulturpolitikai feladat elősegítését: ez év végére minden kubait meg kell tanítani írni-olvasni. /Der Bibliothekar. 15.Jg. 1961. 3.H. 330.p./

LENGYELORSZÁG

KÖNYVTÁROSKÉPZÉS LENGYELORSZÁGBAN

A már több mint tízéves multra visszatekintő lengyelországi J a r o c i n i K ö n y v t á r o s k é p z ő K ö z p o n t az 1961. évben tovább kívánja javítani az oktatás módszereit és elmélyíteni a munka tartalmát. 1961-ben a következő tanfolyamokat szervezik:

1/ Egyéves tanfolyam, mely - két félévben - január 9-től június 30-ig, illetve szeptember 4-től december 22-ig tart.

2/ Középfoku általános

könyvtáros tanfolyam 246 órában;

3/ A szép- és ismeretterjesztő irodalom tanfolyama 144 órában;

4/ Alsófoku általános könyvtáros tanfolyam 318 órában;

5/ Gyermekkönyvtárosok tanfolyama 140 órában;

6/ Speciális tanfolyam az ismeretterjesztő irodalom köréből 105 órában;

7/ Tanfolyam a járási könyvtárak instruktoraik számára 192 órában;

8/ Középfoku általános könyvtáros tanfolyam 246 órában.

/Poradnik Bibliotekarza. 12.rok. 1960. 11-12.no. 325-327.p./

ANGLIA

Csőd szélén
az angol kölcsönkönyvtárak

Az angol Smith, W. H. and Son könyvkereskedő vállalat bejelentette: bezárja 1961. május 27-én a könyvkereskedésében működő 286 kölcsön-könyvtárát. Elhatározását azzal indokolta meg, hogy - bár évekre visszamenően nem jelentettek számára hasznót ezek a kölcsön-könyvtárak - mégis fenntartották eddig őket, mivel úgy érezte: a közönség jelentős része szívesen látja működésüket. A háború óta azonban egyrészt a helyi hatóságok oly nagy összegeket áldoztak közművelődési könyvtárak céljaira, másrészt az akár papírkötésű

könyvek is oly mértékben népszerűvé váltak, hogy a közönség igényét jó részt kielégítik.

A bejelentést a Booksellers' Association /Könyvkereskedők Egyesülete/ azzal a kijelentéssel kommentálta: további kölcsönkönyvtárak bezárására lehet számítani mindaddig, "amíg az állam az adófizetők 100 %-ának pénzén a lakosság 28 %-át ingyen könyvvel szándékozik ellátni." /Liaison. 1961. March. 19.p./

USA

Miért és mit olvasnak
az amerikai gyerekek?

A hartfordi /USA, Connecticut/ Közművelődési Könyvtár az Országos Könyvtári Hét során a város 4-9. osztályos tanulóihoz ezzel a kérdéssel fordult: "Miért szeretek olvasni?"

A legsűrűbben felemlített okok között a következők szerepeltek: "ha kinyitom a könyvet, utazhatom anélkül, hogy egy lépést is tennék hazulról", "azt hiszem, én vagyok a főhős, s az én életem kalandos", "szórakozom vele, és tanulok általa", "ha egyedül vagyok, mégsem unatkozom", "visszaadja önbizalmamat, ha elcsüggedtem", "szerelem a könyvek okozta izgalmat, a bennük található kalandokat, embereket", "az ismeretterjesztő könyvek segítenek iskolai munkámban", "az egymás után következő napok egyhangúsága szürkivé teszi az életet; de a kölcsönzójegy és a

könyv utján elszakadok az élet-
től; így azután osztozom mások
küzdelseiben, vállalkozásaiban,
kalandjaiban és elért sikereiben;
életük az én életem egy részévé
válík", "tudok akkor is csinálni
valamit, ha esik az eső, s nem
játszhatom baseballt". /Library
Journal. 85.vol.1960. 20.no. 4198-
4199.p./

Az alsófoku bíróság egy mi-
chigani tanítót 90 napi börtön-
büntetésre és 100 dollár bírság-
ra ítélt, mivel tanítványai kezébe
- Albert Camus: Az idegen c. műve
alakjában - "obszcén irodalmat"
adott. A fellebbviteli bíróság az
ítéletet megsemmisítette azzal az
indokolással, hogy Az idegen nem
tekinthető "obszcén" műnek, mert
a "benne található szenvedélyes
kitételek enyhébbek, mint a klasz-
szikus világirodalom igen sok ta-
lálomra vett kitétele, akár a mult,
akár a jelenlegi irodalmat vesz-
szük, beleértve a Bibliát is."
/Library Journal. 85.vol.1960.22.no.
4546.p./

"Végy egy jó könyvet, válassz
hozzá egy könyvtárost, keress négy-
öt gyermeket, aki meg tudja érte-
ni és élvezni is tudja a kiválaszt-
ott könyvet, azután szemelj ki
egy színészt, s - a lehetőséghez
képest - egy szerzőt, azután rázd
össze az egészet, s keverd el ol-
vasással, mesével, dramatizálás-
sal és kis vitával; helyezd a

színteret a választott könyv han-
gulatának megfelelő egyszerű csa-
ládi környezetbe; mindennek ered-
ményeként sikeres félórás televi-
ziós programot nyersz az egész
család számára" - így hangzik az
a recept, amelynek alapján a
Milwaukee Public Library "könyv-
tári játékszin" címen szombat dél-
utáni televíziós előadásait tart-
ja. /Library Journal. 85.vol. 1960.
20. 4189-4192. p./

ROMÁNIA

Galileo GALILEI-nek egy
1635-ben nyomtatott könyvét fe-
dezték fel Szatmár-Németiben, a
Román Népköztársaságban. A 496
oldalas könyv második, Elzevir-
kiadása annak a Galileo GALILEI
4 leghíresebb dialógusát tartal-
mazó munkának, amelynek első, o-
laszországi kiadását az inkvizi-
ció elkobozta és elégette. A most
előkerült példány jó állapotban
van, csak a külső kötéstábla
pusztult el a századok folyamán.
/Der Bibliothekar. 15.Jg. 1961.
2.H. 220.p./

A Könyvtártudományi Szakkönyvtár az olvasók
rondelkezésére áll:
Hétfő, kedd, szerda 2-5-ig
Csütörtök, péntek 1/2 10 - 1/2 2-ig
Szombat 1/2 9 - 1/2 11-ig
Telefonon egész nap lehet felvilágosítást kérni
Telefonok: 134-000
340-740
Folyóiratok, fordítások: 275-ös mellék
Könyvek: 269-es mellék

A KMK KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI SZAKKÖNYVTÁRÁBA
1961-re
MEGRENDULT FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE

A Könyvtári Figyelő 1960. 10. számában (44-54.cld) közöltük nagykönyvtárainkba 1959-ben jövő és 1960-ra megrendelt könyvtári folyóiratok jegyzékét. A következő oldalakon a KMK Könyvtártudományi Szakkönyvtárába 1960-ban járó, valamint 1961-re megrendelt folyóiratok jegyzékét adjuk. A folyóiratok a Szakkönyvtárban (Museum u.3.) a nyitvatartási idő alatt az érdeklődők rendelkezésére állanak.

Felvilágosítást a Szakkönyvtár a 134-000 vagy 340-740 telefonszámok 275 mellékállomásán ad.

- ACCADEMIE E BIBLIOTHECHE
D'ITALIA
Roma
- ACTA BIBLIOTHECARIA
Szeged
- ADVANCES IN LIBRARY SCIENCES
New York - London
- AHIL QUARTERLY
/AHIL = Association of
Hospital and Institution
Libraries/
Chicago, Ill.
- AKTUALNE PROBLEMY DOKUMENTACJI
Warszawa
- ALA BULLETIN
/ALA = American
Library Association/
Chicago, Ill.
- AMERICAN DOCUMENTATION
New York, N.Y.
- ANALYSES DOCUMENTAIRES - UFOD
/UFOD = Union Francaises des Orga-
nismes des Documentation/
- ANNALS OF LIBRARY SCIENCE
New Delhi
- ARBEITSBLÄTTER FÜR BETRIEBLICHES
INFORMATIONSWESEN
Frankfurt am Main
- ARCHIVES, BIBLIOTHÈQUES ET
MUSÉES DE BELGIQUES
Bruxelles
- ASLIB BOOK LIST
/ASLIB = Association of
Special Libraries and
Information Bureaux/
London
- ASLIB PROCEEDINGS
London
- ASPECTS OF LIBRARIANSHIP
Kent, Ohio
- THE ASSISTANT LIBRARIAN
London
- THE AUSTRALIAN LIBRARY JOURNAL
Sydney
- BABEL
Bonn
- BÉKE ÉS SZOCIALIZMUS
Budapest
- LA BIBLIOPILIA
Firenze
- BIBLIOGRAFICKÝ KATALOG ČSR,
ČESKÉ KNIHY
Praha
- BIBLIOGRAPHIC INDEX
New York, N.Y.
- BIBLIOGRAPHIE DE LA FRANCE
Paris
- BIBLIOGRAPHISCHE BERICHTE
Frankfurt am Main
- BIBLIOGRAPHISCHE KALENDERBLÄTTER
Berlin /NDK/
- BIBLIOGRAPHISCHE MITTEILUNGEN
ZUM BIBLIOTHEKSWESEN
Berlin /NDK/
- BIBLIOTECOMIA
Barcelona
- BIBLIOTEKAR
Beograd
- BIBLIOTEKAR'
Moszkva
- BIBLIOTEKAR
Szofija
- BIBLIOTEKAREN
Köbenhavn
- BIBLIOTEKARSTVO
Sarajevo
- BIBLIOTEKARZ
Warszawa
- BIBLIOTEKOVEDENIE I
BIBLIOGRAFIJA
Moszkva

BIBLIOTEKSBLADET
Lund

BIBLIOTHEEKGIDS
Antwerpen

BIBLIOTHEEKLEVEN
's-Gravenhage

DER BIBLIOTHEEKAR
Berlin /NDK/

BIBLOS
Wien

BIULETYN
Biblioteka Narodowa,
Instytut Książki i Czi-
telnictwa
Warszawa

BIULETYN BIBLIOTEKI ŚLASKIEJ
Katowice

BIULETYN INFORMACYJNY BIBLIOTEKI
NARODOWEJ
Warszawa

BIULETYN INSTYTUTU BIBLIOGRAFICZNEGO
Warszawa

BJULLETEN' CENTRALNOJ NAUCSNOJ
SZEL'SZKOHOZJAJSZTVENNOJ BIBLIOTEKI
Moszkva

BJULLETEN' JUNESZKO DLJA BIBLIOTEK
Paris

THE BODLEIAN LIBRARY RECORD
Oxford

BOGENS VERDEN
København

BOK OG BIBLIOTEK
Oslo

BOLETIN
Biblioteka Nacional
Caracas

BOLETIN DE LA ASOCIACIÓN COLOMBIANA
DE BIBLIOTECARIOS
Bogota

BOLETIN DE LA ASOCIACIÓN COSTAR-
RICENSE DE BIBLIOTECARIOS
San José

BOLLETTINO DELL'ISTITUTO DI PA-
TOLOGIA DEL LIBRO "ALFONSO GALLO"
Roma

BOLLETTINO D'INFORMAZIONE SULLA
MICRORIPRODUZIONE
Milano

BOOKS FROM HUNGARY
Budapest

BÖRN OG BÖGER
København

BÖRSENBLATT FÜR DEN DEUTSCHEN
BUCHANDEL
Frankfurt am Main

BÖRSENBLATT FÜR DEN DEUTSCHEN
BUCHANDEL
Leipzig

BULLETTIN
Commission Belge
de Bibliographie
Bruxelles

BULLETIN DE L'UNESCO À L'INTEN-
TION DES BIBLIOTHÈQUES
Paris

BULLETIN DES BIBLIOTHÈQUES
DE FRANCE
Paris

BULLETTIN D'INFORMATIONS
Association des Bibliothécaires
Français
Paris

BULLETIN DU CENTRE INTERNATIONAL
PROVISOIRE DE CALCUL - BULLETIN
OF THE PROVISIONAL INTERNATIONAL
COMPUTATION CENTRE
Rome

BULLETIN OF BIBLIOGRAPHY AND
MAGAZIN NOTES
Boston, Mass.

BULLETIN OF THE JOHN RYLANDS LIBRARY
Manchester

BULLETIN OF THE MEDICAL LIBRARY
ASSOCIATION
Baltimore, Maryland

BÜCHER AUS UNGARN
Budapest

BÜCHER UND ZEITSCHRIFTEN ITALIENS
Rom

BÜCHEREI UND BILDUNG
Reutlingen

LES CAHIERS DE LA DOCUMENTATION
Bruxelles

CAHIERS DES BIBLIOTHÈQUES DE FRANCE
Paris

CĂLĂUZA BIBLIOTECARULUI
București

CANADIAN LIBRARY
Ottawa

CHRONIQUE DE L'UNESCO
Paris

CITATEL'
Martin

COLLEGE AND RESEARCH
LIBRARIES
Chicago, Ill.

CONTENTS IN ADVANCE
Philadelphia, Pa.

CSITALISTE
Szofija

ČTENÁŘ
Praha

DECIMAL CLASSIFICATION
Library of Congress
Washington, D.C.

DK MITTEILUNGEN
Berlin /NSzK/

DOCUMENT REPRODUCTIE
's-Gravenhage

LA DOCUMENTATION EN FRANCE - UPOD
/UPOD = Union Française des Orga-
nismes de Documentation/
Paris

DOUMENTATION
Leipzig

DOUMENTATION FACHBIBLIOTHEK,
WERKSÜCHEREI
Frankfurt am Main

DOUMENTATIONSDIENST (FÜR) DOUMENTA-
TION
Berlin /NDE/

EDUCATION LIBRARIES BULLETIN
London

EXTENSIONS AND CORRECTIONS TO THE
UDC
The Hague

FELSŐOKTATÁSI SZEMLE
Budapest

FID NEWS BULLETIN
/FID = Fédération Inter-
nationale de Documentation/
The Hague

FREMDSPRACHEN
Halle am Saale

DIE GEMEINDEBÜCHEREI
/NSZK/

IASLIC BULLETIN
/IASLIC = Indian As-
sociation of Special
Libraries and Infor-
mation Centres/
Calcutta

IBBD BOLETIM INFORMATIVO
/IBBD = Instituto Brasileiro
de Bibliografia e Documentação/
Rio de Janeiro

IBM JOURNAL OF RESEARCH AND
DEVELOPMENT
/IBM = International Bu-
siness Machines Corporation/
New York, N.Y.

ICSU REVIEW
/ICSU = International Council
of Scientific Unions/
Amsterdam

THE INDEXER
London

INDIAN LIBRARIAN
Jullundur City

INDO-PACIFIC EXCHANGE
NEWSLETTER
Tokyo

INFORMACIONEN BJULETIN ZA BIBLIO-
GRAFSZKI SZPRAVKI I KARTOTEKI
Szofija

INFORMACIONNÚJ BJULLETEN'
JUNESZKO
Paris

INFORMACIONNÚJ UKAZATEL' BIBLIO-
GRAFICSESZKIH SZPISZKOV I KARTO-
TEK SZOSZTAVLENNŪH BIBLIOTEKAMI
SZOVETSZKOGO SOZJUZA
Moszkva

INFORMATION AND CONTROL
New York, N.Y.

INFORMATION BULLETIN
Library of Congress
Washington, D.C.

INFORMATION BULLETIN ON READING
MATERIALS
UNESCO
Karachi

INFORMATIONS - EURAFDOC
/EURAFDOC = Union Eurafricaine
de Documentation/
Paris

INFORMATIONS - UFOD
/UFOD = Union Française des
Organismes de Documentation/
Paris

INTER-AMERICAN LIBRARY RELATIONS
Washington, D.C.

IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK
Budapest

ISKOLAI KÖNYVTÁROK TÁJÉKOZTATÓJA
Budapest

JAUNĀS GRĀMATAS
Riga

JOURNAL OF CHEMICAL DOCUMENTATION
Washington, D.C.

JOURNAL OF DOCUMENTATION
London

JOURNAL OF EDUCATION FOR LIBRARIAN-
SHIP
Urbana, Ill.

KIRJASTOLEHTI
Helsinki

KLEINE MITTEILUNGEN - PETITE COMMU-
NICATIONS
Schweizerische Vereinigung
für Dokumentation
Bern

KNIHOVNÍK
Praha

KNIZSNAJA LETOPISZ'
Moszkva

KNJIŽNICA
Ljubljana

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ
Budapest

A KÖNYVTÁROS
Budapest

KÖNYVTÁROK TÁJÉKOZTATÓJA
Bukarest

KÖZNEVELÉS
Budapest

LAW LIBRARY JOURNAL
Boston, Mass.

LETOPISZ' RECENZIJ
Moszkva

LETOPISZ' ZSURNAL'NŪH SZTATEJ
Moszkva

LEVÉLTÁRI KÖZLEMÉNYEK
Budapest

LIAISON
/A The Library Association
Record melléklete./
London

THE LIBRARIAN AND BOOK WORLD
London

THE LIBRARY
Oxford

THE LIBRARY ASSOCIATION RECORD
London

THE LIBRARY CHRONICLE
Philadelphia, Pa.

LIBRARY COOPERATION IN NEW YORK
New York, N.Y.

LIBRARY HERALD
Delhi

LIBRARY JOURNAL
New York, N.Y.

LIBRARY LITERATURE
New York, N.Y.

LIBRARY OCCURRENT
Indianapolis, Ind.

THE LIBRARY QUARTERLY
Chicago, Ill.

LIBRARY RESEARCH IN PROGRESS
Washington, D.C.

LIBRARY RESOURCES AND TECHNICAL
SERVICES
Richmond, Va.

LIBRARY REVIEW
Glasgow

LIBRARY SCIENCE ABSTRACTS
London

LIBRARY TRENDS
Urbana, Ill.

THE LIBRARY WORLD
London

LA LIBRERIA
/Olaszország/

LIERI
Copenhagen

LIST OF UNESCO DOCUMENTS AND
PUBLICATIONS
Paris

LISTE DES DOCUMENTS ET DES PUBLICA-
TIONS DE L'UNESCO
Paris

LIVRES DE HONGRIE
Budapest

MAGYAR FILOZÓFIAI SZEMLE
Budapest

MAGYAR FOLYÓIRATOK REPERTÓRIUMA
Budapest

MAGYAR GRAFIKA
Budapest

MAGYAR KÖNYVSZEMLE
Budapest

MAGYAR KÖZLÖNY
Budapest

MAGYAR NEMZETI BIBLIOGRÁFIA
Budapest

MAGYAR NYELV
Budapest

MAGYAR NYELVŐR
Budapest

MAGYAR PSZICHOLÓGIAI SZEMLE
Budapest

MAGYAR TUDOMÁNY
Budapest

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYI
OSZTÁLYÁNAK KÖZLEMÉNYEI
Budapest

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TÁRSADALMI-TÖRTÉNETI TUDO-
MÁNYOK OSZTÁLYÁNAK KÖZLEMÉNYEI
Budapest

MARGINALIEN
Berlin /NDK/

MASINNUJ PEREVOD I PRIKLADNAJA
LINGVISZTIKA
Moszkva

MECHANICAL TRANSLATION
Cambridge, Mass.

MEDIZINISCHE DOKUMENTATION
Bielefeld

MICRO LIBRARY
Stockholm

MICROCARD BULLETIN
Washington, D.C.

MICROCOSM
Ann Arbor, Mich. - London

MITTEILUNGEN AUS DER STADT-
BIBLIOTHEK NÜRNBERG
Nürnberg

MITTEILUNGEN DER VEREINIGUNG
ÖSTERREICHISCHER BIBLIOTHEKARE
Wien

MITTEILUNGSBLATT
Verband der Bibliotheken
des Landes Nordrhein-Westfalen
Köln

MONTHLY BULLETIN ON SCIENTIFIC
DOCUMENTATION AND TERMINOLOGY
UNESCO
Paris

MOUSAION
Pretoria

MŰSZAKI KÖNYVTÁROSOK
TÁJÉKOZTATÓJA
Budapest

MŰVELŐDÉSÜGYI KÖZLÖNY
Budapest

NACHRICHTEN AUS DEM WISSENSCHAFT-
LICHEN BIBLIOTHEKSWESEN DER DDR
Berlin /NDK/

NACHRICHTEN FÜR DOKUMENTATION
Frankfurt am Main

NACHRICHTEN - NOUVELLES - NOTIZIE
Vereinigung Schweiz.
Bibliothekare
Bern

NÉPMŰVELÉS
Budapest

NÉPMŰVELÉSI TÁJÉKOZTATÓ
/A Népművelés melléklete/
Budapest

NEW ZEALAND LIBRARIES
Wellington

THE NEWBERRY LIBRARY BULLETIN
Chicago, Ill.

NEWS NOTES OF CALIFORNIA
LIBRARIES
Sacramento, Calif.

NEWSLETTER OF THE COMMITTEE ON
INTELLECTUAL FREEDOM
Chicago, Ill.

NORDISK TIDSKRIFT FÖR BOK- OCH
BIBLIOTEKSVÄSEN
Uppsala

NOTE DI BIBLIOGRAFIA E DI DOCU-
MENTAZIONE SCIENTIFICA
Roma

NOTIZIE A.I.B.
/A.I.B. - Associazione Ita-
liana per le Biblioteche/
/Olaszország/

NOUVELLES BIBLIOGRAPHIQUES
UNESCO
Paris

NOVINKY KNHOVNICKÉ LITERATURY
/A Knihovník melléklete/
Praha

NOVINKY STÁTNÍCH VĚDECKÝCH KNHO-
VEN Z OBOHU SPOLEČENSKÝCH A PŘÍ-
RODNÍCH VĚD
Praha

NOVŮE KNIGI
Moszkva

OCCASIONAL PUBLICATIONS
University of London,
School of Librarianship
and Archives
London

DE OPENBAAR BIRLIOTHEK
/Hollandia/

OSZK HIRADÓ
/OSZK - Országos Széchényi
Könyvtár/
Budapest

P. NOTES
Fédération Internationale de
Documentation
La Haye

PAPÍRIPAR
Budapest

LA PAROLA E IL LIBRO
Roma

PEDAGÓGIAI SZEMLE
Budapest

PHILOBIBLON
Hamburg

PORADNIK BIBLIOTEKARZA
Warszawa

PŘÍRŮSTKY TECHNICKÉ LITERATURY
VE VĚDECKÝCH KNİHOVNÁCH V ČSSR
Praha

THE PRIVATE LIBRARY
North Harrow, Middlesex

PROBLEMS IN INFORMATION STORAGE
AND RETRIEVAL
London

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY
Warszawa

PRZEGLĄD PISMIENICTWA O KSIĄZCE
/A Przegľad Biblioteczny
melléklete/
Warszawa

PUBLIC LIBRARY ABSTRACTS
Bloomington, Ind.

QUARTERLY BULLETIN OF THE INTER-
NATIONAL ASSOCIATION OF AGRICUL-
TURAL LIBRARIANS AND DOCUMENTA-
LISTS
The Hague

QUARTERLY JOURNAL OF CURRENT
ACQUISITIONS
Library of Congress
Washington, D.C.

REFERATEDIENST, DOZUMENTATION
UND INFORMATION
Frankfurt am Main

REVISTA DE ARCHIVOS, BIBLIOTECAS
Y MUSEOS
Madrid

REVUE DE LA DOCUMENTATION
La Haye

THE SCHOOL LIBRARIAN AND SCHOOL
LIBRARY REVIEW
London

SCHOOL LIBRARIES
Chicago, Ill.

SCIENTIFIC INFORMATION NOTES
Washington, D.C.

SERWIS PRASOWY
Warszawa

SKOLBIBLIOTEKET
Stockholm

SPECIAL LIBRARIES
New York, N.Y.

STUDII ŞI CERCEŢĂRI DE BIBLIOLOGIE
Bucureşti

SUID-APRIKAANSE BIBLIOTEEKE -
SOUTH AFRICAN LIBRARIES
Kaapectad - Cape Town

SZOVETSZKAJA BIBLIOGRAFIJA
Moszkva

SZOVETSZKAJA KNİZSNAJA TORGOWLJA
Moszkva

TÁRSADALMI SZEMLE
Budapest

TECHNICKÁ KNĚKOVNA
/A Přírůstky Technické Literatury
ve Vědeckých Knihovnách v ČSSR mel-
léklete/
Praha

TIDSKRIFT FÖR DOZUMENTATION
Stockholm

TOSHOKAN ZASSHI
/THE LIBRARY JOURNAL/
Tokyo

LA TRADUCTION AUTOMATIQUE
La Haye

WERKHEFTE ZUR BÜCHEREIARBEIT
/WSzK/

TUSHUGUAN GONGZUO
/THE LIBRARY WORK/
Peking

WILSON LIBRARY BULLETIN
New York, N.Y.

TURK KÜTÜPHANECILER DERNEĞİ
BÜLTENİ
/BULLETIN DE L'ASSOCIATION
DES BIBLIOTHÉCAIRES TURCS/
Ankara

WORLD LIST OF FUTURE INTERNATIONAL
MEETINGS
Library of Congress
Washington, D.C.

UNESCO BULLETIN FOR LIBRARIES
Paris

THE YALE UNIVERSITY LIBRARY
GAZETTE
New Haven, Conn.

UNESCO TÁJÉKOZTATÓ
Magyar Unesco Bizottság
Budapest

ZEITSCHRIFT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN
UND BIBLIOGRAPHIE
Frankfurt am Main

ÜGYVITELTECHNIKA
Budapest

ZENTRALBLATT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN
Leipzig

V MIRE KNIG
/Szovjetunió/

ZESZYTY PRZEKLADÓW
Warszawa

VJESNIK BIBLIOTEKARA HRVATSKE
Zagreb

KÖNYVTÁRI FIGYELŐ. 1961. 3. sz.

F.k.:Dr. Jóboru Magda

**Kiadja az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központ
1961. május 12.**

Példányszám: 500 Terjedelme 5 A5 iv

**Készült a KMK és az OSZK házi sokszorosítójában
(Bp. VIII. Múzeum u. 3. és Múzeum u. 17.)**

KÉZIRATKÉNT